

PLAN UPRAVLJANJA DESTINACIJOM TURISTIČKE ZAJEDNICE MJESTA BETINA 2025.-2029.

NARUČITELJ:
TURISTIČKA ZAJEDNICA MJESTA BETINA
Dolac 2a
22 244 Betina

IZRAĐIVAČ:
LEVEL PROJECT D.O.O.
Radnička cesta 80
10000 Zagreb

Sadržaj

1.	Uvod	4
1.1.	Ciljevi	5
1.2.	Metodologija i proces izrade Plana upravljanja	6
1.3.	Struktura plana	8
2.	Opći podaci	9
3.	Profil destinacije.....	10
4.	Institucionalni i strateški okvir	15
4.1.	Institucionalni okvir upravljanja turizmom	15
4.2.	Strateški okvir razvoja turizma u destinaciji	17
5.	Analiza stanja	22
6.	Turistička ponuda i potražnja	23
6.1.	Smještajni kapaciteti	23
6.2.	Turistički promet	31
6.3.	Jednodnevni posjetitelji	51
6.4.	Ugostiteljstvo	52
7.	Turističke usluge.....	56
8.	Resursno-atraksijska osnova i okoliš	58
8.1.	Priroda i okoliš.....	58
8.2.	Kulturno-povijesna baština	59
8.3.	Turističke resursi i atrakcije	64
9.	Javna turistička infrastruktura	82
10.	Komunalna infrastruktura	84
10.1.	Energetska infrastruktura.....	84
10.2.	Telekomunikacijska infrastruktura i dostupnost internetu	88
10.3.	Vodoopskrba i odvodnja	91
10.4.	Gospodarenje otpadom.....	95
11.	Prometna infrastruktura	98
11.1.	Cestovni promet	98
11.2.	Promet u mirovanju	100
11.3.	Javni prijevoz.....	101
11.4.	Pomorski promet	102
11.5.	Zračni promet	105
12.	Kakvoća mora za kupanje.....	106
13.	Buka i svjetlosno onečišćenje	107
13.1.	Buka	107

13.2.	Svjetlosno onečišćenje.....	108
14.	Kvaliteta zraka	109
15.	Ublažavanje klimatskih promjena	110
16.	Prostor	111
16.1.	Građevinsko područje naselja (GPN)	112
16.2.	Građevinsko područje naselja za izdvojene namjene izvan naselja za gospodarsku namjenu (ugostiteljsko-turističku).....	114
16.3.	Mogućnosti nove stambene izgradnje na neizgrađenim površinama mješovite namjene građevinskog područja naselja	116
16.4.	Maksimalni potencijal izgradnje na neizgrađenim i izgrađenim površinama mješovite namjene građevinskog područja naselja	117
17.	Analiza stanja digitalizacije.....	119
18.	Analiza stanja i potreba ljudskih potencijala	122
18.1.	Stanovništvo	122
18.2.	Zaposlenost i nezaposlenost	124
18.3.	Analiza kadrova turističke zajednice.....	126
18.4.	Radna snaga u turizmu i povezanim djelatnostima.....	127
19.	Analiza komunikacijskih aktivnosti	129
19.1.	Komunikacijski kanali	129
19.2.	Analiza digitalnog prisustva.....	134
19.3.	Offline promotivne aktivnosti	135
20.	Analiza stanja pristupačnosti destinacije osobama s posebnim potrebama.....	137
20.1.	Fizička pristupačnost.....	138
20.2.	Pristupačnost usluga	140
20.3.	Društvena i kognitivna pristupačnost.....	141
21.	Analiza organiziranosti i dostupnosti usluga u destinaciji (javne usluge i servisi)	142
21.1.	Javne i žurne službe	142
21.2.	Obrazovanje, kultura i sport.....	144
21.3.	Vjerske zajednice	145
21.4.	Financijske, platne i poštanske usluge	146
21.5.	Uslužne djelatnosti i opskrba	146
21.6.	Javni prostori i uređenost	146
22.	Izvješće o analizi stanja	147
23.	Potencijal za razvoj i podizanje kvalitete turističkih proizvoda.....	150
23.1.	Elementi konkurentnosti destinacije	150
23.2.	Turistički proizvodi destinacije	153

23.3.	Ciljna publika (segmentacija)	154
23.4.	Razvojni i marketinški potencijal turističkih proizvoda i usluga.....	156
24.	Trendovi i analiza konkurencije	168
24.1.	Trendovi	168
24.2.	Analiza konkurencije	174
24.3.	Turističko okruženje destinacije (otok Murter)	177
25.	Anketni upitnik.....	182
25.1.	Analiza odgovora anketnog istraživanja lokalnog stanovništva	183
25.2.	Analiza anketnih odgovora turista i jednodnevnih posjetitelja	200
26.	Izračun pokazatelja održivosti i prihvatnog kapaciteta destinacije.....	217
26.1.	Obvezni pokazatelji održivosti	218
26.2.	Pokazatelji prihvatnog kapaciteta	231
26.3.	Procjena dosegnute razine prihvatnog kapaciteta	250
26.4.	Analiza scenarija	262
27.	Razvojni smjer s mjerama i aktivnostima	281
27.1.	Strateški okvir	281
27.2.	SWOT analiza	286
27.3.	Identificiranje općih načela i ciljeva turizma	291
27.4.	Oblikovanje strateškog pravca i prioriteta	298
27.5.	Strateški okvir plana upravljanja destinacijom TZM Betina.....	302
28.	Smjernice i preporuke za dionike razvoja.....	316
28.1.	Smjernice i preporuke za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave....	316
28.2.	Smjernice i preporuke za Turističku zajednicu Šibensko-kninske županije.....	317
28.3.	Smjernice i preporuke za Turističku zajednicu mjesta Betina.....	318
28.4.	Smjernice i preporuke za druge dionike u turizmu i upravljanju turizmom u destinaciji	321
29.	Popis projekata	324
29.1.	Projekti od posebnog značaja za destinaciju	325
29.2.	Projekti koji doprinose provedbi mjera potrebnih za doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti.....	337
30.	Podrška i implementacija Plana upravljanja destinacijom.....	370
30.1.	Mjerenje napretka i izvješće o provedbi	373
30.2.	Izvještavanje o provedbi Plana upravljanja	374
31.	Literatura	375

1. Uvod

Plan upravljanja destinacijom Turističke zajednice mjesta Betina (dalje u tekstu: TZM Betina) predstavlja planski dokument za razvoj destinacije i donosi se za četverogodišnje razdoblje – od 2025. do 2029. godine.

Izrada Plana dio je reforme sustava upravljanja turizmom u Republici Hrvatskoj, kojom se nastoji uspostaviti učinkovitiji, održiviji i konkurentniji model razvoja turističkih destinacija. Pravna osnova za izradu i donošenje Plana proizlazi iz Zakona o turizmu (NN 156/23), Pravilnika o metodologiji izrade plana upravljanja destinacijom (NN 112/24), Pravilnika o metodologiji izračuna prihvatnog kapaciteta (NN 112/24), Pravilnika o pokazateljima za praćenje razvoja i održivosti turizma (NN 112/24), Smjernica i uputa Ministarstva turizma i sporta (MINTS) za izradu i provedbu planova upravljanja destinacijom te ostalih odgovarajućih zakonskih i podzakonskih akata i smjernica.

Sukladno članku 25. Zakona o turizmu (NN 156/23), Turistička zajednica mjesta Betina u izradu Plana upravljanja uključila je jedinicu lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave (Općinu Tisno), javne ustanove i trgovačka društva u vlasništvu jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave i Republike Hrvatske, udruge koje izravno sudjeluju u kreiranju destinacijskog lanca vrijednosti, nadležna tijela za prostorno planiranje, zdravstvo i kulturu, kao i druge dionike važne za planiranje razvoja turizma u destinaciji.

Primarni cilj Plana je osigurati razvoj destinacije u smjeru održivosti, unaprijediti iskustvo posjetitelja, očuvati prirodnu i kulturnu baštinu te doprinijeti dobrobiti lokalne zajednice. Provedbom Plana predviđa se diversifikacija turističke ponude, jačanje brenda destinacije, produljenje turističke sezone te provedba digitalne i zelene transformacije. Time se stvaraju preduvjeti za kvalitetnije upravljanje razvojem destinacije, uz naglasak na održivost, autentičnost i dugoročnu konkurentnost, kao i na sustavno praćenje i prilagodbu suvremenim turističkim trendovima.

1.1. Ciljevi

Plan upravljanja destinacijom TZM Betina ima nekoliko ključnih ciljeva:

- analizirati postojeće stanje turizma i relevantnih prostornih, okolišnih, društvenih i gospodarskih pokazatelja;
- izračunati pokazatelje održivosti destinacije
- izračunati prihvatni kapacitet destinacije, uključujući scenarije razvoja
- odrediti razvojna načela, viziju i strateške ciljeve turizma;
- definirati mjere i aktivnosti, kao i smjernice za implementaciju koje se odnose na sve ključne dionike;
- identificirati popis projekata koji pridonose provedbi mjera potrebnih za doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti na razini destinacije (od kojih su neki i projekti od posebnog značaja za razvoj destinacije) te popis projekata od posebnog značaja za razvoj destinacije, vrijednosti veće od 1.000.000 €, koji imaju izrađenu dokumentaciju i značajan razvojni potencijal te
- osigurati uključivanje i koordinaciju dionika te uspostaviti okvir za sustavno praćenje i izvještavanje o provedbi Plana

1.2. Metodologija i proces izrade Plana upravljanja

U izradi Plana upravljanja destinacijom TZM Betina primjenjivala se metodologija opisana u Smjernicama i uputama za izradu Plana upravljanja destinacijom (MINTS, 2024), pri čemu je u sadržajnom i metodološkom okviru izrada Plana prilagođena realnim vremenskim okvirima. Izrada Plana obuhvatila je više ključnih faza:

- Analizu stanja
- Studiju prihvatnih kapaciteta destinacije
- Izradu intervencijske logike tj. strateškog okvira Plana upravljanja

Prikupljanje podataka iz sekundarnih izvora

Proces je obuhvatio desk istraživanja temeljena na relevantnoj stručnoj literaturi, statističkim izvorima, prostorno-planskim dokumentima, relevantnim registrima (npr. registar Kulturnih dobara RH, Bioportal, eVisitor i sl).

Korišteni su i detaljno analizirani strateški i provedbeni dokumenti općinske razine- Provedbeni program Općine Tisno 2025.-2029. kao ključni akt strateškog planiranja koji predstavlja temelj za usmjeravanje održivog društvenog, gospodarskog i prostornog razvoja Općine Tisno. Konzultirane su i sektorske strategije od značaja za Općinu Tisno- Strategija zelene urbane obnove Općine Tisno, Strategija pametne Općine Tisno i Akcijski plan energetske održivosti razvitka i prilagodbe klimatskim promjenama Općine Tisno (SECAP) i ostali dokumenti koji su od značaja za razvoj područja TZM Betina. Posebna pažnja posvećena je analizi relevantnih strateško-planskih dokumenata iz sektora turizma-Strategije razvoja održivog turizma do 2030 godine, Strategije razvoja turizma Šibensko-kninske županije do 2034. godine, Plana upravljanja destinacijom Šibensko-kninske županije, Studije održivosti razvoja turizma i prihvatnog kapaciteta s akcijskim planom na području Šibensko-kninske županije.

Svi navedeni dokumenti i podaci stvorili su kvalitetan temelj za razradu svih obveznih dijelova Plana upravljanja destinacijom TZM Betina.

Intervju s ključnim dionicima

Provedeni su individualni intervjui s nizom ključnih dionika iz područja turizma (popis dionika uključio je predstavnike raznih ustanova, dionike iz turizma kao što su nosioci turističke politike i pružatelje usluga smještaja, dionike koji se bave uslugama prijevoza, obrtnici i dr.). Dionici su dali izrazito kvalitetan doprinos u stvaranju slike stanja u destinaciji, kao i ključne informacije o izazovima i potencijalima koji karakteriziraju destinaciju.

Terenski obilasci

Tijekom prve faze izrade Plana upravljanja, odnosno za vrijeme izrade analize stanja obrađeno je i nekoliko terenskih obilazaka destinacije, kako bi se stekao neposredan uvid u opterećenja turističke, prometne i druge javne infrastrukture, kroz više navrata uključujući predsezona (ožujak) te razdoblje u vrhuncu sezone (srpanj i kolovoz).

Metodologija pri izradi Studije prihvatnih kapaciteta destinacije

Plan upravljanja destinacijom na lokalnoj razini za turističke zajednice razvrstane u kategoriju I i II indeksa turističke razvijenosti (ITR) mora biti temeljen na izračunu prihvatnih kapaciteta. Budući da se Općina Tisno nalazi u I kategoriji ITR, za područje TZM Betina potrebno je izraditi Studiju prihvatnih kapaciteta, a sam dokument integrira se u Plan upravljanja destinacijom. Odlukom nositelja turističke politike na razini Općine Tisno, odlučeno je kako će svaka destinacija u njezinom sastavu - TZO Tisno, TZM Betina i TZM Jezera, izraditi vlastiti Plan upravljanja destinacijom i Studiju prihvatnog kapaciteta te u tom pogledu nije vršeno još detaljnije zoniranje prostora.

Za potrebe izrade Studije prihvatnih kapaciteta TZM Betina koristila se kombinirana metodologija za koju je procijenjeno da će dati optimalnu podlogu za definiranje okvira za upravljanje prihvatnim kapacitetom destinacije.

Kombinirana metodologija uključila je analize i iskazivanja egzaktnih podataka u kombinaciji sa interpretacijom rezultata provedenih primarnih istraživanja stavova turista i jednodnevnih posjetitelja i lokalnog stanovništva. Spomenuta istraživanja provedena su online anketiranjem ciljanih skupina ispitanika tijekom ljetne sezone 2025., slijedeći Smjernice za istraživanja stavova relevantnih grupa dionika koje je izradilo Ministarstvo turizma i sporta (MINTS).

Opći principi izrade Plana upravljanja

Metodologija izrade Plana temeljila se na već spomenutom participativnom pristupu koji se bazirao na suradnji s lokalnom zajednicom kroz sudjelovanje relevantnih predstavnika iz svih djelatnosti i područja bitnih za izradu Plana. Također, primijenjen je integrirani pristup koji je podrazumijevao cjelovito sagledavanje različitih razvojnih potencijala i izazova TZM Betina te njihovo usklađivanje s općim ciljevima razvoja, ne samo razmatrajući orijentaciju na temu turizma.

Plan je izrađen s ciljem uspostavljanja ravnoteže između razvojnih prioriteta i realnih mogućnosti provedbe programa i projekata definiranih strateškim okvirom. Financijski parametri kao i parametri za praćenje provedbe racionalno su postavljeni, stoga primijenjeni metodološki okvir osigurava provedbeni fokus kroz jasno definirane korake i pokazatelje uspješnosti koji omogućuju učinkovitu implementaciju, praćenje provedbe i izvještavanje. Takav pristup omogućuje cjelovito sagledavanje razvoja turizma na području destinacije uz uključivanje svih relevantnih dionika, te postavlja temelje za dugoročno održiv i konkurentan turistički razvoj.

1.3. Struktura plana

Plan upravljanja destinacijom TZM Betina sastoji se od poglavlja koja svojim sadržajem slijede osnovu propisanu Smjernicama i uputama za izradu Planova upravljanja destinacijom. Uvod daje kratki opis i osnovu za razumijevanje svrhe izrade plan upravljanja. Obuhvaća i definiciju dokumenta u skladu s relevantnim propisima, opisuje metodologiju, proces izrade i strukturu samog plana.

Analiza stanja pruža detaljan pregled trenutnog položaja destinacije. Obuhvaća internu analizu koja uključuje geografske i demografske karakteristike, prometnu dostupnost i infrastrukturnu opremljenost. Poseban naglasak stavlja se na performanse turističkog sektora, analizirajući dolaske, noćenja i sezonalnost. U poglavlju su analizirani trendovi održivog turizma, konkurentnost destinacije, razina digitalizacije, organiziranost usluga i komunikacijske aktivnosti. Dio poglavlja usmjeren je na turističke resurse, gdje se vrednuju atrakcije s potencijalom za razvoj novih turističkih proizvoda te analizira postojeća turistička suprastruktura, uključujući smještajne i ugostiteljske kapacitete te prateću infrastrukturu.

Studija prihvatnih kapaciteta sadrži izračun i interpretaciju pokazatelja održivosti kao i interpretaciju rezultata provedenih istraživanja turista i jednodnevnih posjetitelja, gospodarskih subjekata i lokalnog stanovništva.

U poglavlju o pokazateljima održivosti definiraju se obvezni pokazatelji održivog razvoja destinacije. Opisana je metodologija prikupljanja podataka i analiza rezultata, uz smjernice za budući razvoj i praćenje ciljeva. Procjena dostignute razine nosivih kapaciteta i analiza scenarija budućeg razvoja destinacije predstavljaju temelj za formuliranje ključnog elementa Plana upravljanja, intervencijske logike tj. strateškog okvira.

Strateški okvir sadrži razvojnu viziju, strateške ciljeve s mjerama i aktivnostima koje postavljaju temelj za budući razvoj turizma na području TZM Betina. Vizija razvoja usmjerena je na održivost i autentičnost, a strateški ciljevi daju okvir za operacionalizaciju vizije, konkretne smjernice za razvoj turističkih proizvoda, marketinške aktivnosti, jačanje infrastrukture i ljudskih potencijala te digitalizaciju. Nastavno na strateški okvir definiran je popis projekata koji su u nadležnosti TZM Betina, Općine Tisno i ostalih dionika.

Plan također sadrži poglavlje kojim se opisuje sustav praćenja i implementacije plana te smjernice za sve dionike u implementaciji kao i preporuke koje se mogu uzeti u obzir kod izmjene prostornih planova.

Zaključni dio Plana obuhvaća sažeti pregled ključnih nalaza, razvojnih smjernica i planiranih aktivnosti te pregled dionika uključenih u provedbu i upravljanje razvojem destinacije.

2. Opći podaci

Naselje Betina nalazi se u sastavu Općine Tisno. Smješteno je na sjeveroistočnoj strani otoka Murtera te dijelom obuhvaća i kopнено područje Ravnih kotara (Modrave), pretežito niži krški priobalni prostor između Vranskog jezera i Jadranskog mora. Ukupna površina kopnenog dijela destinacije iznosi 17,6 km². Morsko područje obuhvaća akvatorij Pirovačkog zaljeva i Murterskog kanala na istoku te Murterskog mora na zapadu. Betinsko-murtersko polje predstavlja vrijedan prostor tradicionalnog mediteranskog krajolika, obilježen maslinicima, suhozidima i dugom poljoprivrednom tradicijom koja je kroz povijest imala važnu ulogu u životu lokalnog stanovništva. Područje destinacije obuhvaća područje Parka prirode Vransko jezero, jednog od najvrjednijih močvarnih i ornitoloških područja u Hrvatskoj. Blizina Nacionalnog parka Kornati i Nacionalnog parka Krka dodatno doprinosi turističkoj prepoznatljivosti destinacije.

Naselje Betina je od općinskog središta Tisnog udaljena približno 7 km. Prometni položaj Betine je povoljan zahvaljujući dobroj prometnoj povezanosti otoka Murtera s kopnom putem pokretnog mosta u Tisnom, što omogućuje jednostavnu i kontinuiranu dostupnost destinacije cestovnim putem tijekom cijele godine. Destinacija je dobro prometno povezana i putem državne ceste DC 8, odnosno Jadranske magistrale, koja predstavlja jednu od glavnih prometnih osi hrvatskog priobalja te omogućuje brzu povezanost s važnijim regionalnim i nacionalnim prometnim pravcima.

Položaj naselja na otoku Murteru, na srednjem Jadranu i blizini brojnih otoka zadarskog i šibenskog arhipelaga, čini Betinu izrazito atraktivnim geografskim prostorom. Zahvaljujući prirodnim obilježjima, razvedenoj obali i mediteranskoj klimi, Betina se razvila kao značajna turistička destinacija, ali i kao tradicionalno ribarsko i pomorsko mjesto, poznato po dugoj i bogatoj tradiciji drvene brodogradnje, osobito izradi tradicijskih gajeta, te vrsnim brodograditeljima (kalafatima), po čemu je prepoznatljiva i jedinstvena na globalnom turističkom tržištu. Kulturnu baštinu Betine dodatno obogaćuju brojni tradicijski običaji, pučke manifestacije i vrijedna civilna i sakralna baština, koji zajedno svjedoče o dugom kontinuitetu života i snažnoj povezanosti lokalnog stanovništva s morem i mediteranskim načinom života.

Ljeti mjesto bilježi višestruko povećanje broja stanovnika zbog dolaska turista, dok tijekom godine pruža mirne i kvalitetne uvjete za život lokalnog stanovništva. Naselje Betina je prema podacima Popisa stanovništva 2021. godine imalo ukupno 718 stanovnika.

3. Profil destinacije

Profil destinacije TZM Betina daje osnovne informacije o destinaciji te služi kao sažeti prikaz njezinih geografskih, klimatskih i turističkih značajki, uključujući smještajne kapacitete, prometnu povezanost i glavne atrakcije.

Tablica 1. Profil destinacije TZM Betina

Lokacija	- Srednja Dalmacija – šibenski arhipelag - Sjeverozapadni dio Šibensko-kninske županije - Sjeveroistočni dio otoka Murtera i kopneni dio Ravnih Kotara (Modrave) uz Pirovački zaljev - Pirovačko-murterska regija - Klaster: Šibenski otoci
Prometna povezanost (zračni prijevoz, cestovne veze, željezničke veze, brodske veze i dr.)	- Javne ceste - DC 121 Murter (ŽC6250)- Tisno (DC8) 14 km - ŽC 6250 Murter (DC121) - Betina - Murter (DC121) 2,7 km - Autocesta A1 Zagreb-Split-Dubrovnik – čvor Pirovac 26 km, čvor Benkovac (48 km), čvor Skradin (37 km)
Udaljenost od glavnog grada i glavnih emitivnih tržišta (cestovna)	- Šibenik 33 km, Zadar 87 km, Split 123 km, Dubrovnik 323 km, Zagreb 339 km, Ljubljana 397km, Beč 691 km, Budimpešta 679 km, Beograd 601 km, Sarajevo 322 km - Zračna luka Zadar 74 km, Zračna luka Split-Kaštela 96 km - Luka Gaženica 63,2 km (A1 83,1 km), Luka Šibenik 34 km
Geografska obilježja (reljef, planine, rijeke i dr.)	- Krški reljef (škrape, strmci, krune, polja, uvale) - Vransko jezero - Betinsko-murtersko polje - Ravni kotari (predio Modrave) - Pirovački zaljev i Murterski kanal na istoku te Murtersko more na zapadu. - Najveće uvale: Zdrače, Kokoč, Plitka Vala, Prosika, Lučica, Vela luka, Mala luka - Otočić Sustipanac - Vrhovi: Brstine (60 m), Gradina (63 m), Glavatac (123 m), Jasenovac (119 m), Kokoč (80 m), Tuštica (110 m) i dr. - Mediterranska i submediteranska vegetacija (šume, makija, garig)
Klimatska obilježja (prosječni broj sunčanih dana, količina padalina, prosječne sezonske temperature)	- Sredozemna klima (podtip Csa) s vrućim i suhim ljetima - Srednja godišnja temperatura (Šibenik): 15,6 °C - Srednja godišnja temperatura najtoplijeg mjeseca: 25,3 °C (srpanj), - Srednja godišnja temperatura najhladnijeg mjeseca: 7,0 °C (prosinac) - Maksimalna temperatura: 39,4 °C - Broj toplih dana:115

	• Broj vrućih dana: 45 • Insolacija (trajanje osunčavanja): 2692,9 sati • Srednja godišnja količina padalina: 804,1 mm • Mjesec s najmanje oborina: : 29,4 mm (srpanj) • Mjesec s najviše oborina: 116,2 mm (studeni)
Broj stalnih stanovnika (Popis 2021.)	• 718 stanovnika (Popis stanovništva 2021.godine)
Broj turista (2023. i 2024.)	• Dolasci (ukupno) (2023.): 30.041 • Dolasci (ukupno) (2024.): 28.869 • Noćenja (ukupno) (2023.): 267.355 • Noćenja ukupno (2024.): 256.736 • Udio noćenja 2024: Domaći turisti 14,2 % / Strani turisti 85,8 % • Sezonalnost (noćenja 2024.g.): I 42, II 24, III 387, IV 2.332, V 12.122, VI 33.707, VII 68.281, VIII 71.128, IX 30.913, X 5.897, XI 280 i XII 145 • Glavna emitivna tržišta (% noćenja 2024.): Njemačka 31,8 %, Slovenija 16,6 %, Hrvatska 14,2 %, Austrija 9,1 %, Češka 6,1 %, Poljska 5,0 %, Slovačka 4,4 %, Italija 3,0 %, Mađarska 2,5 %, Nizozemska 1,4 %
Prosječna duljina boravka (2023. i 2024.)	• Prosječna duljina boravka (2023.): ukupno 9,44 dana, domaći 14,95 dana, strani 8,84 dana • Prosječna duljina boravka (2024.): ukupno 9,47 dana, domaći 12,86 dana, strani 9.07 dana
Turistički kapaciteti (po vrstama, po kvaliteti)	• Smještajni kapaciteti ◦ Ukupno (2024): - 1.572 smještajnih jedinica, - 5.007 kreveta - 666 objekata ◦ Komercijalni smještaj (2024): - 1.166 smještajnih jedinica, - 3.431 kreveta - 265 objekata ◦ Nekomercijalni smještaj (2024) - 406 smještajnih jedinica - 1.577 kreveta - 401 objekata • Vrste smještaja (broj objekata/ broj smještajnih jedinica/broj kreveta) ◦ Kamp 3/490/1.470 ◦ Kamp odmorište 2/20/60 ◦ Kampiralište 3/64/192 ◦ Kuća stanovnika općine/grada 82/82/313 ◦ Kuća za odmor (vikendica) 293/298/1.172 ◦ Stan stanovnika općine/grada 1/1/2 ◦ Stan za odmor (vikendica) 25/25/90 ◦ Kamp u domaćinstvu 5/41/123) ◦ Objekti u domaćinstvu 225/469/ 1.348 ◦ Soba za iznajmljivanje 1/10/20 ◦ Apartman 15/53/145

	○ Kuća za odmor 5/5/28 ○ Studio apartman 5/13/43 ○ Organizirano kampiranje 1/1/2 • Kategorizacija (objekti) ○ 1* (5) ○ 2* (14) ○ 3* (194) ○ 4* (20) ○ 5 * (2) ○ Nema kategorije (431) ○ Ukupno (666) • Kategorizacija (kreveti) ○ 1* (164) ○ 2* (1.189) ○ 3* (1.637) ○ 4* (153) ○ 5 * (14) ○ Nema kategorije (1.851) ○ Ukupno (5.007) • Kampovi ○ Kamp Kosirina ○ Kamp Oaza ○ Kamp Plitka Vala ○ Kampiralište Kalebić ○ Kampiralište Matija ○ Kamp odmorište Paradiso ○ Kamp odmorište Modrave
Ugostiteljski sadržaji	• Restorani, beach barovi, caffe barovi, fast foodovi
Najpopularnije turističke atrakcije	• Nematerijalna kulturna baština (Registar kulturnih dobara RH): ○ Umijeće gradnje betinske gajete ○ Starinsko pjevanje šibenskih otoka i primorja ○ Umijeće plovidbe latinskim oglavnim jedrom ○ Gajeta Cicibela • Muzej betinske drvene brodogradnje • Muzej na otvorenom – izložba gajeta, kaića, lađa i leuta • Gajeta Cicibela • Gajeta Marija • Plaže: Bilave, Kosirina, Plitka Vala i Zdrače • Odmorište i vidikovac Kosirina (Jasenovac) • Park prirode Vransko jezero (Modrave) • Kulturno-povijesna cjelina Betine • Sakralni objekti: crkva sv. Frane sa zvonikom, crkva Gospe od Gradine, kapelica sv. Ante (Jartić), kapelica sv. Ante (Prosika) • Civilni objekti: Brodogradilište Betina (kalafati) i zgrada uljare

	• Memorijalna područja: Kuća Paškvalin (spomen ploča) i Trg na moru (spomenik betinskim brodograditeljima) • Arheološki lokaliteti: Gradina (Colentum), podmorsko i kopneno arheološko nalazište Pačipolje (Plitka Vala) i otočić Sustipanac • Poučne staze ○ Putevima baštine ○ Napoleonova cesta • Najvažnije manifestacije i događanja: ○ Dan brganje (Regata „Dlan i veslo“) ○ Dani betinske gajete („Regata za dušu i Tilo“) ○ Ljetne večeri u Betini ○ Tjedan folklora • Sportski objekti ○ Marina Betina ○ Sportski centar Zdrače ○ Polivalentno dječje igralište Područne škole Betina ○ Vaterpolo igralište na otvorenom „VK Brodograditelj MarineTek“ ○ Boćališta
Glavni turistički proizvodi	• Odmorišni turizam (plaže, smještajni kapaciteti i sadržaji prilagođeni djeci i obiteljima) • Kulturni turizam (tradicionalna brodogradnja – gajete, leuti i kaići, profana i sakralna baština, gastronomija, folklor, događanja i manifestacije, Muzej betinske drvene brodogradnje) • Nautički turizam (marina Betina) • Outdoor turizam (biciklizam, pješačenje, jedrenje, ronjenje, ribolov) • Ekoturizam (Park prirode Vransko jezero) • Izletnički turizam (NP Kornati, NP Krka, Park prirode Vransko jezero, Park prirode Telašćica i dr.)
Prostor – turističke zone i površine	• Auto kamp Plitka Vala (T3-kamp) (izgrađen)- 11,04 ha (GPN za izdvojene namjene izvan naselja) • Auto kamp Lučica (T3-kamp) (izgrađen)- 5,11 ha (GPN za izdvojene namjene izvan naselja) • Auto kamp Kosirina (T3-kamp) (izgrađen)- 2,56 ha (GPN za izdvojene namjene izvan naselja)
Turistička infrastruktura (kongresni kapaciteti, pješačke/planinarske/biciklističke staze, plaže i dr.	• Prezencijski centar Betina • Muzej betinske drvene brodogradnje • Plaže ○ Plaža Zdrače ○ Plaža Kosirina ○ Plaža Plitka Vala ○ Plaža Bilave • Odmorište ○ Kosirina (Jasenovac) • Kampovi

	○ Kosirina, Plitka Vala, Kalebić, Oaza, Matija, Paradiso ● Kamp u domaćinstvu ○ Romantika, Romantika 2, Marija, Sandra ● Biciklističke rute ○ Eurovelo 8 „Meditranska ruta“ ○ Murter-Betina ○ Bodulska priča ○ Najljepši vidikovci ○ Vransko jezero ○ Putem maslina ● Pješačke staze ○ Zdrače-Plitka Vala ○ Put Bilave ● Tematske staze ○ „Putevima baštine“ ○ „Napoleonova cesta“ ○ Poučna staza „Modrave – Prosika“ ● Info ploče, kiosk i interpretacijske table – cijela destinacija ● Sportski objekti ○ Sportski centar Betina (Zdrače) ○ Polivalentno dječje igralište Područne škole Betina (OŠ Murterski Škoji) ○ VK „Brodograditelj MarineTek“ (otvoreno vaterpolo igralište) ○ Bočališta ● Javna parkirališta ○ Trg na moru ○ Dolac ○ Zdrače ○ Obala Petra Krešimira IV ● Arheološka nalazišta ○ Gradina (Colentum), Pačipolje (Plitka Vala) i Sustipanac ● Turistički informativni centar (TIC) TZM Betina
--	---

4. Institucionalni i strateški okvir

4.1. Institucionalni okvir upravljanja turizmom

Razvoj turizma na području TZM Betina temelji se na aktivnom uključivanju različitih dionika koji svojim djelovanjem mogu utjecati na smjer razvoja destinacije. U destinaciji djeluje velik broj dionika čije aktivnosti i međusobna suradnja značajno doprinose planiranju, organizaciji i usmjeravanju razvoja destinacije. Njihovo djelovanje obuhvaća javni, privatni i civilni sektor te predstavlja važan temelj održivog i koordiniranog razvoja destinacije.

Javni sektor u destinaciji čine institucije i organizacije u vlasništvu ili pod upravljanjem države, županije ili jedinice lokalne samouprave, koje svojim djelovanjem sudjeluju u planiranju, upravljanju i razvoju destinacije. Općina Tisno pritom je, u suradnji s turističkim zajednicama koje djeluju na njezinu administrativnom području (TZM Betina, TZM Jezera i TZO Tisno), ključni je pokretač razvojnih inicijativa usmjerenih na unapređenje turističke ponude, kvalitete života lokalnog stanovništva i održivog razvoja destinacije. Uz Općinu Tisno i turističke zajednice, javni sektor u destinaciji čine i Šibensko-kninska županija, javne ustanove, komunalna poduzeća, odgojno-obrazovne i kulturne institucije te druge institucije koje kroz svoje nadležnosti i aktivnosti sudjeluju u planiranju, upravljanju i usmjeravanju razvoja destinacije.

Privatni sektor uključuje poduzetnike i tvrtke iz područja turizma, ugostiteljstva, trgovine i prijevoza, čiji je doprinos neophodan za razvoj ponude i promociju destinacije. Dodatnu vrijednost donose poljoprivredni proizvođači, obrtnici i predstavnici kreativnih industrija, pružajući autentičnost i raznolikost lokalnoj turističkoj ponudi.

Civilni sektor, uključujući udruge građana, kulturna i sportska društva te nevladine inicijative, pridonosi jačanju društvenog kapitala, promociji destinacije te očuvanju lokalnih resursa.

Stanovnici Betine ključni su nositelji autentičnog doživljaja destinacije. Njihovo sudjelovanje u turističkim aktivnostima i očuvanju tradicije doprinosi stvaranju privlačne i održive zajednice. Njihova podrška i uključenost nužni su za uspješnu realizaciju turističkih inicijativa.

Raznolikost uključenih dionika i njihova međusobna suradnja od ključnog su značaja za razvoj destinacije. Takvim pristupom stvaraju se preduvjeti za dugoročni i održivi razvoj turizma na području TZM Betina.

Ključni dionici koji su bili uključeni u izradu Plana upravljanja destinacijom TZM Betina su:

- Ministarstvo turizma i sporta (MINTS)
- Turistička zajednica mjesta Betina
- Turistička zajednica Šibensko-kninske županije
- Šibensko-kninska županija
- Općina Tisno
- JU „Regionalna razvojna agencija (RRA) Šibensko-kninske županije“
- JU „Priroda“ Šibensko-kninske županije
- JU „Park prirode Vransko Jezero“
- JU „Park prirode Telašćica“
- JU „Nacionalni park Krka“
- JU „Nacionalni park Kornati“
- Zavod za prostorno uređenje Šibensko-kninske županije
- Muzej Betinske drvene brodogradnje
- Narodna knjižnica i čitaonica Tisno
- DV Spužvica (PV Školjkica)
- OŠ Murterski Škoji (PŠ Betina)
- Komunalno poduzeće Ježinac d.o.o.
- Brodogradilište i marina d.o.o. Betina
- Vodovod i odvodnja d.o.o. Šibenik
- HEP-Operator distribucijskog sustava d.o.o.- Elektra Šibenik
- LAG "More 249"
- FLAG „Galeb“
- Hrvatske šume d.o.o., Uprava šuma Podružnica Šibenik, Šumarija Šibenik
- Lučka uprava Šibensko-kninske županije
- Policijska uprava šibensko-kninska (PP Vodice)
- Dom zdravlja Šibensko-kninske županije (Ambulanta Tisno)
- Vatrogasna zajednica Šibensko-kninske županije (DVD Tisno)
- Hrvatski zavod za zapošljavanje (područni ured Šibenik)
- Iznajmljivači
- OPG-i
- Poduzetnici i obrtnici
- Lokalno stanovništvo
- Udruge
- Ostali dionici iz javnog, privatnog i civilnog sektora

4.2. Strateški okvir razvoja turizma u destinaciji

Plan upravljanja destinacijom TZM Betina izrađen je na temelju strateško-planskih odrednica i razvojnih prioriteta definiranih na međunarodnoj, europskoj, nacionalnoj, županijskoj i lokalnoj razini. Tijekom izrade Plana analizirani su relevantni strateški i planski dokumenti kako bi se osigurala usklađenost razvojnih ciljeva, mjera i smjernica s politikama održivog razvoja, upravljanja prostorom i razvoja turizma. Takvim pristupom osigurava se povezanost Plana s postojećim razvojnim okvirom te stvaraju preduvjeti za koordinirano, održivo i dugoročno upravljanje razvojem destinacije.

U tablici su prikazani ključni strateški dokumenti i razvojni smjerovi – od ciljeva održivog razvoja na globalnoj razini i europskih inicijativa, do nacionalnih, županijskih i lokalnih razvojnih dokumenata koji definiraju prioritete, mjere i ciljeve relevantne za usmjeravanje razvoja destinacije TZM Betina.

Tablica 2. Ključni strateški dokumenti i politike relevantne za razvoj destinacije TZM Betina, izvor: Program UN-a za održivi razvoj 2030., GTSC, ETSC, NRS 2030, Level Project d.o.o., MINTS, Šibensko-kninska županija, Institut za turizam, obradio Level Project d.o.o.

Međunarodna i europska razina	
Naziv	
Program Ujedinjenih naroda za održivi razvoj 2030	Agenda 2030 postavlja 17 globalnih ciljeva održivog razvoja i 169 s njima povezanih podciljeva kojima se nastoji riješiti niz globalnih izazova – od klimatskih promjena i siromaštva do nejednakosti i degradacije okoliša – uz istovremeno promicanje inkluzivnog gospodarskog rasta, socijalne pravde i zaštite okoliša. Iako sama Agenda nije pravno obavezujući dokument, izuzme li se poveznica na Pariški sporazum o klimatskim promjenama, sve su države članice Ujedinjenih naroda preuzele političku obvezu provedbe ciljeva definiranih u Agendi 2030. Time se potvrđuje važnost integriranja načela održivog razvoja u nacionalne, regionalne i lokalne politike. STRATEŠKI CILJEVI (SC) - SC 1. Svijet bez siromaštva - SC 2. Svijet bez gladi - SC 3. Zdravlje i blagostanje - SC 4. Kvalitetno obrazovanje - SC 5. Rodna ravnopravnost - SC 6. Čista voda i sanitarni uvjeti - SC 7. Pristupačna i čista energija - SC 8. Dostojanstven rad i gospodarski rast - SC 9. Industrija, inovacije i infrastruktura - SC 10. Smanjenje nejednakosti - SC 11. Održivi gradovi i zajednice - SC 12. Odgovorna potrošnja i proizvodnja - SC 13. Zaštita klime - SC 14. Očuvanje vodnog svijeta - SC 15. Očuvanje života na Zemlji - SC 16. Mir, pravda i snažne institucije - SC 17. Partnerstvom do ciljeva
GTSC kriteriji za održivost	Globalno vijeće za održivi turizam (The Global Sustainable Tourism Council (GSTC)) međunarodno je tijelo, čija je uloga promicanje razvoja održivog turizma prihvaćanjem univerzalnih kriterija održivosti. Godine 2019. je GSTC objavilo kriterije za mjerenje održivosti destinacije koji su stvoreni kroz desetljeće rada uzimajući u obzir brojne smjernice i standarde za održivi turizam, kao i globalna iskustva. Primjena kriterija pomaže turističkoj destinaciji prilagoditi se zahtjevima Agende održivog razvoja do 2030. te doprinijeti 17 ciljeva održivog razvoja. Kriteriji za održivost destinacije raspoređeni su u četiri skupine:

	1. Održivo upravljanje 2. Socioekonomski učinci 3. Kulturni utjecaji 4. Utjecaji na okoliš (uključujući potrošnju resursa, smanjenje zagađenja i očuvanje bioraznolikosti i krajolika). Navedeni kriteriji predstavljaju vodeće principe i minimalne zahtjeve kojima bilo koja turistička tvrtka, odnosno destinacija, treba težiti, a sve u cilju zaštite i održivosti prirodnih i kulturnih resursa, osiguravajući pritom da turizam dostigne svoj potencijal kao alat za očuvanje i ublažavanje siromaštva.
Tranzicijski put za turizam	Na europskoj razini, jedan od ključnih strateških dokumenata za razvoj turizma je Tranzicijski put za turizam. Ovaj dokument definira prioritete, mjere i zajedničke obveze za postizanje zelene i digitalne tranzicije turističkog sektora u Europi. Fokusira se na smanjenje utjecaja turizma na okoliš, jačanje otpornosti turizma na krize, promicanje inkluzivnog i kružnog gospodarskog modela, digitalizaciju i inovacije, te jačanje lokalne participacije i partnerstava.
Europski sustav pokazatelja za turizam (ETSC)	Europska komisija je 2016. godine donijela Europski sustav pokazatelja za turizam (The European Tourism Indicator System – ETIS) koji predstavlja inicijativu Europske unije usmjerenu na praćenje i upravljanje održivim turizmom na lokalnoj razini. Podijeljen je u četiri skupine u okviru kojih su 43 obvezna pokazatelja: upravljanje destinacijom (politike održivog turizma, upravljanje turizmom u turističkim poduzećima, zadovoljstvo korisnika, informiranje i komunikacija); gospodarski učinci (turistički tokovi, poslovni rezultati turističkih poduzeća, količina i kvaliteta zaposlenosti, sigurnost i zdravlje, turistički opskrbeni lanac); društveni/kulturni utjecaji (utjecaj na zajednicu/društvo, ravnopravnost spolova, zaštita i jačanje kulturnog nasljeđa, lokalnog identiteta i imovine) te zaštita okoliša/prirode (smanjenje utjecaja prometa, klimatske promjene, gospodarenje otpadom, obrada otpadnih voda, gospodarenje vodom, potrošnja energije, zaštita krajolika i bioraznolikosti, onečišćenje svjetlošću i bukom i kvaliteta vode za kupanje).
Republika Hrvatska	
Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine	Vizija Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine <i>„Hrvatska je u 2030. godini konkurentna, inovativna i sigurna zemlja prepoznatljivog identiteta i kulture, zemlja očuvanih resursa, kvalitetnih životnih uvjeta i jednakih prilika za sve“.</i> Razvojni smjer 1. <u>Održivo gospodarstvo i društvo</u> SC 1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo SC 2. Obrazovani i zaposleni ljudi SC 3. Učinkovito i djelotvorno pravosuđe, javna uprava i upravljanja državnom imovinom SC 4. Globalna prepoznatljivost i jačanje međunarodnog položaja i uloge Hrvatske Razvojni smjer 2. <u>Jačanje otpornosti na krize</u> SC 5. Zdrav, aktivan i kvalitetan života SC 6. Demografska revitalizacija i bolji položaj obitelji SC 7. Sigurnost za stabilan razvoj Razvojni smjer 3. <u>Zelena i digitalna tranzicija</u> SC 8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost SC 9. Samodostatnost u hrani i razvoj biogospodarstva SC 10. Održiva mobilnost SC 11. Digitalna tranzicija društva i gospodarstva Razvojni smjer 4. <u>Ravnomjeran regionalni razvoj</u> SC 12. Razvoj potpomognutih područja i područja s razvojnim posebnostima SC 13. Jačanje regionalne konkurentnosti
Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine	Vizija Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine <i>„Hrvatska je u 2030. godini konkurentna, inovativna i sigurna zemlja prepoznatljivog identiteta i kulture, zemlja očuvanih resursa, kvalitetnih životnih uvjeta i jednakih prilika za sve“.</i> Strateški ciljevi Cilj 1. Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam Cilj 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu Cilj 3. Konkurentan i inovativan turizam Cilj 4. Otporan turizam.
Nacionalni plan razvoja održivog turizma do 2027. godine	Srednjoročna vizija Nacionalnog plana razvoja održivog turizma do 2027. godine <i>„Poštujući prirodno i kulturno naslijeđe i jedinstveni identitet svih regija, razvijamo održiv cjelogodišnji turizam poželjan za investicije, rad i život, koji doprinosi skladnom gospodarskom razvoju Hrvatske“</i>

	Posebni ciljevi Cilj 1. Razvoj vremenski i prostorno ravnomjernije raspoređenog turističkog prometa Cilj 2. Repozicioniranje Hrvatske kao cjelogodišnje autentične destinacije održivog turizma Cilj 3. Smanjenje negativnog utjecaja turizma na sastavnice okoliša, prirodu i prostor Cilj 4. Smanjenje negativnog međudnosa turizma i klime Cilj 5. Jačanje ljudskih potencijala u turizmu Cilj 6. Unaprjeđenje strukture i kvalitete smještajnih kapaciteta Cilj 7. Osiguranje poticajnog poslovnog okruženja Cilj 8. Razvoj inovacija i digitalne transformacije turizma Cilj 9. Uspostavljanje učinkovitog okvira za upravljanje razvojem održivog turizma Cilj 10. Odgovoriti na trendove u razvoju turističkih destinacija
	Šibensko-kninska županija
Plan razvoja Šibensko-kninske županije	Srednjoročna vizija Plana razvoja ŠKŽ <i>„Šibensko-kninska županija 2027. – regija visoke kvalitete života, privlačne, očuvane i valorizirane prirodne i kulturno-povijesne baštine, uravnoteženog razvoja temeljenog na znanju te konkurentnom i inovativnom gospodarstvu “</i> Posebni cilj 1 – Razvoj diversificiranog gospodarstva Mjera 1.3. – Razvoj diverzificiranog, otpornog i fleksibilnog turizma 1) Razvoj turističke interpretacijske i potporne infrastrukture 2) Podizanje standarda smještajnih i uslužnih sadržaja 3) Obnova i unaprjeđenje infrastrukture vezane uz kupališni turizam 4) Razvoj ostale javne turističke infrastrukture koja utječe na razvoj turizma i turističke ponude u funkciji dodane vrijednosti turističkih sadržaja 5) Razvoj turističke signalizacije 6) Razvoj cikloturističke infrastrukture, obnove planinarskih puteva, staza i domova 7) Razvoja sadržaja i infrastrukture za razvoj kulturnog, nautičkog, sportsko-rekreativnog, zdravstvenog i ruralnog turizma s naglaskom na agroturizam uključujući i druge selektivne oblike turizma definiranih Master planom razvoja turizma Šibensko-kninske županije 8) Razvoj turističkih informativnih sadržaja i centara 9) Podrška aktivnostima brendiranja i marketinške prilagodbe fluktuacijama na tržištu 10) Podrška sadržajima i aktivnostima u pred- i post- sezoni 11) Uvrštavanje programa i aktivnosti subjekata civilnog sektora u turističku ponudu 12) Podrška razvoju komplementarnih uslužnih djelatnosti u turističke svrhe 13) Razvoj poticaja za poljoprivrednike za razvoj dodatnih turističkih sadržaja 14) Razvoj mjera za dionike u turizmu u cilju povećanja kvalitete turističkih proizvoda
Strategija razvoja turizma Šibensko-kninske županije do 2034. godine	Vizija turističke Strategije razvoja turizma Šibensko-kninske županije do 2034. godine „Šibensko-kninska županija svoju 'turističku priču' gradi kroz prizmu očuvanja vrijednosti prostora, svih prirodnih i kulturnih vrijednosti koje se u njemu nalaze. To postiže kroz hrabar i inovativan pristup upravljanju usmjeren na sagledavanje cjelovitosti prostora, ulaganje u ljudske resurse, njegovanje izvrsnosti i kvalitete u svim segmentima turističke ponude“. „U 2034. godini, razumijevajući potrebe budućih generacija, stanovnika i posjetitelja, Šibensko-kninska županija je prepoznata kao destinacija koja razvija turizam s mjerom“ Područja djelovanja za operacionalizaciju strategije 1. Unaprjeđenje javne komunalne infrastrukture 2. Unaprjeđenje u upravljanju turističkim razvojem 3. Povećanje turističke potrošnje i prihoda od turizma 4. Unaprjeđenje tržišne komunikacije
Studija održivosti razvoja turizma i prihvatnog kapaciteta s akcijskim planom na području Šibensko-kninske županije	Prihvatni kapacitet Šibensko-kninske županije ključan je za održivi razvoj turizma, jer njegova ograničenja u prostoru, infrastrukturi i dostupnosti radne snage utječu na kvalitetu boravka turista i očuvanje okoliša. Glavni problemi uključuju preizgrađenost obale, nedostatke komunalne infrastrukture i sezonske pritiske u srpnju i kolovozu, dok se pretrpanost plaža i nautički promet mogu ublažiti organizacijom posjeta i restriktivnim mjerama u zaštićenim područjima. Pristupi rješavanju problema održivog razvoja turizma na području Šibensko-kninske županije: 1. Ekološki odgovorno ponašanje u području komunalne infrastrukture 2. Održivi pristup rješavanju prometne problematike 3. Odmicanje nepotrebnih sadržaja iz uže obalne zone 4. Održivi pristup upravljanja plažama

Općina Tisno	
Provedbeni program Općine Tisno 2025.-2029.	Vizija Općine Tisno „Postati prepoznata Općina u Republici Hrvatskoj po visokoj kvaliteti života za svakog stanovnika Općine“ Misija Općine Tisno „Općina Tisno kroz svoj aktivni angažman usmjeren na održivi razvoj, kroz sveobuhvatnu zelenu urbanu obnovu temeljenu na principima zelene infrastrukture i kružnog gospodarenja prostorom i zgradama, stvara temelje za očuvanje okoliša i unapređenje kvalitete života stanovnika“ Mjere provedbenog programa Općine Tisno 2025.-2029. <u>Prioritet Poticanje razvoja kroz kvalitetnu gospodarsku infrastrukturu</u> 1.1. Unaprjeđenje lokalnog gospodarstva <u>Prioritet Jačanje turističke ponude i prepoznatljivosti destinacije</u> 1.2. Unaprjeđenje turističke ponude <u>Prioritet Podizanje standarda stanovanja i dostupnosti javnih sadržaja</u> 2.1. Prostorni razvoj i kvaliteta stanovanja 2.2. Pобоljšanje dostupnosti zdravstvene skrbi 2.3. Podrška razvoju civilnog društva <u>Prioritet Unaprjeđenje kapaciteta civilne zaštite</u> 2.4. Sigurnost i učinkovitost zaštite i spašavanja <u>Prioritet Ojačavanje zajednice kroz demografske i socijalne mjere</u> 2.5. Razvoj socijalnih programa za održivu zajednicu <u>Prioritet Razvoj i modernizacija obrazovne infrastrukture</u> 3.1. Razvoj cjelovitog obrazovnog sustava <u>Prioritet Pобоljšanje dostupnosti i kvalitete kulturnih i sportskih sadržaja</u> 3.2. Razvoj sportskih, rekreativnih i kulturnih aktivnosti <u>Prioritet Digitalizacija i efikasnost općinske uprave</u> 4.1. Pametna uprava i digitalizacija procesa 4.2. Održivo upravljanje općinskim resursima <u>Prioritet Unaprjeđenje komunalnih usluga i infrastrukture</u> 4.3. Održavanje komunalne infrastrukture 4.4. Gradnja komunalne infrastrukture 4.5. Unaprjeđenje prometne infrastrukture <u>Prioritet Održivo upravljanje okolišem i resursima</u> 4.6. Očuvanje prirodnih resursa
	Vizija Akcijskog plana energetske održivosti i prilagodbe klimatskim promjenama Općine Tisno (SECAP) Vizija Općine Tisno sukladna je viziji Sporazuma gradonačelnika za klimu i energiju te je fokus iste na formiranju prostora Općine kao područja koje je dekarbonizirano i doprinosi smanjenju globalnog zatopljenja, otporno i pripremljeno za neizbježne nepovoljne posljedice klimatskih promjena te ima univerzalni pristup sigurnim, održivim energetske uslugama pristupačnih cijena za svakoga, a čime se povećava kvaliteta života i sigurnost opskrbe energijom kompletne lokalne zajednice. <u>Mjere ublažavanja učinaka klimatskih promjena:</u> 1. Dekarbonizacija u sektoru zgradarstva 2. Dekarbonizacija u sektoru javne rasvjete 3. Dekarbonizacija u sektoru prometa 4. Edukacija te informativne i promotivne aktivnosti <u>Mjere prilagodbe učincima klimatskih promjena i povećanje otpornosti:</u> 1. Unaprjeđenje infrastrukture 1.1. Mapiranje zelene infrastrukture 1.2. Razvoj zelene infrastrukture 2. Edukacija i informiranje 2.1. Edukacija građana o povećanju otpornosti na klimatske promjene 2.2. Informiranje stanovnika o povećanju otpornosti na klimatske promjene 3. Institucionalne mjere 3.1. Izrada strateških dokumenata usmjerenih na povećanje otpornosti na klimatske promjene 3.2. Razvoj digitalnih rješenja <u>Mjere prilagodbe energetske siromaštvu:</u> 1. Unaprjeđenje infrastrukture

	1.1. Sufinanciranje energetske obnove obiteljskih kuća za kućanstva kojima prijeti energetska siromaštvo
Strategija razvoja pametne Općine Tisno	Vizija Strategije razvoja pametne Općine Tisno <i>Biti prepoznatljivo središte ugodnog življenja, suradnje cjelokupne zajednice, razvijenog gospodarstva i jedinstvene i očuvanje kulturne i prirodne baštine</i> <u>Strateško područje 1. Upravljanje općinom i uslugama</u> Mjera 1.1. Uspostava digitalne platforme za pametnu upravu Mjera 1.2. Uvođenje sustava za registraciju i autentifikaciju za pristup digitalnim uslugama Mjera 1.3. Unaprjeđenje sustava za upravljanje podacima Mjera 1.4. Unaprjeđenje sustava za strateško planiranje <u>Strateško područje 2. Kvaliteta života</u> Mjera 2.1. Edukacija stanovništva Mjera 2.2. Poticanje sudjelovanja stanovništva u razvoju općine <u>Strateško područje 3. Ekonomija</u> Mjera 3.1. Razvoj pametnih rješenja za poticanje razvoja gospodarstva Mjera 3.2. Razvoj pametnih rješenja za turizam <u>Strateško područje 4. Okoliš</u> Mjera 4.1. Razvoj energetske učinkovite infrastrukture Mjera 4.2. Razvoj pametnog upravljanja sustavima vode i odvodnje, električne, plinske i druge infrastrukture <u>Strateško područje 5. Temeljne usluge</u> Mjera 5.1. Razvoj pametne društvene infrastrukture Mjera 5.2. Izgradnja infrastrukture za korištenje digitalnih tehnologija <u>Strateško područje 6. Održiv promet i mobilnost</u> Mjera 6.1. Postavljanje e-Punionica za automobile Mjera 6.2. Razvoj pametne prometne infrastrukture s ciljem unaprjeđenja zaštite okoliša Mjera 6.3. Unaprjeđenje stanja sigurnosti cestovnog prometa

Destinacija TZM Betina nema izrađen strateški dokument razvoja turizma, niti srednjoročni razvojni dokument kojim bi se jasnije definirali ciljevi, prioriteti i smjernice turističkog razvoja. Slijedom navedenog, ovim dokumentom daju se temeljne odrednice, razvojne smjernice i prioritetne mjere koje će poslužiti kao okvir za plansko, održivo i usmjereno upravljanje turističkim razvojem destinacije, uz naglasak na podizanje kvalitete ponude, konkurentnosti i prepoznatljivosti na turističkom tržištu.

5. Analiza stanja

Analiza stanja predstavlja ključni korak u procesu planiranja i upravljanja turističkom destinacijom. Kroz analizu stanja želi se steći sveobuhvatan i realan uvid u trenutno stanje svih ključnih sastavnica koje utječu na turistički razvoj, upravljanje i doživljaj destinacije. Prikupljanjem, sistematizacijom i interpretacijom podataka omogućuje se donošenje informiranih i održivih strateških odluka koje će unaprijediti kvalitetu turističke ponude, povećati konkurentnost destinacije i osigurati njezin održivi razvoj.

Ciljevi analize usmjereni su na identifikaciju prednosti, nedostataka, prilika i prijetnji u destinaciji, s naglaskom na prikupljanje podataka koji će služiti kao podloga za razvojne odluke. Analiza uključuje popis postojećih i potencijalnih turističkih proizvoda i usluga, evaluaciju resursne osnove, pregled stanja javne turističke, komunalne, prometne i digitalne infrastrukture, kao i dostupnosti destinacije osobama s invaliditetom. Uz to, analiziraju se javne usluge, stanje ljudskih potencijala i tržišta rada, te komunikacijske aktivnosti i brend identitet destinacije s posebnim osvrtom na njegovu percepciju među turistima. Analiza konkurencije daje dodatni uvid u pozicioniranje destinacije na tržištu. Cjelokupna analiza temelji se na dostupnim nacionalnim, regionalnim i lokalnim izvorima te relevantnim strateškim, prostornim i zakonodavnim dokumentima, čime se osigurava sveobuhvatan i usklađen pristup planiranju i upravljanju turističkim razvojem. Uz to, provedena su primarna istraživanja kroz anketno istraživanje lokalnog stanovništva te turista/jednodnevnih posjetitelja, a sekundarni podaci prikupljeni su iz izvora poput sustava eVisitor, javnih institucija (MINTS, FINA, HZZ i Zavod za prostorno uređenje Šibensko-kninske županije) i komunalnih poduzeća (Vodovod i odvodnja d.o.o., HEP ODS d.o.o., Elektra Šibenik, Ježinac d.o.o. i dr.).

Svrha analize je prepoznati stvarne potrebe i potencijale destinacije TZM Betina, uočiti ograničenja te, na temelju tih saznanja, definirati razvojni smjer, ciljeve, mjere i aktivnosti usmjerene k poboljšanju turističke ponude, kvalitete doživljaja i ukupnog razvoja destinacije.

6. Turistička ponuda i potražnja

6.1. Smještajni kapaciteti

Analiza smještajnih kapaciteta i fizičkog turističkog prometa na području TZM Betina napravljena je temeljem podataka dostupnih iz sustava eVisitor. Smještajni objekti u sustavu eVisitor razvrstani su prema obilježjima Vrsta objekta i Podvrsta objekta, a u skladu sa Zakonom o ugostiteljskoj djelatnosti i pripadajućim važećim pravilnicima o razvrstavanju i kategorizaciji ugostiteljskih objekata.

Analiza turističkog prometa i stanja turističkih kapaciteta napravljena je za 2019., 2022., 2023. i 2024. godinu. Godine 2020. i 2021. nisu relevantne za usporedbu zbog pandemije uzrokovane virusom COVID-19 i stoga su izostavljene iz ove analize.

Tablica 3. Definicija grupa smještajnih objekata na području TZM Betina, izvor: eVisitor, obradio Level project d.o.o.

Grupe	Podvrsta objekta (eVisitor)
Kampovi	Kamp, Kamp odmorište, Kampiralište
Obiteljski smještaj	Kamp u domaćinstvu, Objekti u domaćinstvu
Ostali smještaj	Apartman, Kuća za odmor, Soba za iznajmljivanje, Studio apartman, Organizirano kampiranje
Nekomercijalni smještaj	Kuća za odmor (vikendica) Stan za odmor (vikendica) Kuća stanovnika grada/općine Stan stanovnika grada/općine

6.1.1 Komercijalni smještajni kapaciteti

Na području TZM Betina je u 2024. godini registrirano ukupno 3.431 kreveta u komercijalnim smještajnim kapacitetima. U razdoblju 2019.-2024. godine broj kreveta povećao se za 2,0 %.

U grupi Ostali smještaj (apartman, studio apartman, kuća za odmor, soba za iznajmljivanje i ostalo) ostvaren je porast broja kreveta za 45,1 %, a u grupi Obiteljski smještaj (objekti u domaćinstvu i kamp u domaćinstvu) smanjen za 1,6 %, odnosno za 0,9 % u grupi Kampovi (kamp, kamp odmorište i kampiralište). Na području TZM Betina nema registriranih kreveta u grupi Hoteli.

U 2024. godini najveći udio kreveta u komercijalnom smještaju nalazio se u grupama Kampovi (50,2 %) i Obiteljski smještaj (41,9 %). Ove dvije vrste smještaja prevladavaju i čine 92,1 % ukupnih smještajnih kapaciteta u komercijalnom smještaju. Najveći broj noćenja u 2024. godini ostvaren je u grupi Kampovi (57,8 %) i Obiteljski smještaj (38,8 %), a ostatak u grupi Ostali smještaj (3,4 %).

Tablica 4. Broj registriranih kreveta na području TZM Betina u razdoblju 2018.-2024. godina prema vrstama komercijalnih smještajnih kapaciteta. U preposljednja dva stupca prikazana je promjena broja kreveta u 2024. u odnosu na 2019. (stupac $\Delta 24/19$), odnosno 2023. godinu (stupac $\Delta 24/23$), izvor: eVisitor, obradio Level project d.o.o.

Vrsta/godina	Broj kreveta 2019	Broj kreveta 2022	Broj kreveta 2023	Broj kreveta 2024	Broj noćenja 2024	$\Delta 24/19$ (u %)	$\Delta 24/23$ (u %)	Udio kreveta u 2024 (u %)
Kampovi	1.737	1.722	1.722	1.722	112.474	-0,9	-0,9	50,2
Obiteljski smještaj	1.462	1.438	1.491	1.471	75.420	-1,6	2,3	41,9
Ostali smještaj	164	204	238	238	6.563	45,1	0,0	6,9
Ukupno	3.363	3.364	3.451	3.431	194.457	2,0	-0,6	100,0

Ukupni kapaciteti destinacije u 2024. godini unutar grupe Kampovi iznosili su 1.722 kreveta. U strukturi smještajnih kapaciteta, najveći broj kreveta registriran je u podvrsti Kamp (85,4 %), Kampiralište (11,1 %), a ostatak u podvrsti Kamp odmorišta (3,5 %). Najveći kapaciteti u grupi Kampovi nalazili su se u kampovima „Plitka vala“ (570 kreveta), „Oaza“ (Lučica) (450 kreveta) i „Kosirina“ (450 kreveta), a ostatak u kampiralištima „Kalebić“ (90 kreveta) i „Matija“ (90 kreveta).

U strukturi smještaja unutar grupe Obiteljski smještaj u 2024. godini, najveći broj kreveta registriran je u podvrsti Objekti u domaćinstvu (1.348 kreveta) koji su činili 91,6 % unutar iste grupe. Preostali registrirani kreveti nalazili registrirani su unutar podvrste Kampovi u domaćinstvu (123 kreveta) i to 8,4 %.

U strukturi smještaja u grupi Ostali smještaj u 2024. godini najviše kreveta registrirano je u podvrsti Apartmani 145 kreveta (31,2 %), Studio apartman 43 kreveta (18,1 %), Kuća za odmor 28 kreveta (11,8 %), Soba za iznajmljivanje 20 kreveta (8,4 %), a ostatak u podvrsti Organizirano kampiranje 2 kreveta (0,8 %).

Kretanje udjela kreveta po grupama komercijalnog smještaja u 2019., 2022., 2023. i 2024. godini ne pokazuje neka veća odstupanja.

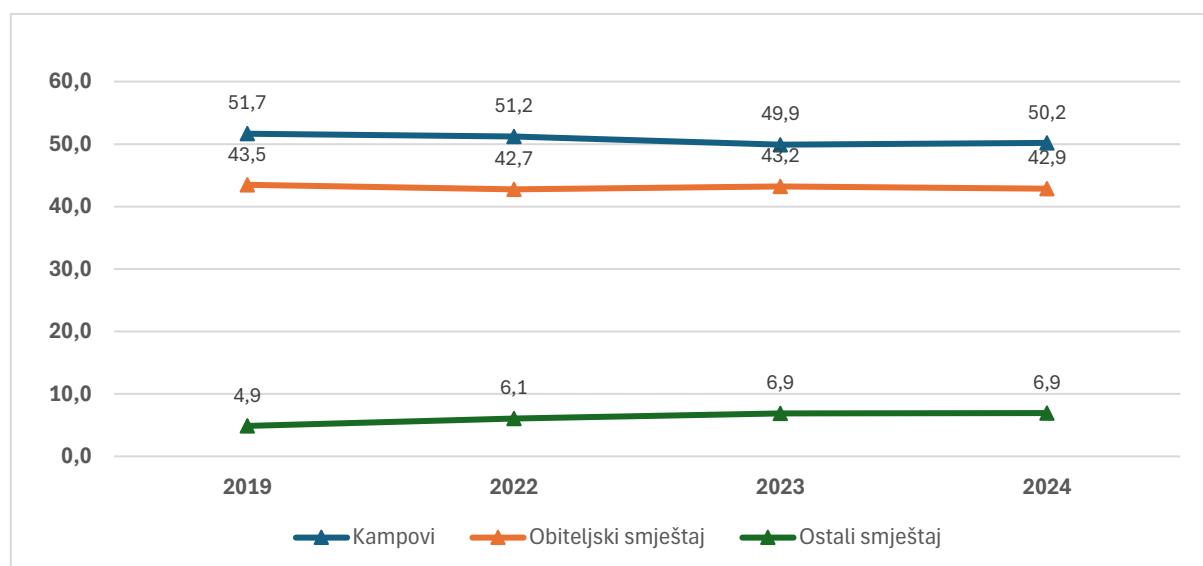
U grupi Kampovi i Obiteljski smještaj je tijekom 2024. godine bilo 93,1 % svih kreveta u destinaciji. U 2024. godini, u odnosu na 2019. godinu, zabilježen su promjene udjela u strukturi komercijalnog smještaja, tj. porast udjela grupe Ostali smještaj za 2,0 % te smanjenje udjela grupe Kampovi za 1,5 % i Obiteljski smještaj za 0,4 %.

Grupa Kampovi zauzima najveći udio u ukupnom broju kreveta u komercijalnim smještajnim kapacitetima. Udio kreveta u kampovima tijekom promatranog razdoblja bilježi blagu silaznu tendenciju, pri čemu je najveći udio zabilježen 2019. godine i iznosio je 51,7 %, dok je najniži udio ostvaren 2023. godine s 49,9 %. U 2024. godini udio kreveta u kampovima iznosio je 50,2 % ukupnih komercijalnih smještajnih kapaciteta.

Grupa Obiteljski smještaj predstavlja drugi najzastupljeniji oblik komercijalnog smještaja. Najveći udio kreveta u strukturi komercijalnih smještajnih kapaciteta zabilježen je 2019. godine i iznosio je 43,5 %, dok je u 2024. godini smanjen za 0,6 %.

Grupa Ostali smještaj, iako najmanje zastupljena, bilježi porast udjela kreveta s 4,9 % u 2019. godini na 6,9 % u 2023. i 2024. godini. Rast udjela grupe Ostali smještaj ukazuje na postupnu diverzifikaciju smještajne ponude i razvoj dodatnih oblika turističkog smještaja, čime se destinacija prilagođava različitim potrebama i profilima posjetitelja. Istodobno, ovakva kretanja mogu ukazivati na intenzivniji razvoj privatnog smještaja i sve izraženiju turističku prenamjenu stambenog prostora unutar destinacije.

Slika 1. Struktura smještajnih kapaciteta TZM Betina u 2019., 2022., 2023. i 2024. godini, izvor: eVisitor, obradio Level project d.o.o.

6.1.2 Nekomercijalni smještajni kapaciteti

Prema sustavu eVisitor, 2019. u nekomercijalnim smještajnim kapacitetima bilo je 1.229 kreveta (22,1 % manje nego 2024.), a 2022. 1.476 kreveta (6,4 % manje nego 2024.). U odnosu na ukupan broj kreveta u destinaciji (uključujući komercijalni smještaj), njihov udio je u 2024. godini iznosio 31,5 %. U nekomercijalnim smještajnim kapacitetima prema sustavu eVisitor u 2024. godini ostvareno je ukupno 13,7 % ukupnih noćenja u destinaciji.

Tablica 5. Broj registriranih kreveta na području TZM Betina u razdoblju 2019.-2024. godine prema vrstama nekomercijalnih smještajnih kapaciteta, izvor: eVisitor, obradio Level project d.o.o.

Podvrsta smještaja	Broj kreveta 2019.	Broj kreveta 2022.	Broj kreveta 2023.	Broj kreveta 2024.	Broj kreveta Δ 24/19	Broj kreveta Δ 24/23	Broj noćenja 2019.	Udio noćenja 2019. (u %)	Broj noćenja 2024.	Udio noćenja 2024. (u %)
Kuća stanovnika općine/grada	223	293	309	313	40,4	1,3	4.680	9,1	3.586	11,6
Kuća za odmor (vikendica)	975	1.136	1.146	1.172	20,2	2,3	43.828	85,0	22.086	71,7
Stan stanovnika općine/grada	0	0	2	2	0	0	0	0,0	0	0
Stan za odmor (vikendica)	31	47	49	90	190,3	83,7	3.057	5,9	5.129	16,7
Ukupno nekomercijalni smještaj	1.229	1.476	1.506	1.577	28,3	4,7	51.565	100,0	30.801	100

Godine 2024. bilo je registrirano ukupno 1.577 kreveta (3,93 kreveta po objektu) u nekomercijalnim kapacitetima, iz čega slijedi da je, prema podacima eVisitora, ostvareno 19,53 noćenja po registriranom krevetu. U kućama i stanovima za odmor (vikendica) 2024. godine bilo je registrirano 318 objekata s 1.262 kreveta, pri čemu je ostvareno je 21,6 noćenja po registriranom krevetu.

Tablica 6. Broj registriranih nekomercijalnih kreveta i objekata na području TZM Betina (uključujući kuće i stanove za odmor), izvor: eVisitor, obradio Level project d.o.o.

Registrirani nekomercijalni objekti	
Objekti	401
Kreveti	1.577
Kuća i stanovi za odmor	
Objekti	318
Kreveti	1.262

Niska iskorištenost kreveta, dijelom odraz paušalno određene prevelike veličine objekata, ali i smanjenja broja registriranih noćenja od 2019. do 2024. te rasta kapaciteta, upućuje na ograničenu analitičku relevantnost podataka iz sustava eVisitor u segmentu nekomercijalnog smještaja. Prema podacima Općine Tisno o broju objekata čiji su vlasnici obveznici plaćanja

poreza na kuće za odmor u naselju Betina, je godine 2024. bilo je ukupno 766 kuća i stanova za odmor.

Slijedi da sustav eVisitor 2024. obuhvaća maksimalno 41,5 % stvarnog broja kuća i stanova za odmor.

Nekomercijalni smještaj na području destinacije TZM Betina predstavlja sve izraženiji izazov u upravljanju turističkim razvojem, ponajprije zbog nesrazmjera između zakonskog okvira i stvarne prakse na terenu. Iako je riječ o legalnoj kategoriji namijenjenoj osobnom korištenju nekretnina za odmor, u praksi se dio takvih objekata koristi za neprijavljeno iznajmljivanje, čime se otvara prostor razvoju sive ekonomije i različitih oblika rentijerstva. Posljedično, dolazi do narušavanja tržišnih odnosa kroz nelojalnu konkurenciju registriranim iznajmljivačima, ali i do smanjenih prihoda javnog sektora te otežanog planiranja razvoja destinacije.

Dodatni problem predstavlja nedostatak pouzdanih i cjelovitih podataka o stvarnom korištenju takvih kapaciteta, što otežava procjenu njihovog utjecaja na turistički promet, infrastrukturu i kvalitetu života lokalnog stanovništva. Upravo iz tog razloga, preporuka je, kao i za ostale destinacije, sustavno pratiti i prikupljati relevantne podatke u skladu s poreznim izmjenama uvedenima tijekom 2025. godine. Uspostava sustava naplate poreza za kuće i stanove za odmor, pri Poreznoj upravi predstavlja važan korak prema većoj transparentnosti i dostupnosti podataka, što će omogućiti preciznije sagledavanje stvarnog stanja.

Na temelju tako unaprijeđene statističke osnove, problematika nekomercijalnog smještaja moći će se kvalitetnije analizirati i interpretirati, a dobiveni uvidi poslužiti će kao temelj za definiranje konkretnih mjera i politika. Sukladno tome, ova će se tema detaljnije i utemeljeno obraditi u narednim strateško-planskim dokumentima, s ciljem uspostave održivijeg i pravednijeg sustava upravljanja smještajnim kapacitetima u destinaciji TZM Betina.

6.1.3 Kategorizacija smještaja

Na području TZM Betina je u 2024. godini (prema podacima sustava eVisitor u komercijalnom i nekomercijalnom smještaju) bilo registrirano ukupno 5.007 kreveta raspoređenih u 666 objekata. U nekomercijalnom smještaju registrirano je 31,5 % (1.577 kreveta), dok je u komercijalnom smještaju bilo registrirano 68,5 % ukupnih kreveta u destinaciji (3.431 kreveta). Ukupno 60,2 % objekata (401) bilo je registrirano u nekomercijalnom smještaju, a 39,8 % (265) u komercijalnom smještaju.

U strukturi broja kreveta prema udjelima u ukupnom broju kreveta prema grupama smještaja, najveći udio kreveta registriran je u grupi Kampovi (34,4 %, 1.722 kreveta). Slijedi grupa Nekomercijalni smještaj (31,5 %; 1.577 kreveta), a zatim Obiteljski smještaj (29,4 %; 1.471 krevet). Najmanji udio kreveta registriran je grupi Ostali smještaj (4,8 %; 238 kreveta).

Prema kategorizaciji objekata, najveći broj kreveta u komercijalnom smještaju registriran je u objektima srednje kvalitete smještajne ponude (3*), dok je ponuda smještaja više kategorije (4* i 5*) vrlo slabo zastupljena.

U strukturi kategorizacije komercijalnog smještaja tijekom 2024. godine, najzastupljeniji su bili kreveti u objektima 3* (1.635 kreveta; 47,7 % svih kreveta u komercijalnom smještaju). Slijedi kategorija 2* s ukupno 1.189 kreveta (34,7 %), dok su kapaciteti viših kategorija znatno skromniji – 153 kreveta u kategoriji 4* (4,5 %) i 14 kreveta u kategoriji 5* (0,4 %).

U strukturi nekomercijalnog smještaja prevladavaju objekti i kreveti bez kategorizacije. Od ukupno 401 objekta u nekomercijalnom smještaju, njih 400 nema dodijeljenu kategoriju, dok je samo jedan objekt evidentiran u kategoriji 3*. Takva struktura ukazuje na dominantnu zastupljenost objekata koji se koriste za osobne potrebe vlasnika, članova obitelji i prijatelja, a ne za tržišno pružanje usluga smještaja.

Tablica 7. Broj objekata po kategorijama smještaja na području TZM Betina u 2024. godini, izvor: eVisitor, obradio Level project d.o.o.

Vrsta/godina	1*	2*	3*	4*	5*	Nema kategorizacije	Ukupno
Kampovi	1	2	2	0	0	3	8
Obiteljski smještaj	3	11	172	15	2	27	230
Ostali smještaj	1	1	19	5	0	1	27
Komercijalni smještaj	5	14	193	20	2	31	265
Nekomercijalni smještaj	0	0	1	0	0	400	401
Ukupno	5	14	194	20	2	431	666

Tablica 8. Broj kreveta po kategorijama smještaja na području TZM Betina u 2024. godini, izvor: eVisitor, obradio Level project d.o.o.

Vrsta/godina	1*	2*	3*	4*	5*	Nema kategorizacije	Ukupno
Kampovi	30	1.020	540	0	0	132	1.722
Obiteljski smještaj	114	167	943	99	14	134	1.471
Ostali smještaj	20	2	152	54	0	10	238
Komercijalni smještaj	164	1.189	1.635	153	14	276	3.431
Nekomercijalni smještaj	0	0	2	0	0	1.575	1.577
Ukupno	164	1.189	1.637	153	14	1.851	5.008

Unutar grupe Kampovi u 2024. godini bilo je registrirano ukupno 1.722 kreveta, pri čemu su najviše bili zastupljeni kreveti u objektima 2* i 3*. Najveći udio registriranih kreveta nalazio se u objektima 2* s ukupno 1.020 kreveta (59,2 %) i to u kampovima „Kosirina“ (450 kreveta) i „Plitka vala“ (570 kreveta), Slijedi kategorija 3* s ukupno 540 registriranih kreveta (31,4 %), u kampu „Oaza“ (450 kreveta), a ostatak unutar kampirališta „Matija“ (90 kreveta). U kampovima bez kategorizacije bilo je registrirano 132 kreveta (7,7 %), raspoređenih na više manjih objekata, uključujući kampiralište Kalebić (90 kreveta) i kamp odmorište Paradiso (30 kreveta). U kamp odmorištu Modrave koji je kategoriziran kao objekt s 1* registrirano je 30 kreveta (1,7 %).

U strukturi smještajne ponude unutar grupe Kampovi, prema podvrstama smještaja, kampovi čine okosnicu ponude s ukupno 1.470 kreveta (85,4 %), dok kampirališta raspolažu s 192 (11,1 %), a kamp odmorišta s ukupno 60 kreveta (3,5%). Ovakva struktura ukazuje na dominantnu ulogu nekoliko većih kampova srednje kategorije, uz prisutnost manjih, djelomično nekategoriziranih objekata, te izostanak kampova više kvalitete (4* i 5*).

U grupi Obiteljski smještaj je tijekom 2024. godine bio registriran 1.471 krevet, pri čemu najviše u objektima 3* (943 kreveta; 64,1 %), te su jedini segment smještajne ponude u kojem su zastupljeni i kreveti u objektima s 5* (14 kreveta; 0,95 %). Razmatrajući strukturu broja kreveta prema podvrstama smještaja u grupi Obiteljski smještaj, najveći udio zauzima podvrsta Objekti u domaćinstvu (1.348 kreveta; 91,6 %), a ostatak se nalazi unutar podvrste Kamp u domaćinstvu (123 kreveta; 8,4 %).

Unutar podvrste Objekti u domaćinstvu, koja raspolaže s ukupno 1.348 kreveta, dominantni su objekti kategorije 3* s ukupno 943 kreveta odnosno 70,0 % svih kapaciteta ove podvrste. Slijede objekti bez kategorizacije sa 134 kreveta (9,9 %), dok objekti kategorije 4* raspolažu s 99 kreveta odnosno 7,3 % ukupnih kapaciteta. Niže kategorije sudjeluju s manjim udjelima, pri čemu objekti kategorije 2* raspolažu s 83 kreveta (6,2 %), a objekti kategorije 1* sa 75 kreveta (5,6 %). Najmanje su zastupljeni objekti kategorije 5* sa svega 14 kreveta odnosno 1,0 % ukupnih kapaciteta.

U podvrsti Kamp u domaćinstvu registrirana su 123 kreveta u ukupno 5 objekata. Kapaciteti su u cijelosti koncentrirani u objektima nižih kategorija, pri čemu u kategoriji 2* ukupno 84 kreveta (kamp u domaćinstvu „Sandra“, „Romantika“ i „Romantika 2“), a preostalih 39 kreveta u objektima 1* (kamp u domaćinstvu „Marija“ i „Paradiso“).

U grupi Ostali smještaj koji čine podvrste smještaja Apartman, Kuća za odmor, Studio apartman Soba za iznajmljivanje i Organizirano kampiranje evidentirano je 238 kreveta, pretežito u objektima s 3* (63,9 %) i 4* (22,7 %).

U podvrsti Apartman registrirano je 145 kreveta koji čine 60,9 % ukupnih kapaciteta unutar grupe Ostali smještaj. Najveći broj kreveta registriran je u objektima 3* (61,4 %) i 4* (31,7 %), a preostali u nekategoriziranim objektima (6,9 %).

U podvrsti Kuća za odmor registrirano je ukupno 28 kreveta (11,8 %), pri čemu najviše u objektima s 3* (85,7 %), a ostatak u objektima 4* (14,3 %).

U podvrsti Studio apartman registrirano je ukupno 43 kreveta (18,1 %), najviše u objektima 3* (86,0 %), a ostatak u objektima s 4* (9,3 %) i 2* (4,7 %).

U grupi Nekomercijalni smještaj registrirano je ukupno 1.577 kreveta raspoređenih u 401 objekt, što ga prema broju objekata čini najzastupljenijim segmentom smještajne ponude. Gotovo svi kreveti unutar ove grupe nalaze se u objektima bez službene kategorizacije, koji čine 99,9 % ukupnog broja kreveta. Kategorizirani kapaciteti prisutni su s neznatnim udjelom od 0,1 %.

6.2. Turistički promet

6.2.1 Dolasci i noćenja turista

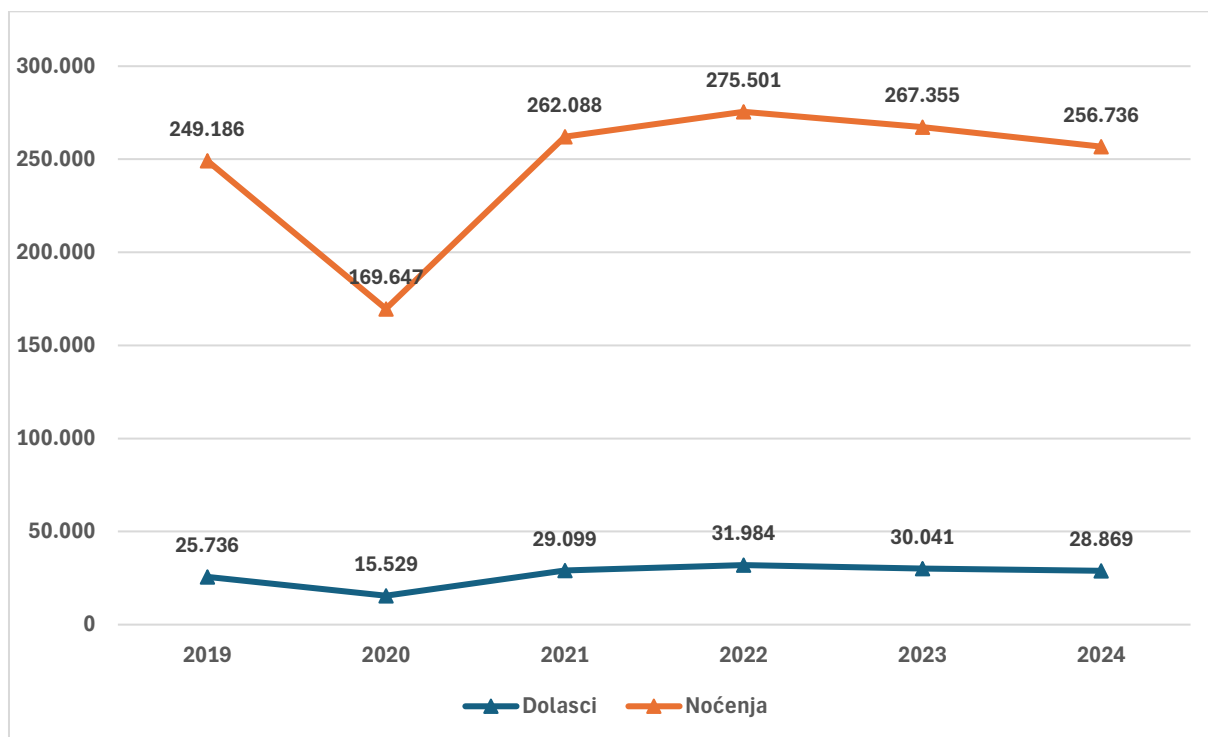
U razdoblju od 2019. do 2024. godine turistički promet na području TZM Betina pokazuje rast, uz snažan pad u 2020. godini uslijed pandemije bolesti COVID-19 te stabilan oporavak i daljnje jačanje u postpandemijskom razdoblju¹. Nakon pandemijskog razdoblja uslijedio je stabilan oporavak i postupno jačanje turističkih pokazatelja, no u posljednjim godinama vidljiva je stagnacija turističkih rezultata i usporavanje daljnjeg rasta.

U 2019. godini na području TZM Betina ostvareno je 25.736 dolazaka i 249.186 noćenja. Tijekom 2020. godine, uslijed epidemioloških ograničenja i zatvaranja granica, dolazi do izraženog pada turističkog prometa, pri čemu se broj dolazaka smanjio za 39,7 %, a noćenja 31,9 % u odnosu na 2019. godinu.

Oporavak započinje već 2021. godine, kada je ostvareno 29.099 dolazaka (+87,4 %) i 262.088 noćenja (+54,5 %) u odnosu na 2020. godinu. Pozitivni trendovi nastavljaju se i u 2022. godini, s ukupno 31.984 dolazaka (+9,9 %) i 275.501 noćenjem (+5,1 %) u odnosu na 2021. U 2023. godini dolazi do blagog smanjenja turističkog prometa, s 30.041 dolaskom (-6,1 %) i 267.355 noćenja (-3,0 %) u odnosu na prethodnu godinu, dok 2024. godina nastavlja trend umjerenog pada s ostvarenih 28.869 dolazaka (-3,9 %) i 256.736 noćenja (-4,0 %) u odnosu na 2023. godinu. U usporedbi s 2019. godinom, u 2024. je ostvaren porast broja dolazaka za 12,2 % i noćenja za 3,0 %. Promatrajući 2024. u odnosu na 2023. godinu, broj dolazaka smanjen je za 3,9 %, a noćenja za 4,0 %.

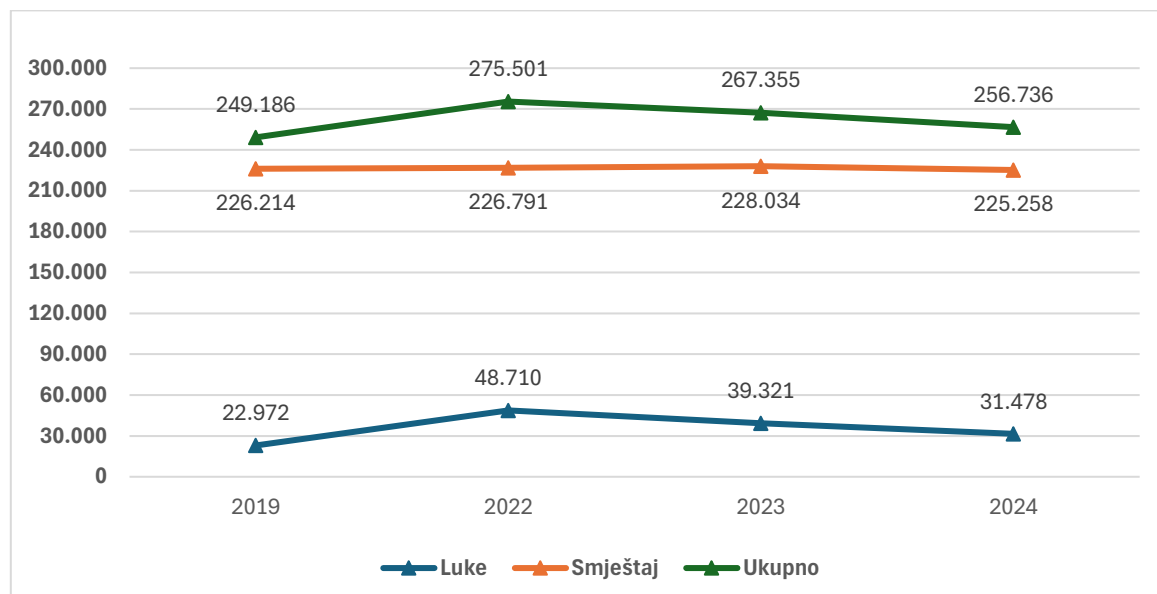
¹ Analiza turističkog prometa analizirana je obzirom na ukupan broj noćenja i dolazaka turista u komercijalnom i nekomercijalnom smještaju te lukama (marina Betina i luka Betina).

Slika 2. Kretanje broja dolazaka i noćenja turista na području TZM Betina u razdoblju 2019.-2024. godine (komercijalni smještaj+nekomercijalni smještaj+nautika), izvor:Evisitor, obradio Level Project d.o.o.

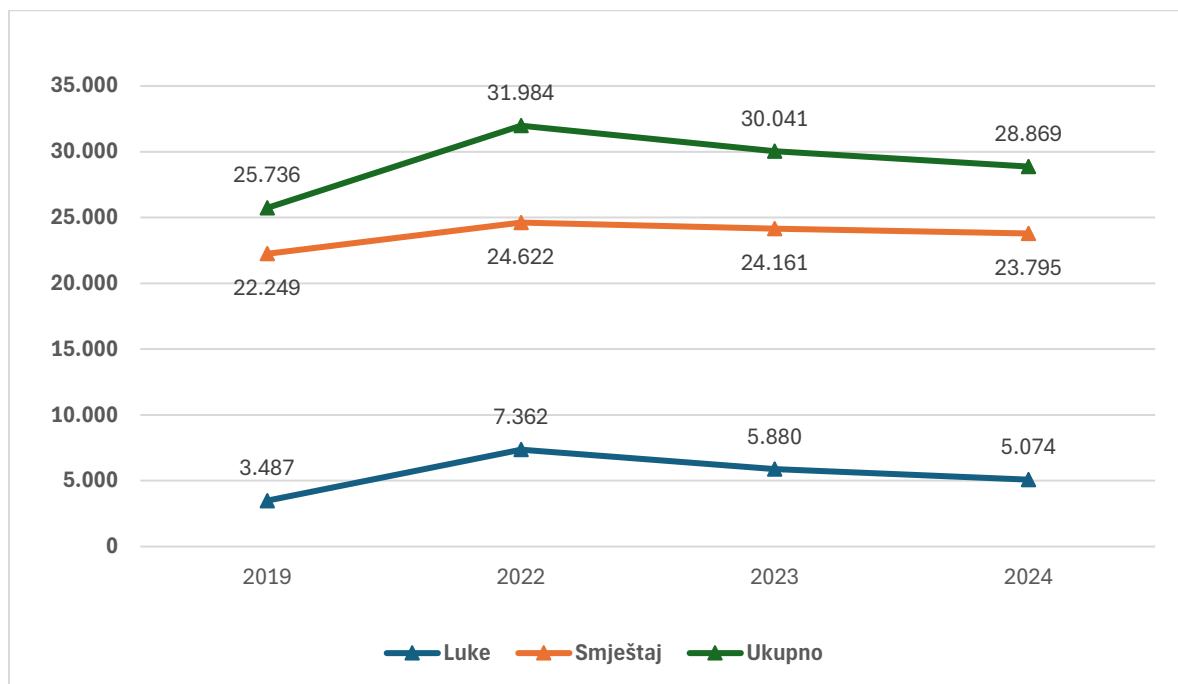

Razmatrajući ukupan turistički promet na području destinacije koji uključuje dolaske i noćenja u komercijalnom i nekomercijalnom smještaju te lukama (Luka Betina + Marina Betina) tijekom 2024. godine u komercijalnom i nekomercijalnom smještaju ostvareno ukupno 82,4 % dolazaka i 86,6 % noćenja.

Slika 3. Kretanje broja noćenja na području TZM Betina u razdoblju 2019.-2024. godine u smještajnim objektima i lukama, izvor:Evisitor, obradio Level Project d.o.o.

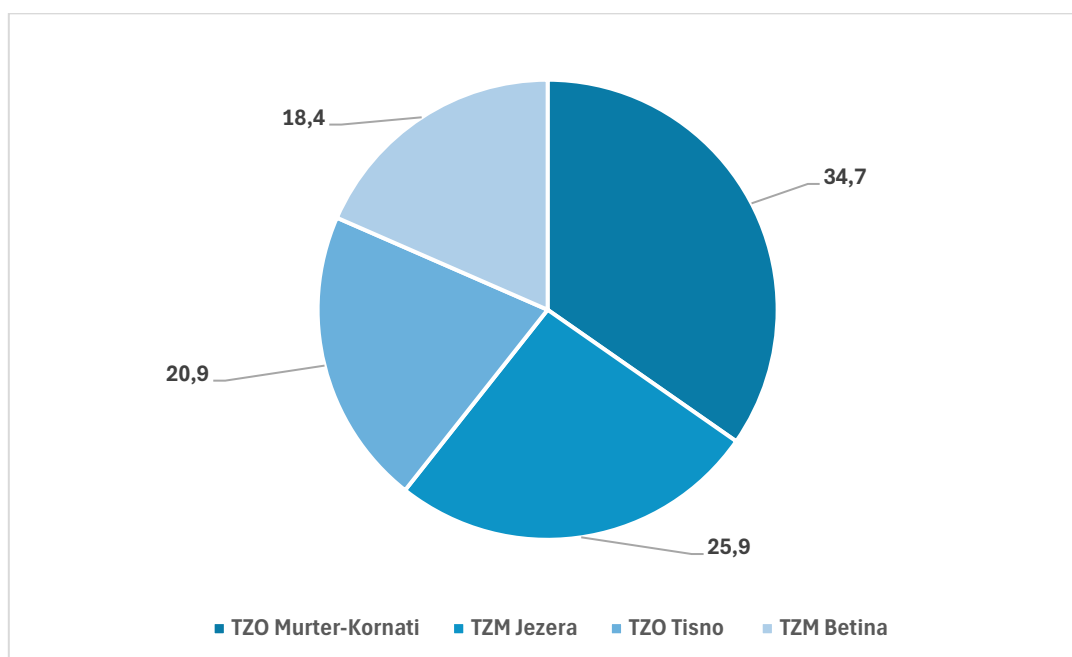

Slika 4. Kretanje broja dolazaka na području TZM Betina u razdoblju 2019.-2024. godine u smještajnim objektima i lukama, izvor: eVisitor, obradio Level Project d.o.o.

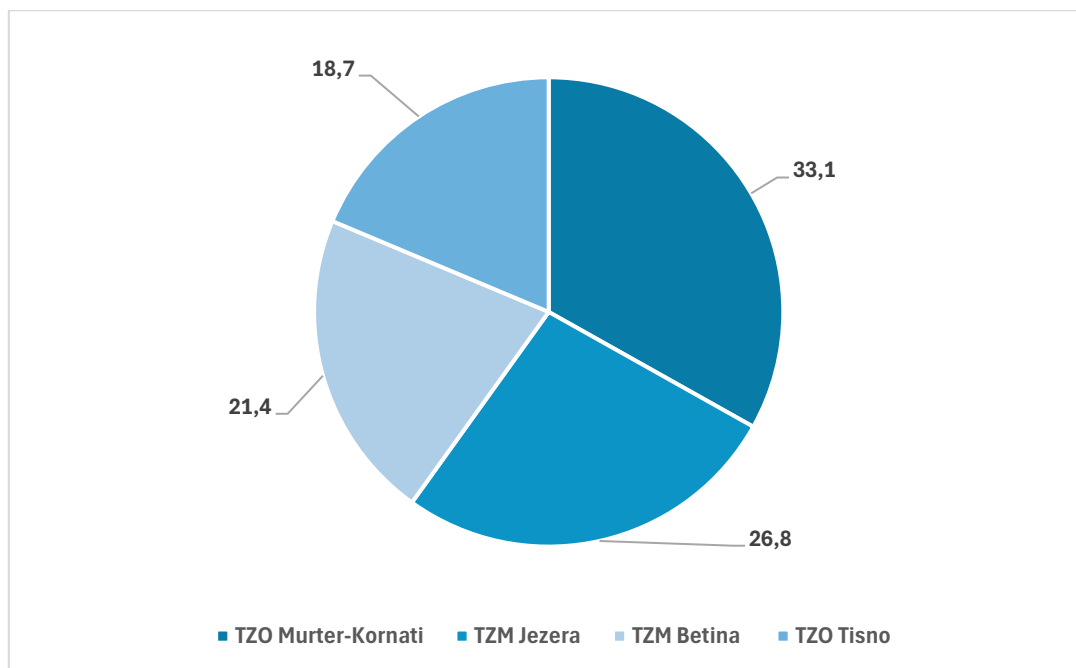

U 2024. godini TZM Betina ostvarila je 28.869 dolazaka i 256.736 noćenja, čime sudjeluje s 18,4 % ukupnih dolazaka i 21,4 % ukupnih noćenja u usporedbi s ostalim destinacijama na otoku Murteru – TZO Murter-Kornati, TZO Tisno i TZM Jezera. Prema broju dolazaka, TZM Betina zauzimala je najmanji udio među promatranim TZ-ovima, dok je u noćenjima ostvarila veći broj u odnosu na TZO Tisno.

Slika 5. Udio dolazaka prema turističkim zajednicama na području otoka Murtera u 2024. godini (komercijalni smještaj+nekomercijalni smještaj+nautika), izvor: eVisitor, obradio Level Project d.o.o.

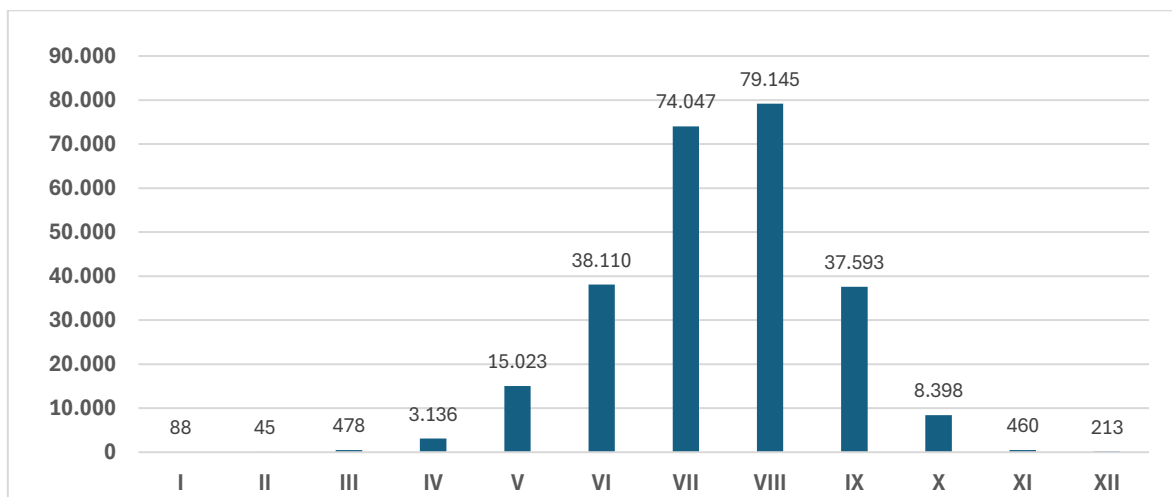
Slika 6. Udio noćenja prema turističkim zajednicama na području otoka Murtera u 2024. godini (komercijalni smještaj+nekomercijalni smještaj+nautika), izvor: eVisitor, obradio Level Project d.o.o.

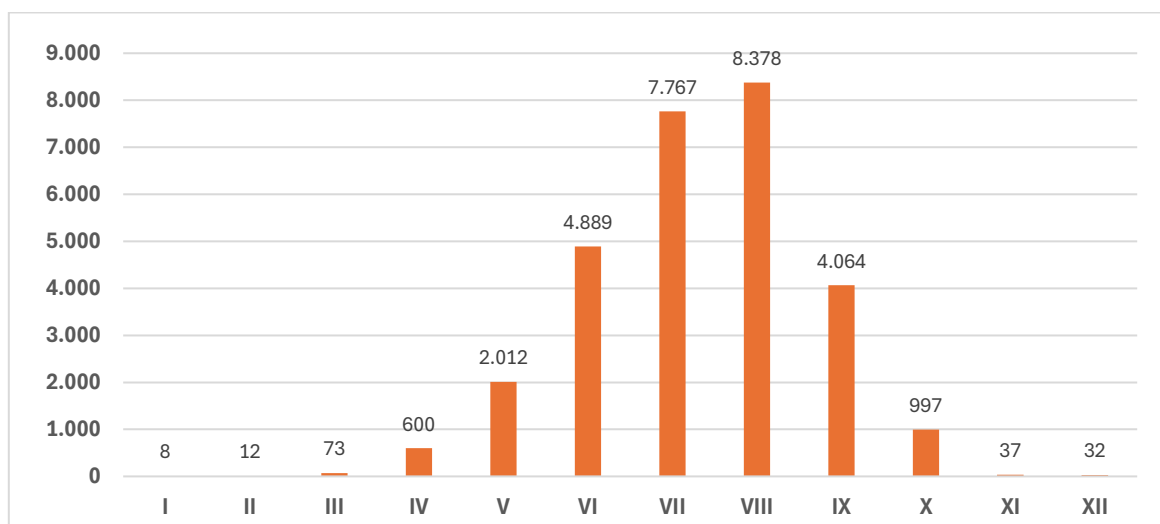
6.2.2 Sezonalnost

Glavno obilježje turističkih kretanja u destinaciji je sezonalnost. Tijekom 2024. godine, u ljetnoj sezoni (VI-IX mjesec), ostvareno je ukupno 89,2 % noćenja i 86,9 % dolazaka². Najintenzivniji turistički promet zabilježen je u srpnju i kolovozu, pri čemu je kolovoz mjesec s najvećim brojem dolazaka i noćenja. Tijekom 2024 godine, u tom mjesecu je ostvareno 30,8 % noćenja i 29,0 % dolazaka.

Slika 7. Kretanje broja noćenja na području TZM Betina po mjesecima u 2024.godni, izvor:eVisitor, obradio Level Project d.o.o.

Slika 8. Kretanje broja dolazaka na području TZM Betina po mjesecima u 2024.godini, izvor:eVisitor, obradio Level Project d.o.o.

² Analiziran je broj dolazaka i noćenja turista u komercijalnom i nekomercijalnom smještaju te podaci turističkog prometa u lukama – marini Betina i luci Betina.

U predsezoni (IV–V) ostvareno je 6,0 % ukupnih noćenja i 9,0 % dolazaka. S druge strane, u sezoni (IX–X) ostvareno je 18,1 % noćenja i 17,5 % dolazaka, pri čemu je posebno izražen rujan kao mjesec s još uvijek značajnim turističkim prometom.

6.2.3 Duljina trajanja boravka

Analiza prosječnog trajanja boravka tijekom 2024. godine pokazuje da domaći turisti ostvaruju najdulji boravak (12,86 dana), kao i turisti iz Slovenije (12,32 dana), dok gosti iz Njemačke borave u prosjeku 10,53 dana. Ostala emitivna tržišta bilježe relativno ujednačeno trajanje boravka: Nizozemska 8,74 dana, Slovenija 8,71 dana, Italija 8,54 dana, Austrija 8,47 dana, Češka 8,39 dana i Poljska 8,13 dana, dok najkraći boravak ostvaruju turisti iz Mađarske (6,38 dana).

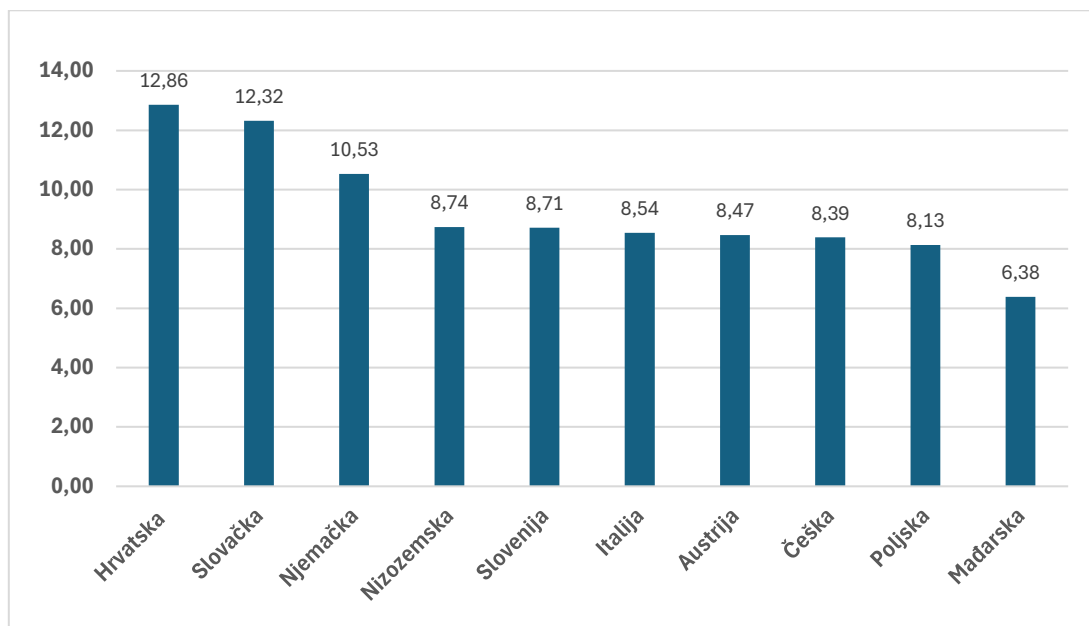
Na suvremenom turističkom tržištu prisutne su izražene promjene u ponašanju i očekivanjima turista, koje značajno utječu na razvoj i konkurentnost destinacija. Sve je naglašenija potražnja za autentičnim, održivim i doživljajnim oblicima turizma, pri čemu turisti sve više traže lokalna iskustva, očuvanu prirodu, gastronomiju, kulturnu baštinu i individualizirani pristup. Masovni i standardizirani oblici turističke ponude postupno gube na atraktivnosti, dok raste interes za manjim destinacijama koje nude mir, autentičnost i kvalitetniji doživljaj boravka.

Istodobno, trendovi pokazuju skraćivanje prosječne duljine boravka te rast broja kraćih, ali učestalijih putovanja tijekom godine. Turisti su sve fleksibilniji u odabiru termina putovanja, što doprinosi postupnom smanjenju sezonalnosti. Sve važniju ulogu imaju digitalne platforme i online kanali komunikacije, putem kojih turisti planiraju, rezerviraju i vrednuju turistička iskustva. Pritom recenzije, prisutnost na društvenim mrežama i digitalna vidljivost destinacije imaju značajan utjecaj na donošenje odluke o putovanju.

Domaći turisti često ostvaruju dulji prosječni boravak zbog nekoliko specifičnih obilježja njihovih putovanja i načina korištenja smještaja. Velik dio domaćih gostiju boravi u vlastitim ili obiteljskim nekretninama, nekomercijalnom smještaju ili kod rodbine i prijatelja, zbog čega su manje opterećeni troškovima smještaja te češće ostaju dulje u destinaciji. Takav oblik boravka posebno je izražen u obalnim destinacijama s velikim udjelom kuća za odmor (vikendica).

Istodobno, domaći turisti češće koriste godišnje odmore za duži sezonski boravak, osobito tijekom ljetnih mjeseci, dok strani turisti češće kombiniraju više destinacija tijekom jednog putovanja ili se odlučuju za kraće, ali intenzivnije odmore. Strani gosti pritom u većoj mjeri ovise o troškovima prijevoza, organizaciji putovanja i raspoloživom vremenu, što često rezultira kraćim prosječnim boravkom.

Slika 9. Prosječna duljina boravka turista po emitivnim tržištima na području TZM Betina u 2024. godini, izvor: eVisitor, obradio Level project d.o.o.

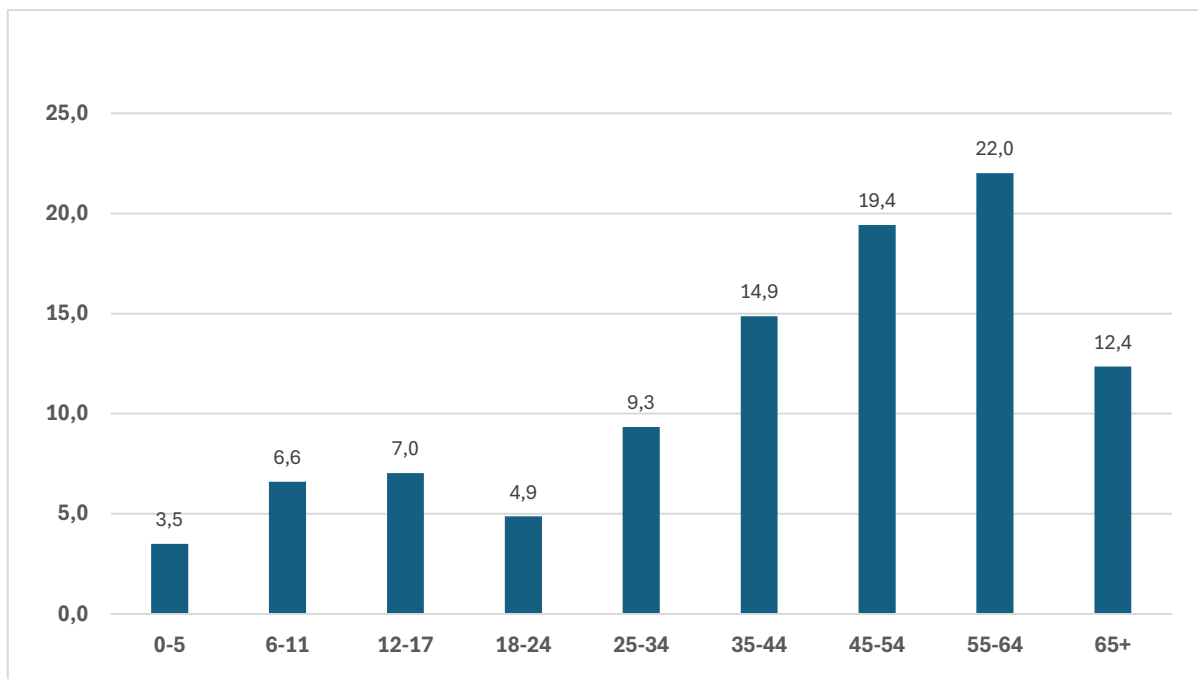
6.2.4 Dobna struktura turista

Dobna struktura turista prema broju dolazaka na područje TZM Betina u 2024. godini pokazuje da u nju dolaze pretežito turisti srednje i starije životne dobi, pri čemu najveći udio ostvaruju skupine turista od 55-64 godine (22,0 %) te 45-54 godine (19,4 %), dok je značajan udio i skupine 35-44 godine (14,9 %). Ukupno gledano, više od polovice turista u 2024. godini pripadalo je populaciji starijoj od 45 godina.

Djeca i mladi do 17 godina čine više od 17,1 % posjetitelja (0–5 godina 3,5 %, 6–11 godina 6,6 %, 12–17 godina 7,0 %), što ukazuje na to da je obiteljski turizam snažna komponenta ukupne potražnje.

Istodobno, dobna skupina 65+ čini 12,4 % posjetitelja, što potvrđuje značajnu i stabilnu zastupljenost starijih gostiju u ukupnoj strukturi. S obzirom na rastući značaj ovog segmenta u turizmu, potrebno je prilagoditi ponudu njihovim potrebama, osobito u pogledu dostupnosti, sigurnosti i kvalitete usluge, koji su ključni faktori pri odabiru destinacije.

Slika 10. Dobna turista prema broju dolazaka na području TZM Betina u 2024. godini, izvor: eVisitor, obradio Level project d.o.o

6.2.5 Neto iskorištenost kapaciteta

Postotni iskaz neto iskorištenosti kapaciteta dobiva se dijeljenjem ukupnog broja ostvarenih noćenja u promatranom razdoblju i umnoška broja postelja i brojem dana u kojem su postelje bile raspoložive (registrirane) tijekom promatranog razdoblja te množenjem količnika sa sto.

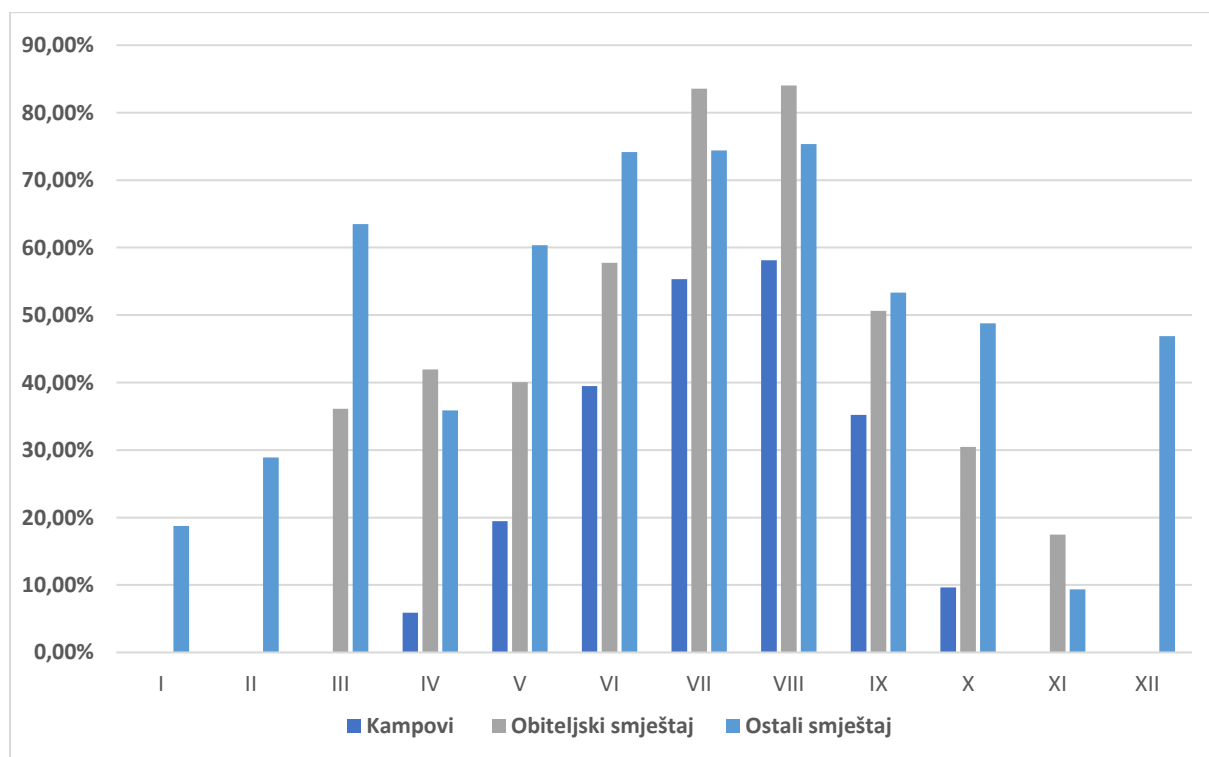
Neto iskorištenost kampova (aktivnih) na području Turistička zajednica mjesta Betina tijekom 2024. godine pokazivala je izražen sezonski karakter korištenja kapaciteta (većina kampova u destinaciji otvorena oko 6-7 mjeseci) U proljetnim mjesecima iskorištenost je rasla sa 6 % u travnju na 19 % u svibnju, dok je tijekom glavne turističke sezone dosegala 40 % u lipnju, 55 % u srpnju i vrhunac od 58 % u kolovozu. U rujnu se iskorištenost smanjila na 35 %, što je potvrđivalo koncentraciju kamping prometa tijekom ljetnih mjeseci.

Neto iskorištenost objekata u domaćinstvu, kao odraz fleksibilnosti u registriranju i korištenju smještajnih kapaciteta, bila je viša u odnosu na ostale vrste smještaja tijekom većeg dijela godine. Tijekom predsezone 2024. godine iskorištenost se kretala od 36 % u ožujku do 42 % u travnju i 40 % u svibnju, dok je tijekom glavne turističke sezone rasla na 58 % u lipnju te dosegala 84 % u srpnju i kolovozu. U posezoni se smanjivala na 51 % u rujnu, 30 % u listopadu i 17 % u studenome. Takva dinamika ukazivala je na mogućnost prilagodbe raspoloživih kapaciteta stvarnoj turističkoj potražnji, pri čemu su objekti u domaćinstvu fleksibilnije ulazili i izlazili iz tržišne funkcije ovisno o intenzitetu sezone i potrebama vlasnika.

Ostali smještaj pokazivao je nešto ravnomjerniju godišnju dinamiku korištenja kapaciteta u odnosu na kampove i objekte u domaćinstvu. Tijekom zimskih mjeseci iskorištenost se kretala od 19 % u siječnju do 29 % u veljači, nakon čega je kontinuirano rasla na 60 % u svibnju i 74 % u lipnju. Najveće vrijednosti ostvarivale su se tijekom srpnja i kolovoza, kada je iskorištenost dosegla 74 %, odnosno 75 %, dok se tijekom posezone smanjivala na 53 % u rujnu i 49 % u listopadu.

Usporedbe radi, tijekom 2019. godine ostvarivana je veća neto iskorištenost smještajnih kapaciteta u srpnju i kolovoza u odnosu na 2024. godinu, osobito u obiteljskom smještaju i ostalim vrstama smještaja. Kampovi su u 2024. godini dalje imali nižu iskorištenost u odnosu na ostale vrste smještaja, ali su i oni tijekom 2019. godine ostvarivali nešto niže vrijednosti u odnosu na novije razdoblje. Takvi pokazatelji upućuju su na to da je turistička sezona 2019. godine bila intenzivnija i koncentriranija u vršnim ljetnim mjesecima, uz višu razinu popunjenosti aktivnih smještajnih kapaciteta.

Slika 11. Neto iskorištenost smještajnih kapaciteta (aktivni) prema vrsti objekta na području TZM Betina u 2024. godini (u %), izvor: eVisitor, obradio Level Project d.o.o.

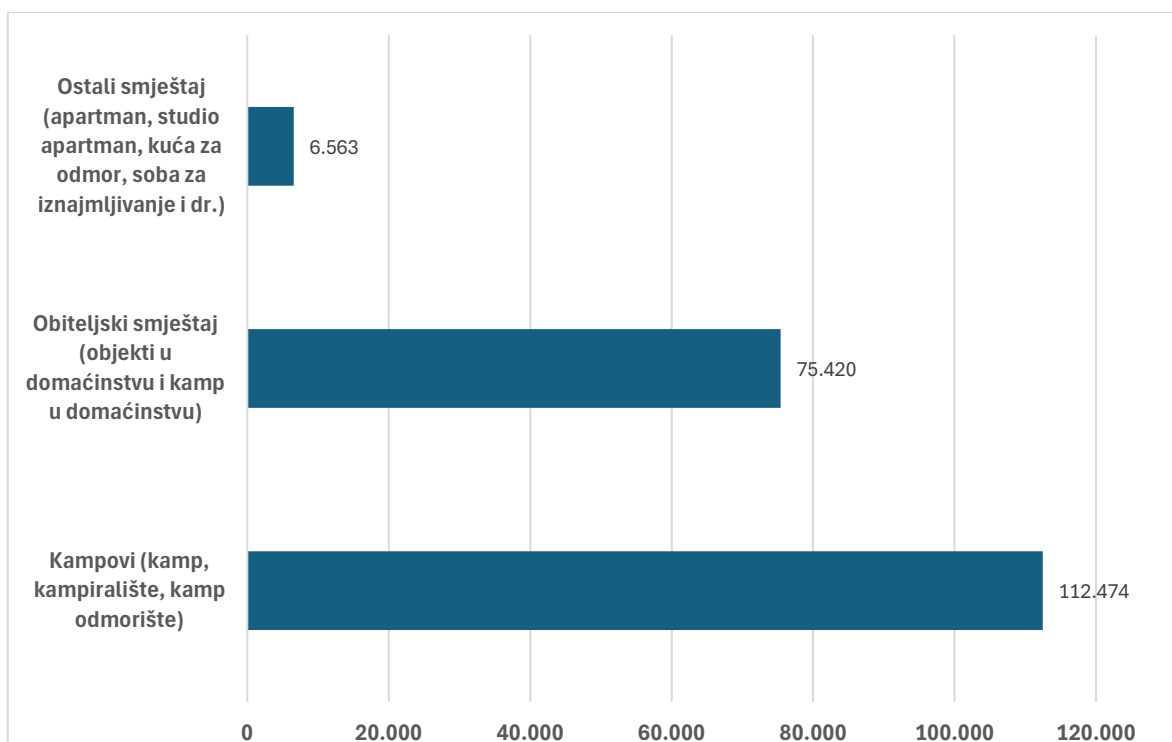
6.2.6 Turistički promet prema vrstama smještaja

Smještajni objekti u sustavu eVisitor razvrstani su prema obilježjima Vrsta objekta i Podvrsta objekta, a u skladu sa Zakonom o ugostiteljskoj djelatnosti i pripadajućim važećim pravilnicima o razvrstavanju i kategorizaciji ugostiteljskih objekata. Za potrebe ove analize, smještajni objekti su razvrstani u manji broj grupa. Kriterij definiranja grupe bila je važnost vrste/podvrste objekta (broj objekata, ostvareni turistički promet) unutar turističkih kapaciteta destinacije te mogućnost povezivanja s drugim sličnim vrstama/podvrstama³.

U 2024. godini na području TZM Betina u komercijalnom i nekomercijalnom smještaju ostvareno je ukupno 225.258 noćenja, što predstavlja smanjenje za 0,4 % u odnosu na 2019. godinu i smanjenje za 1,2 % u odnosu na 2023. godinu. U 2024. godini u komercijalnim smještajnim kapacitetima ostvareno je ukupno 86,3 % noćenja domaćih i stranih turista.

U strukturi komercijalnog smještaja prema grupama smještajnih objekata u 2024. godini, najveći broj noćenja ostvaren je u grupi Kampovi i to 57,8 % (podvrsta kamp, kamp odmorište i kampiralište), Slijedi grupa Obiteljski smještaj (objekti u domaćinstvu i kamp u domaćinstvu) s udjelom od 38,8 %, dok je preostalih 3,4 % noćenja ostvareno u grupi Ostali smještaj (apartman, studio apartman, kuća za odmor, soba za iznajmljivanje i organizirano kampiranje). Ovakva distribucija ukazuje na dominantnu ulogu kamping segmenta te značajan, ali sekundaran doprinos obiteljskog smještaja, uz marginalni udio ostalih oblika smještaja.

Slika 12. Broj ostvarenih noćenja u komercijalnom smještaju na području TZM Betina u 2024. godini. Izvor: eVisitor, obradio Level project d.o.o.

³ Analizirani su podaci iz sustava eVisitor u komercijalnom i nekomercijalnom smještaju.

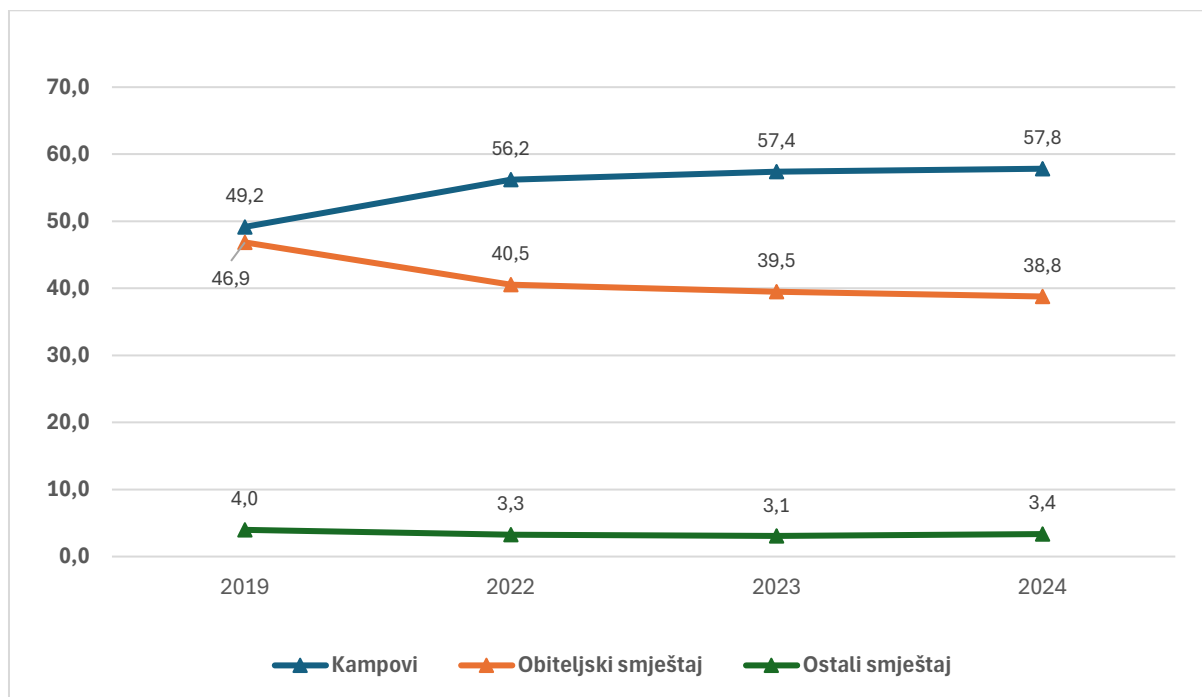
U 2024. godini, u odnosu na 2019. godinu ukupan broj noćenja u komercijalnom smještaju povećan je za 11,3 %. Prema vrstama smještaja, broj noćenja je povećan u grupi Kampovi za 31,0 %, dok je u ostalim kategorijama zabilježen pad i to za 7,8 % u grupi Obiteljski smještaj, odnosno 5,6 % u grupi Ostali smještaj. U odnosu na 2023., u 2024. je zabilježen pad ukupnog broja noćenja u komercijalnim smještajnim objektima i to za 0,3 %. U istom razdoblju povećan je broj noćenja u grupi Ostali smještaj i to za 9,5 %, odnosno za 0,5 % u grupi Kampovi. S druge strane, broj noćenja u grupi Obiteljski smještaj smanjio se za 2,1 %.

Tablica 9. Broj ostvarenih noćenja na području TZM Betina u razdoblju 2019.-2024. godine prema vrstama smještajnih kapaciteta u komercijalnom smještaju. U posljednja dva stupca prikazana je promjena broja noćenja u 2024. u odnosu na 2019. (stupac $\Delta 24/19$), odnosno 2023. godinu (stupac $\Delta 24/23$), izvor: eVisitor, obradio Level Project d.o.o.

	2019.	2022.	2023.	2024.	$\Delta 24/19$ (u %)	$\Delta 24/23$ (u %)
Kampovi	85.860	110.451	111.940	112.474	31,0	0,5
Objekti u domaćinstvu	81.834	79.674	77.045	75.420	-7,8	-2,1
Ostali smještaj	6.955	6.408	5.994	6.563	-5,6	9,5
Ukupno komercijalni smještaj	174.649	196.533	194.979	194.457	11,3	-0,3

U sljedećoj slici prikazano je kretanje udjela broja noćenja prema vrstama smještaja na području TZM Betina u razdoblju 2019.-2024. godine. Unutar grupe Kampovi zabilježen je kontinuirani rast udjela u ukupnim noćenjima, s 49,2 % u 2019. godini na 57,8 % u 2024. godini. U grupi Obiteljski smještaj zabilježno je smanjenje udjela u ukupnim noćenjima – s 46,9 % u 2019. na 38,8 % u 2024. godini. Trend pada bio je posebno izražen nakon 2022. godine, što je upućivalo na relativno slabljenje ove vrste smještaja u strukturi turističke potražnje nakon pandemije bolesti COVID-19. Najmanji udio ukupnom broju noćenja ostvaren je u grupi Ostali smještaj, čiji se udio smanjio s 4,0 % u 2019. na 3,4 % u 2024. godini.

Slika 13. Struktura noćenja na području TZM Betina u 2019., 2022., 2023. i 2024. godini prema grupa komercijalnog smještaja.
izvor: eVisitor, obradio Level project d.o.o.

Za potrebe izrade ovog Plana upravljanja destinacijom napravljena je analiza turističkog prometa u nekomercijalnom smještaju na osnovi podataka iz sustava eVisitor. U tu kategoriju ulaze sljedeći objekti: Kuća za odmor (vikendica), Kuća stanovnika općine/grada, Stan za odmor (vikendica) i Stan stanovnika općine/grada. Podaci su prikazani u idućoj tablici uz napomenu kako su podaci nepouzdan, što se očituje u činjenici da broj noćenja u tim kapacitetima opada, dok broj objekata raste.

Tablica 10. Broj noćenja, kreveta i objekata u nekomercijalnom smještaju u razdoblju 2019.-2024. godine na području TZM Betina, izvor: eVisitor, obradio Level Project d.o.o.

Nekomercijalni smještaj	2019.	2022.	2023.	2024.
Noćenja	51.565	30.258	33.055	30.801
Kreveti	1.229	1.476	1.506	1.577
Objekti	312	372	382	401
Kuće i stanovi za odmor	2019.	2022.	2023.	2024.
Noćenja	46.885	28.307	29.838	27.215
Kreveti	1.006	1.183	1.195	1.262
Objekti	253	296	300	318

Međutim uz pretpostavku da se kuće i stanovi za odmor prosječno godišnje koriste 66,3 dana te da u tom razdoblju objekt koriste prosječno 3,97 osoba te da postoji oko 200 objekata koji iznajmljuju smještaj na crno (procjena nosioca turističke politike destinacije) slijedi da je na području destinacije u kućama i stanovima za odmor u 2024. godini po procjeni ostvareno oko 90.000 noćenja u nekomercijalnom smještaju.

Preporuka je pratiti te prikupljati pouzdanje podatke u skladu s poreznim izmjenama uvedenima tijekom 2025. godine, čemu će doprinijeti uspostava sustava naplate poreza za kuće i stanove za odmor pri Poreznoj upravi. Ova će se statistika, stoga, utemeljeno obraditi u narednom Planu, na osnovi pouzdanijih podataka.

Također, potrebno je naglasiti kako nekomercijalnu potražnju potencijalno čine i turisti na plovilima koji ostvaruju noćenje na području destinacije, ali boravak ostvaruju na sidru izvan luka nautičkog turizma (marina Betina) i luka otvorenih za javni promet (luka Betina).

6.2.7 Turistička kretanja u lukama

Na području destinacije nalaze se dvije luke o kojima sustavi eVisitor vodi statističke podatke o turističkom prometu – Marina Betina te Luka Betina (luka otvorena za javni promet).

Marina Betina nositelj je razvoja nautičkog turizma u destinaciji te predstavlja ključnu infrastrukturu koja generira gotovo cjelokupan promet nautičkih gostiju na području TZM Betina. Marina raspolaže kapacitetom od 270 vezova, od čega se 80 odnosi na suhe vezove, uz infrastrukturu prilagođenu zahtjevima nautičkog turizma i održavanja plovila.

Jedan od izazova u analizi nautičkog turizma odnosi se na identifikaciju i evidenciju noćenja na plovilima. Za razliku od klasičnog smještaja, gdje se dolasci i noćenja evidentiraju kroz prijavu gostiju u smještajnim objektima, boravak turista na brodovima često je teže precizno pratiti jer gosti noće na plovilu, a ne u kopnenom smještaju. Statistički sustavi stoga uglavnom prate broj plovila i vezova u marinama te broj dolazaka i noćenja nautičara prijavljenih u lukama nautičkog turizma, dok dio stvarnog boravka na brodovima može ostati nedovoljno evidentiran.

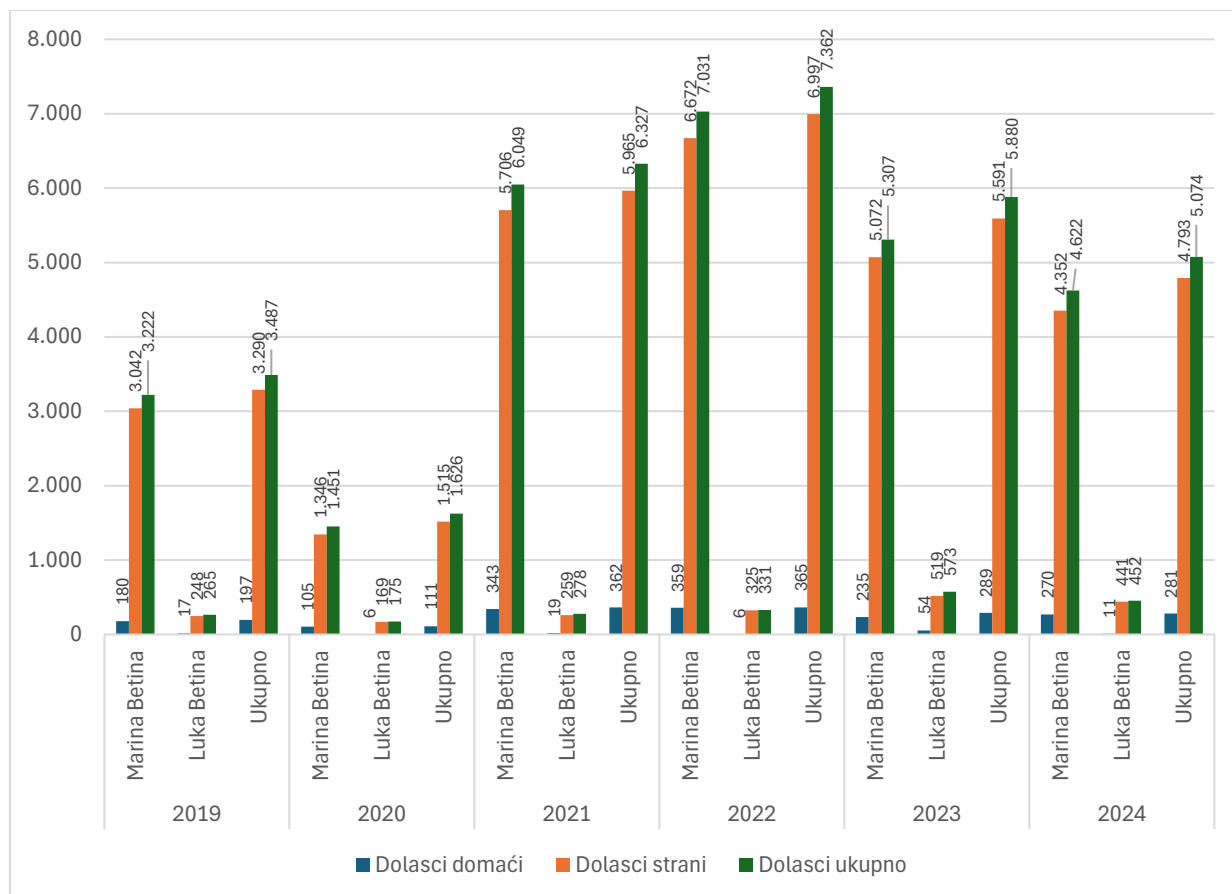
U 2024. godini u lukama na području destinacije TZM Betina ostvareno je ukupno 5.074 dolazaka i 31.478 noćenja. Gotovo cjelokupan nautički promet koncentriran je u marini Betina, dok Luka Betina ima marginalan udio u ukupnim dolascima i noćenjima. U marini Betina u istoj godini ostvareno je 91,1 % dolazaka i 92,0 % noćenja domaćih i stranih turista.

Kretanje broja dolazaka u lukama na području TZM Betina u razdoblju 2019.-2024. godine obilježeno je značajnim padom u 2020. godini od oko 53,4 %, kao posljedicom pandemije COVID-19 i ograničenja međunarodnih putovanja. Već u 2021. godini dolazi do snažnog oporavka, uz porast broja dolazaka od približno 289,1 % u odnosu na prethodnu godinu.

Trend rasta nastavlja se i u 2022. godini, kada se doseže najviša razina dolazaka u promatranom razdoblju, dok u 2023. i 2024. godini dolazi do blage korekcije i stabilizacije. Unatoč tome, ukupan broj dolazaka u 2024. godini i dalje je viši za oko 45,5 % u odnosu na 2019. godinu.

Prema strukturi gostiju, broj dolazaka izrazito je koncentriran na strane turiste, čiji se udio u razdoblju 2019.-2024. godine kretao između 92-97 %, dok su domaći turisti sudjelovali između 3-8 % ukupnih dolazaka. U 2024. godini, na svakog domaćeg turista dolazi ukupno 17 stranih turista.

Slika 14. Dolasci domaćih i stranih turista u lukama (Marina Betina i luka Betina) na području TZM Betina u razdoblju 2019.-2024.godine, izvor: eVisitor, obradio Level Project d.o.o.

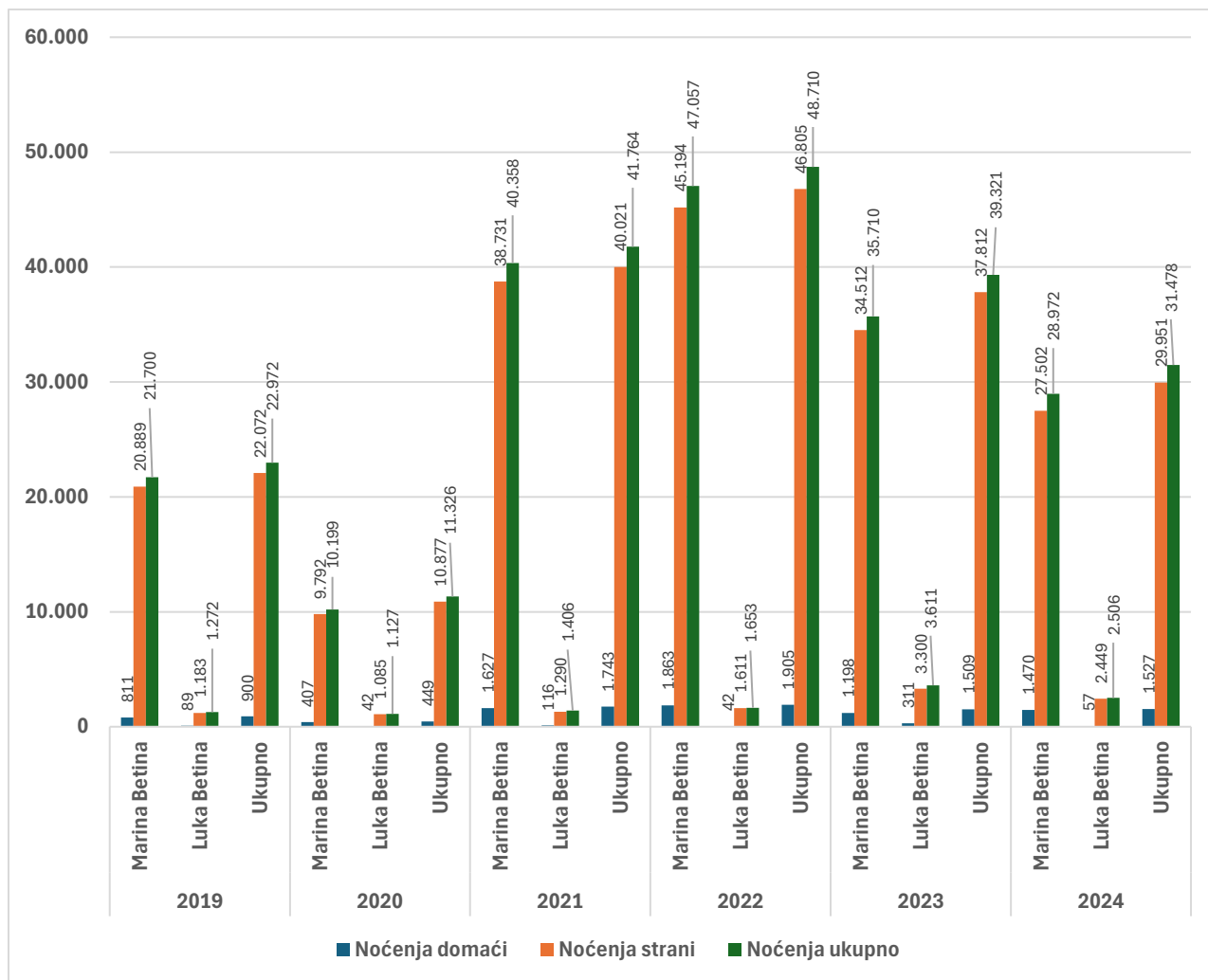
Kretanje broja noćenja u lukama na području TZM Betina u razdoblju 2019.–2024. godine pokazuje slične trendove kao i dolasci, uz određene razlike u intenzitetu promjena. U 2020. godini dolazi do značajnog pada broja noćenja od oko 50,7 %, kao posljedice pandemije COVID-19 i ograničenja međunarodnih putovanja. Već u 2021. godini slijedi oporavak, uz porast broja noćenja od približno 268,6 % u odnosu na prethodnu godinu.

Trend rasta nastavlja se i u 2022. godini, kada se doseže najviša razina noćenja u promatranom razdoblju, dok u 2023. godini dolazi do pada od oko 19,3 %, a u 2024. godini do ponovnog pada za 19,3 %. Unatoč tim promjenama, ukupan broj noćenja u 2024. godini i dalje je viši za oko 37,0 % u odnosu na 2019. godinu.

U promatranom razdoblju Marina Betina kontinuirano ostvaruje između približno 90 % i 97 % ukupnog broja noćenja, dok Luka Betina sudjeluje s udjelom od oko 3 % do 10 %.

Prema strukturi gostiju, broj noćenja izrazito je koncentriran na strane turiste, čiji se udio u razdoblju 2019.-2024. godine kretao između 92-98 %, dok su domaći turisti sudjelovali između 2-8 % ukupnih noćenja. U 2024. godini, na svakog domaćeg turista dolazi približno 20 stranih turista u ostvarenim noćenjima.

Slika 15. Noćenja domaćih i stranih turista u lukama na području TZM Betina u razdoblju 2019.-2024.godine, izvor: eVisitor, obradio Level Project d.o.o.

6.2.8 Emitivna tržišta

6.2.8.1 Domaći i strani turisti

Analiza strukture turističkog prometa domaćih i stranih turista pokazuje kontinuiranu dominaciju stranih turista na području TZM Betina tijekom razdoblja 2019.-2024. godine. U 2019. godini strani turisti ostvarili su 90,6 % ukupnih dolazaka i 80,5 % ukupnih noćenja, dok su domaći turisti ostvarili su 9,4 % dolazaka i 19,5 % noćenja⁴.

U 2020. godini dolazi do značajne promjene u strukturi turističkog prometa, pri čemu se povećava udio domaćih turista. Domaći gosti ostvarili su 14,6 % ukupnih dolazaka i čak 25,1 % ukupnih noćenja, dok udio stranih turista pada na 85,4 % dolazaka i 74,9 % noćenja. Navedena promjena povezana je s pandemijskim okolnostima i ograničenjima međunarodnih putovanja, zbog čega je domaće tržište preuzelo značajniju ulogu u turističkom prometu destinacije.

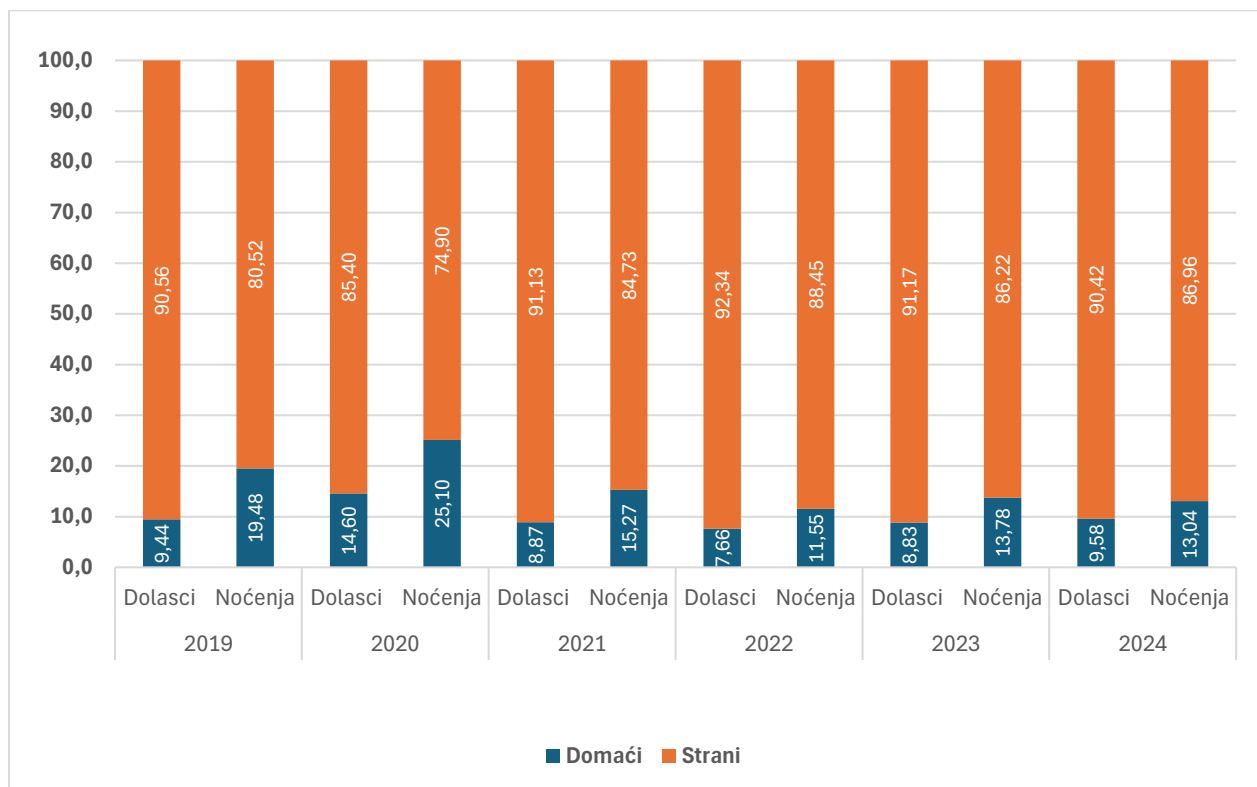
Tijekom 2021. godine ponovno jača udio stranih turista, koji ostvaruju 91,1 % dolazaka i 84,7 % noćenja, dok domaći turisti sudjeluju s 8,9 % dolazaka i 15,3 % noćenja. Oporavak inozemnog tržišta nastavlja se i u 2022. godini, kada strani turisti ostvaruju najveći udio u promatranom razdoblju – 92,3 % ukupnih dolazaka i 88,5 % ukupnih noćenja. Istodobno, udio domaćih turista smanjuje se na 7,7 % dolazaka i 11,6 % noćenja.

U 2023. godini dolazi do blagog povećanja udjela domaćih turista, koji ostvaruju 8,8 % dolazaka i 13,8 % noćenja, dok strani turisti sudjeluju s 91,2 % dolazaka i 86,2 % noćenja. Slična struktura zadržava se i u 2024. godini, kada strani turisti ostvaruju 90,4 % dolazaka i 87,0 % noćenja, dok domaći turisti sudjeluju s 9,6 % dolazaka i 13,0 % noćenja.

Promatrajući cjelokupno razdoblje, vidljivo je kako turistički promet TZM Betina u najvećoj mjeri ovisi o inozemnom tržištu.

⁴ Analizirani podaci iz sustava eVisitor u smještaju (komercijalni i nekomercijalni) i lukama (luka Betina i marina Betina).

Slika 16. Kretanje udjela domaćih i stranih turista na području TZM Betina u razdoblju 2019.-2024. godine (u %), izvor: eVisitor, obradio Level Project d.o.o.

6.2.8.2 Turistička kretanja prema zemlji dolaska

Analiza emitivnih tržišta u 2024. godini pokazuje da turizam u destinaciji snažno ovisi o nekoliko tradicionalno jakih emitivnih tržišta, dok ostala čine tek manji udio.

U strukturi noćenja turista prema zemlji porijekla u 2024. godini, najveći broj turista dolazi iz Njemačke (31,8 %). Slijede turisti iz Slovenije (16,6 %), Hrvatske (14,2 %), Austrije (9,1 %), Češke (6,1 %) i Poljske (5,0 %). Značajan udio imaju i gosti iz Slovačke (4,4 %), Italije (3,0 %), Mađarske (2,5 %) i Nizozemske (1,4 %). Ovih deset najvažnijih emitivnih tržišta ostvaruje 94,2 % ukupnih noćenja u destinaciji⁵.

Usporedba strukture noćenja prema emitivnim tržištima između 2019. i 2024. godine pokazuje zadržavanje istih ključnih tržišta, uz određene promjene u njihovim udjelima. Njemačka je povećala udio s 28,3 % na 31,8 %, Slovenija s 14,9 % na 16,6 %, a Austrija s 8,4 % na 9,1 %. S druge strane, vidljiv je izražen pad udjela domaćih turista, s 21,1 % na 14,2 %.

⁵ Podaci iz sustava eVisitor prema kategorijama u smještaju - komercijalnom i nekomercijalnom.

Kod ostalih tržišta Češka je povećala udio s 4,4 % na 6,1 %, Poljska s 3,8 % na 5,0 %, a Slovačka s 2,7 % na 4,4 %. Mađarska bilježi blagi rast s 2,5 % na 2,5 % (minimalna promjena), dok Italija bilježi pad s 4,4 % na 3,0 %. Nizozemska ostaje na sličnoj razini (1,4 % u 2024.), dok je u 2019. među vodećim tržištima bila prisutna Belgija s udjelom od 1,6 %.

U strukturi dolazaka turista prema zemlji porijekla u 2024. godini dominiraju gosti iz Njemačke (28,6 %). Slijede turisti iz Slovenije (18,1 %), Hrvatske (10,4 %), Austrije (10,2 %), Češke (6,9 %) i Poljske (5,8 %). Značajan udio imaju i gosti iz Mađarske (3,8 %), Slovačke (3,4 %), Italije (3,4 %) i Nizozemske (1,6 %). U ovih deset emitivnih tržišta ostvareno je 92,1 % ukupnih dolazaka turista u destinaciji. U odnosu na 2019. godinu nije došlo do većih promjena u pogledu dolazaka u destinaciju.

Usporedba strukture dolazaka prema emitivnim tržištima između 2019. i 2024. godine pokazuje zadržavanje istih ključnih tržišta, uz određene promjene u njihovim udjelima. Njemačka bilježi blagi pad udjela s 28,9 % na 28,6 %, dok je Slovenija povećala udio s 16,9 % na 18,1 %, a Austrija s 9,6 % na 10,2 %. Udio domaćih gostiju (Hrvatska) blago je porastao s 10,0 % na 10,4 %.

Kod ostalih tržišta Češka bilježi rast s 5,8 % na 6,9 %, Poljska s 4,6 % na 5,8 %, dok je Mađarska povećala udio s 3,5 % na 3,8 %. S druge strane, Italija ostvaruje pad s 6,2 % na 3,4 %. Nizozemska ostaje na sličnoj razini (oko 1,5 %), dok se u 2019. među vodećim tržištima nalazila Francuska s udjelom od 1,8 %, koja se u 2024. više ne pojavljuje među deset najzastupljenijih tržišta.

Tablica 11. Udjeli noćenja turista prema zemlji dolaska na području TZM Betina u 2019., 2022., 2023. i 2024. godini, izvor: eVisitor, obradio Level Project d.o.o.

2019.		2022.		2023.		2024.	
Zemlja	Udio noćenja %	Zemlja	Udio noćenja %	Zemlja	Udio noćenja %	Zemlja	Udio noćenja %
Njemačka	28,34%	Njemačka	33,01%	Njemačka	31,58%	Njemačka	31,79%
Hrvatska	21,06%	Slovenija	15,83%	Slovenija	15,90%	Slovenija	16,64%
Slovenija	14,92%	Hrvatska	13,20%	Hrvatska	15,50%	Hrvatska	14,19%
Austrija	8,44%	Austrija	9,31%	Austrija	9,60%	Austrija	9,10%
Italija	4,36%	Češka	7,01%	Češka	6,15%	Češka	6,14%
Češka	4,35%	Poljska	4,85%	Poljska	4,55%	Poljska	4,97%
Poljska	3,77%	Italija	3,78%	Italija	3,40%	Slovačka	4,43%
Slovačka	2,70%	Slovačka	3,06%	Slovačka	3,33%	Italija	3,02%
Mađarska	2,48%	Mađarska	2,32%	Mađarska	2,30%	Mađarska	2,54%
Belgija	1,61%	Nizozemska	1,36%	Nizozemska	1,57%	Nizozemska	1,43%

Tablica 12. Udjeli dolazaka turista prema zemlji dolaska na području TZM Betina u 2019., 2022., 2023. i 2024. godini, izvor: eVisitor, obradio Level Project d.o.o.

2019.		2022.		2023.		2024.	
Zemlja	Udio dolasci %	Zemlja	Udio dolasci %	Zemlja	Udio dolasci %	Zemlja	Udio dolasci %
Njemačka	28,88 %	Njemačka	31,54 %	Njemačka	29,66 %	Njemačka	28,58 %
Slovenija	16,90 %	Slovenija	15,98 %	Slovenija	16,88 %	Slovenija	18,08 %
Hrvatska	10,04 %	Austrija	10,04 %	Austrija	10,16 %	Hrvatska	10,44 %
Austrija	9,59 %	Hrvatska	8,47 %	Hrvatska	9,78 %	Austrija	10,17 %
Italija	6,22 %	Češka	7,61 %	Češka	7,14 %	Češka	6,93 %
Češka	5,83 %	Poljska	5,90 %	Poljska	5,58 %	Poljska	5,79 %
Poljska	4,59 %	Italija	4,61 %	Italija	3,80 %	Mađarska	3,77 %
Mađarska	3,47 %	Mađarska	3,33 %	Slovačka	3,62 %	Slovačka	3,40 %
Slovačka	3,07 %	Slovačka	3,27 %	Mađarska	3,41 %	Italija	3,35 %
Francuska	1,75 %	Nizozemska	1,46 %	Nizozemska	1,91 %	Nizozemska	1,55 %

Prema broju noćenja u 2024. godini, od 11.-20. mjesta nalaze se sljedeće zemlje: Francuska, Ujedinjena Kraljevina, Švicarska, Belgija, Bosna i Hercegovina, Srbija, Ukrajina, Norveška i Švedska. U destinaciji su ostvarena noćenja iz 58 različitih zemalja, što na prvi pogled upućuje na visoku razinu međunarodne zastupljenosti. Međutim, detaljnija analiza pokazuje da se najveći dio noćenja ostvaruje iz ograničenog broja ključnih emitivnih tržišta, dok je iz velikog broja ostalih zemalja ostvaren tek manji broj noćenja.

U kontekstu budućeg turističkog razvoja, važno je kontinuirano jačati prisutnost destinacije na ključnim emitivnim tržištima koja generiraju najveći turistički promet, ali istodobno razvijati aktivnosti usmjerene prema novim i tržišno perspektivnim segmentima potražnje. Posebnu pozornost potrebno je usmjeriti prema tržištima koja posljednjih godina bilježe rast potražnje za putovanjima, poput azijskog i sjevernoameričkog tržišta.

6.2.8.3 Turistička kretanja domaćih turista prema županiji dolaska

Važno emitivno tržište destinacije čine i domaći turisti. Udio noćenja domaćih turista u 2024. godini iznosio je 16,6 % od ukupnog broja noćenja u destinaciji, što je smanjenje u odnosu na 2019. godinu kada je iznosio 21,1 %.

Raspodjela dolazaka i noćenja među županijama pokazuje izražene razlike u intenzitetu i karakteristikama turističke potražnje domaćih turista. Najveći udio u ukupnom broju dolazaka i noćenja ostvario je Grad Zagreb, s udjelom od 41,4 % dolazaka i 50,6 % noćenja, uz prosječno trajanje boravka od 15,7 dana. Ovi pokazatelji potvrđuju tradicionalnu orijentiranost zagrebačkih turista prema jadranskim destinacijama, kao i ulogu glavnog grada kao primarnog emitivnog tržišta u domaćem turizmu. Slijedi Zagrebačka županija, s 13,51% dolazaka i 12,84%

noćenja, te prosječnim boravkom od 8,77 dana, dok Sisačko-moslavačka županija zauzima treće mjesto s udjelom od 10,7 % dolazaka i 8,5 % noćenja, uz najduže prosječno trajanje boravka od 10,26 dana.

Tablica 13. Kretanje broja dolazaka i noćenja domaćih i stranih turista na području TZM Betina u 2024. godini izvor: eVisitor, obradio Level Project d.o.o.

Županija	Dolasci	Noćenja	Broj turista	Udio dolasci	Udio noćenja	Prosječno trajanje boravka (u danima)
Grad Zagreb	1.030	16.173	1.030	41,4%	50,6%	15,70
Zagrebačka	265	2.719	265	10,7%	8,5%	10,26
Koprivničko-križevačka	111	2.241	111	4,5%	7,0%	20,19
Sisačko-moslavačka	146	1.818	146	5,9%	5,7%	12,45
Krapinsko-zagorska	153	1.706	153	6,2%	5,3%	11,15
Osječko-baranjska	83	1.442	83	3,3%	4,5%	17,37
Bjelovarsko-bilogorska	62	1.109	62	2,5%	3,5%	17,89
Primorsko-goranska	102	840	102	4,1%	2,6%	8,24
Varaždinska	110	831	110	4,4%	2,6%	7,55
Vukovarsko-srijemska	46	593	46	1,9%	1,9%	12,89
Splitsko-dalmatinska	55	415	55	2,2%	1,3%	7,55
Brodsko-posavska	53	400	53	2,1%	1,3%	7,55
Međimurska	44	388	44	1,8%	1,2%	8,82
Karlovačka	73	371	73	2,9%	1,2%	5,08
Požeško-slavonska	31	243	31	1,2%	0,8%	7,84
Šibensko-kninska	26	205	26	1,0%	0,6%	7,88
Istarska	44	162	44	1,8%	0,5%	3,68
Virovitičko-podravska	20	133	20	0,8%	0,4%	6,65
Zadarska	19	100	19	0,8%	0,3%	5,26
Ličko-senjska	8	60	8	0,3%	0,2%	7,50
Dubrovačko-neretvanska	4	11	4	0,2%	0,0%	2,75
Ukupno:	2.485	31.960	2.485	100,0%	100,00%	12,86

6.3. Jednodnevni posjetitelji

Podaci o broju jednodневnih posjetitelja na području TZM Betina nisu raspoloživi. Također, ne postoji sustavno praćenje jednodневnih posjetitelja unutar samog naselja Betina, uključujući evidenciju i monitoring broja posjetitelja na glavnim atrakcijama, javnim prostorima tj. najfrekventnijim lokacijama destinacije. Zbog izostanka organiziranog sustava praćenja nije moguće precizno utvrditi stvarni intenzitet jednodневnih posjeta niti prostornu i vremensku koncentraciju posjetitelja unutar destinacije.

Obzirom na lokaciju i dostupnost Betine i njezinih glavnih odredišta, jednodневne posjetitelje čine oni koji u nju dolaze kao:

- posjetitelji koji dolaze u destinaciju na jednodnevni izlet s kopna automobilima ili turističkim autobusima
- posjetitelji koji dolaze u destinaciju iz drugih destinacija na otoku Murteru (Tisno, Jezera i Murter)
- nautičari na vezu u lukama koji ne ostvaruju noćenje na području destinacije
- nautičari u privezištima

Na temelju vlastitih procjena, ukupan broj posjetitelja u Betini na vršni dan turističke sezone, 2024. godine, iznosio je približno između 1.200 posjetitelja. Procjena je dobivena zbrajanjem različitih kategorija dolazaka u destinaciju, pri čemu se procjenjuje: oko 200 posjetitelja iz marine Betina i luke Betina, oko 200 nautičara na privezištima, oko 300 posjetitelja koji automobilima dolaze u destinaciju s kopna i oko 500 posjetitelja iz ostalih destinacija otoka Murtera (Jezera, Murter i Tisno).

6.4. Ugostiteljstvo

Ugostiteljski objekti predstavljaju jedan od ključnih elemenata turističke ponude, a uvid u njihovu brojnost i strukturu predstavlja temelj za usmjeravanje daljnjeg razvoja i unaprjeđenje ugostiteljske ponude. Usluživanje u ugostiteljskim objektima predstavlja jedan od najvažnijih čimbenika ukupnog doživljaja gosta te izravno utječe na kvalitetu turističke ponude. Kvalitetna usluga ne odnosi se samo na pravovremeno posluživanje hrane i pića, već obuhvaća cjelokupnu komunikaciju s gostom, ljubaznost osoblja, profesionalnost, brzinu reagiranja te sposobnost prilagodbe različitim potrebama i očekivanjima posjetitelja. U suvremenom ugostiteljstvu naglasak se sve više stavlja na personalizirani pristup, gdje se gostu nastoji pružiti jedinstveno i autentično iskustvo. Educirano i motivirano osoblje ključno je za postizanje visoke razine usluživanja, jer upravo zaposlenici svojim znanjem, ponašanjem i pristupom stvaraju prvi i najvažniji dojam. Osim toga, standardizacija usluge, uz zadržavanje fleksibilnosti, omogućuje održavanje kvalitete i prepoznatljivosti objekta.

Gastronomska ponuda Betine utemeljena je prvenstveno na mediteranskoj kuhinji, koja se oslanja na lokalne namirnice, tradicionalne recepte i ribarsku baštinu te predstavlja važan element identiteta destinacije. Istodobno, ponuda je nadopunjena raznovrsnim ugostiteljskim sadržajima pretežito standardizirane i turistički prilagođene gastronomije, čime se odgovara na različite preferencije posjetitelja, njihove prehrambene navike i platežne mogućnosti. Takva kombinacija tradicionalnih i suvremenih gastronomskih sadržaja osigurava ravnotežu između očuvanja autentičnosti i prilagodbe tržišnim trendovima.

Prostorna distribucija ugostiteljskih objekata u destinaciji prikazuje tipičan obrazac koji je karakterističan za većinu manjih turističkih mjesta na Jadranu. Najveća koncentracija ugostiteljskih objekata koncentrirana je u samom središtu naselja, tj. u prostoru s najvišom koncentracijom turističkih atrakcija i događanja.

Najveći broj ugostiteljskih objekata nalazi se na Trgu na Moru, što potvrđuje njegovu ulogu kao glavnog javnog prostora u destinaciji. Međutim, raspršenost ugostiteljskih objekata u ostalim dijelovima destinacije ipak omogućuje određenu dostupnost usluga i izvan samog središta destinacije, iako u znatno manjem opsegu (npr. na plažama i kampovima).

Promocija ugostiteljskih objekata podržana je aktivnostima TZM Betina koja na vlastitoj web-stranici nudi uslugu promocije ugostiteljskih objekata, pri čemu su neki od njih navedeni u info brošuri destinacije. U sljedećoj tablici prikazani su evidentirani ugostiteljski objekti koji posluju u 2025. godini (cjelogodišnji ili sezonski), a istraženi su sukladno podacima MINTS-a, info brošure TZM Betina, web aplikacije Google Maps te ostalih prikladnih preglednika.

Na području TZM Betina evidentirano je više od 20 ugostiteljskih objekata različitih tipova – restorani, konobe, pizzerije, fast food objekti, caffe barovi, beach barovi te slastičarnice.

Tablica 14. Ugostiteljski objekti sukladno Zakonu o ugostiteljskoj djelatnosti na području TZM Betina, izvor: MINTS, terensko istraživanje Level Project d.o.o.

Naziv ugostiteljskog objekta	Adresa	Ponuda	Terasa	Kapacitet (unutra/vani)	Pristupačnost za osobe s invaliditetom
Konoba „Stari mlin“	Trg na Moru bb	Hrana i piće	DA	40+40	DA
Restoran „Plitka Vala“	Plitka Vala bb	Hrana i piće	DA	30+30	DA
Restoran „na moru“	Trg Na Moru bb	Hrana i piće	DA	50+80	DA
Restoran „Kalafat“	Nikole Škevina bb	Hrana i piće	DA	80+130	DA
Restoran „Trabakul“	Obala Kralja Petra Krešimira IV/4	Hrana i piće	DA	80+80	DA
Restoran „La Spuž“	Modrave 5	Hrana i piće	DA	0+100	DA
Konoba „Treva“	Dolac 111	Hrana i piće	DA	30+80	DA
Pizzeria „Riva“	Dolac bb	Hrana i piće	DA	20+32	DA
Konoba Kalebić	Prosika 2	Hrana i piće	DA	0+50	DA
Konoba Kanata	Trg na moru 3	Hrana i piće	DA	50+40	DA
Caffe bar i fast food „Pejo“	Trg na moru 8	Hrana i piće	DA	15+124	DA
Cafe bar „Beach“	Zdrače 26	Piće	DA	0+50	DA
Caffe bar Porat	Trg na moru 17	Piće	DA	10+120	DA
Cafe bar Muring	Trg na moru 10	Piće	DA	10+80	DA
Caffe bar „Burin“ (Plodine)	Pačipolje 20	Piće	DA	30+30	DA
Beach bar „Luna“	Dolac 9	Piće	DA	0+30	DA
aRoma Gelato Experience	Dolac 2b	Hrana i piće	NE	0+0	DA

Kapaciteti ugostiteljskih objekata u Betini mogu se ocijeniti zadovoljavajućima, pri čemu većina objekata raspolaže unutarnjim i vanjskim sjedećim mjestima. Ukupno kapaciteti destinacije iznose od 1.800-2.000 sljedećih mjesta, čega otprilike dvije trećine vani tj. na terasama.

Kapaciteti su raznoliki – od manjih objekata s 20-30 sjedećih mjesta do većih restorana i pizzerija s ukupnim kapacitetima većim od 100-200 mjesta (unutra i vani zajedno). Ukupno gledano, takva raspodjela ugostiteljskih kapaciteta omogućuje relativno stabilno funkcioniranje ugostiteljske ponude, uz naglašenu ulogu vanjskih prostora kao ključnog elementa u ostvarivanju ukupnog kapaciteta.

Posebno je važno istaknuti da svi navedeni objekti imaju zadovoljavajuću pristupačnost za osobe s invaliditetom, obzirom da se radi o objektima kojima je u smislu fizičke dostupnosti lako pristupiti, obzirom da se usluge pružaju u prizemlju. Međutim, u pogledu postizanja standarda prema važećim tehničkim propisima, većina objekata nema na taj način osiguran pristup za osobe s invaliditetom.

Srpanj i kolovoz mjeseci su najintenzivnijeg fizičkog i financijskog prometa u ugostiteljstvu. Tijekom kolovoza 2024. godine se u djelatnosti restorana i ostalih objekata za pripremu i

usluživanje hrane te djelatnosti pripreme i usluživanja pića izdalo oko 5.300 računa dnevno, pri čemu oko 800 računa u djelatnosti restorana i ostalih objekata za pripremu i usluživanje hrane te oko 4.500 računa u djelatnosti pripreme i usluživanja pića.

Tablica 15. Broj izdanih računa u vršnim danima turističke sezone 2024. godine (odabir najfrekventnijih dana) u Betini u djelatnosti restorana i ostalih objekata za pripremu i usluživanje hrane te djelatnosti pripreme i usluživanja pića, izvor: MINTS, 2024, obradio Level Project d.o.o.

Djelatnost	Razdoblje	Broj izdanih računa
Djelatnosti restorana i ostalih objekata za pripremu i usluživanje hrane	09.08-15.08.	778-819
Djelatnosti pripreme i usluživanja pića	09.08-15.08	4.491-4.590

Tradicionalna prehrana u Betini u prošlosti se temeljila na lokalno dostupnim namirnicama, posebno povrću i proizvodima iz vlastite proizvodnje. U prehrani su značajno mjesto imale grahorice poput boba, slanutka, fažola i graška, kao i povrće poput kupusa, krumpira, blitve i rajčice, među kojima se ističe autohtona sorta betinska pomidora od koje se proizvodio koncentrat rajčice. Međutim, ovi proizvodi danas su sve manje zastupljeni uslijed povećanog uvoza prehrambenih proizvoda i postupnog slabljenja lokalne poljoprivredne proizvodnje. Time se smanjuje prisutnost autohtonih namirnica u svakodnevnoj prehrani, ali i njihova zastupljenost u gastronomskoj ponudi destinacije. U budućem razdoblju u planu je očuvanje i revitalizacija uzgoja betinske pomidore, kao i njezina snažnija promocija kroz lokalnu gastronomsku ponudu, manifestacije i razvoj autentičnih proizvoda temeljenih na tradicijskoj preradi rajčice.

Veliku važnost imali su i maslinarstvo i vinogradarstvo na području Modrava, gdje su Betinjani proizvodili maslinovo ulje i vino, a kvaliteta ulja bila je toliko cijenjena da se izvozilo i izvan lokalnog područja. Takva proizvodnja bila je temelj svakodnevne prehrane i oblikovala je jednostavna, ali hranjiva jela koja su činila osnovu tradicionalne marende.

Upravo na toj tradiciji danas se može graditi dodatna vrijednost ugostiteljske ponude kroz veće uključivanje lokalnih OPG-ova. Korištenjem lokalnih proizvoda poput maslinovog ulja, vina, povrća i prerađevina moguće je razviti autentičnu gastronomsku ponudu. Takav pristup omogućio bi jačanje identiteta destinacije i povezivanje ugostiteljske ponude s lokalnom proizvodnjom i tradicijom. Uključivanje lokalnih OPG-ova predstavlja značajan potencijal za razvoj autentične ugostiteljske ponude kroz korištenje domaćih i sezonskih namirnica.

Gastronomska događanja u Betini temelje se na valorizaciji lokalne prehrambene tradicije i uključivanju različitih dionika, poput ugostitelja, vinara i lokalnih proizvođača. Najznačajniji primjer je manifestacija "Taste like... marena", koja se organizira kao dio šireg ciklusa događanja u Šibensko-kninskoj županiji, a u Betini se provodi kroz pripremu i degustaciju tradicionalnih jela, uz popratni kulturno-edukativni program i prezentaciju lokalnih proizvoda. Takva događanja

imaju važnu ulogu u jačanju gastronomskog identiteta destinacije, jer povezuju suvremenu turističku ponudu s lokalnom tradicijom i načinom života.

7. Turističke usluge

Turističke usluge, kako ih definira Zakon o pružanju usluga u turizmu (NN 130/17, 25/19, 98/19, 42/20 i 70/21), obuhvaćaju širok spektar djelatnosti koje nadopunjuju osnovnu turističku ponudu i čine važan segment u oblikovanju cjelokupnog doživljaja destinacije. U sljedećoj tablici su navedene vrste usluga koje su, prema Zakonu o pružanju usluga u turizmu, prisutne na području TZM Betina.

Tablica 16. Turističke usluge prema Zakonu o pružanju usluga u turizmu na području destinacije TZM Betina, izvor: info brošura TZM Betina

Vrsta usluge	DA/NE	Opis
Pružanje usluga turističke agencije	DA	U Betini djeluje nekoliko turističkih agencija koje svojim uslugama dopunjuju i obogaćuju ukupnu turističku ponudu mjesta. Njihova djelatnost usmjerena je na organizaciju izleta, posredovanje u smještaju, prodaju turističkih aranžmana te pružanje informacija i savjetovanje turista. U destinaciji rade sljedeće turističke agencije: Amfora, BTP d.d., Lori i Levant info Servis.
Pružanje usluga turističkog vodiča	DA	U destinaciji su usluge turističkih vodiča dostupne individualno ili putem turističkih agencija, čime se posjetiteljima omogućuje kvalitetnije i sadržajnije upoznavanje Betine, otoka Murtera i šireg okruženja. Stručni vodiči pružaju informacije o povijesti, kulturnoj baštini, tradiciji i prirodnim znamenitostima, prilagođavajući sadržaj obilaska interesima i dobi sudionika. Vođenja se organiziraju za pojedince i grupe, a mogu uključivati razgledavanje mjesta, interpretaciju pomorske i ribarske tradicije, brodogradnje, obilazak sakralnih i kulturno-povijesnih objekata te izlete u NP Kornati, NP Krka, PP Vransko jezero, PP Telašćica i dr. U sklopu Muzeja betinske drvene brodogradnje osigurano je stručno vodstvo unutar i izvan muzeja te stručno vodstvo na engleskom i talijanskom jeziku.
Usluge u posebnim oblicima turističke ponude (turističke usluge u marinama, jedrenju i charterima)	DA	Usluge u posebnim oblicima turističke ponude (marine, jedrenje i charter) odnose se na nautički turizam koji uključuje boravak i aktivnosti na moru. U marinama se turistima i vlasnicima plovila pružaju usluge veza, opskrbe, održavanja i popravaka plovila, čime se osigurava sigurnost i kvaliteta boravka. Jedrenje predstavlja aktivan oblik odmora koji omogućuje boravak u prirodi i istraživanje obale i otoka, dok charter usluge nude najam plovila s ili bez posade, prilagođen potrebama korisnika. U Betini djeluju sljedeći pružatelji usluga u turističkoj ponudi vezanoj uz nautiku i jedrenje: Brodogradilište i marina Betina, Jedrenje Charter Servis d.o.o., Marina & Yachting development d.o.o. i Obala d.o.o. U brodogradilištu i marini Betina pružaju se usluge u posebnim oblicima turističke ponude koje su usmjerene na nautički turizam i potrebe vlasnika plovila. Posjetiteljima i nautičarima dostupne su usluge održavanja, popravaka, dizanja i spuštanja plovila, kao i pripreme za sezonu plovidbe.
Usluge u posebnim oblicima turističke ponude (turističke usluge ribolovnog turizma)	DA	Ribolovni turizam predstavlja poseban oblik turističke ponude koji se temelji na bogatoj ribarskoj tradiciji mjesta i povoljnim prirodnim uvjetima srednjeg Jadrana. Na području destinacije djeluje agencija Amfora koja nudi mogućnost organiziranog odlaska u morski ribolov.

Usluge u posebnim oblicima turističke ponude (turističke usluge na poljoprivrednom gospodarstvu)	DA	Na području Betine nalazi se nekoliko obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava (OPG) koja u svojoj ponudi imaju domaće poljoprivredne i prehrambene proizvode, poput maslinova ulja, vina, rakije, meda, sušenih smokava i drugih tradicionalnih dalmatinskih proizvoda. Ova gospodarstva temelje svoju proizvodnju na lokalnim sirovinama i tradicionalnim načinima obrade, čime doprinose očuvanju autohtonih sorti i gastronomskog identiteta područja. Takav oblik ponude povezuje poljoprivredu i turizam, potiče razvoj ruralnog turizma te omogućuje posjetiteljima autentično iskustvo lokalne tradicije i načina života.
Usluge u posebnim oblicima turističke ponude (turističke usluge u ronilačkom turizmu)	DA	Zahvaljujući čistom moru i bogatom podmorskom svijetu, ronjenje se organizira na atraktivnim lokacijama otoka šibenskog i zadarskog arhipelaga. Uz stručno vodstvo i poštivanje sigurnosnih standarda, ronilački turizam u Betini predstavlja važan dio turističke ponude te doprinosi njezinoj raznolikosti i kvaliteti. U destinaciji ovu uslugu pruža Kornati Nautilus Centar.
Usluge u posebnim oblicima turističke ponude (usluge iznajmljivanja rent a boat)	DA	U Betini je razvijena i usluga rent-a-boat, koja predstavlja važan segment nautičke turističke ponude. Ova usluga omogućuje turistima najam manjih motornih plovila, gumenjaka ili brodica, sa ili bez skipera, ovisno o posjedovanju potrebne dozvole za upravljanje plovilom. U destinaciji uslugu pruža Turistička agencija Amfora.
Usluge iznajmljivanja opreme za sport i rekreaciju turistima (usluge iznajmljivanja rent a bike)	DA	Usluge iznajmljivanja opreme za sport i rekreaciju turistima u Betini nudi nekoliko iznajmljivača te obuhvaćaju najam bicikala i skutera (rent a bike/rent a scooter). Ove usluge namijenjene su turistima koji žele jednostavno i fleksibilno kretanje po mjestu i okolici, bez korištenja osobnog automobila. Najam bicikala uključuje klasične i električne (e-bike), te je usmjeren na goste koji preferiraju aktivni odmor i rekreaciju. U destinaciji uslugu pruža Turistička agencija Amfora.

8. Resursno-atraksijska osnova i okoliš

Turistički resursi i atrakcije su sadržaji destinacije koji mogu motivirati posjetu ili boravak te predstavljaju srž turističke ponude i glavni su pokretači turističke aktivnosti. Uobičajeno se dijele na više domena, uključujući: prirodnu baštinu, kulturno-povijesnu baštinu, kulturu života i rada, znamenite osobe i povijesne događaje, manifestacije, sportsko-rekreacijske objekte i događaje, paraktraksije i sl. U nastavku se daje pregled glavnih turističkih resursa i atrakcija destinacije.

8.1. Priroda i okoliš

Na području TZM Betina nalazi se, sukladno **Zakonu o zaštiti prirode**, zaštićeno područje u kategoriji parka prirode:

- **Park Prirode Vransko jezero**

Na području destinacije nalaze se 4 područja ekološke mreže **NATURA 2000** tj. područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove (POVS) od interesa za Europsku uniju. To su:

- Murter (HR20001050),
- J.Molat-Dugi-Kornat-Žirje-Zlarin-Murter-Pašman-Ugljan-Rivanj-Sestrunj-Molat (HR3000419)
- Ravni kotari (HR2001361)
- Vransko jezero i Jasen (HR5000025)

Na području destinacije nalazi područje ekološke mreže NATURA 2000 tj. područja očuvanja značajna za ptice (POP) od interesa za Europsku uniju. To je:

- Vransko jezero i Jasen (HR1000025)

Na području destinacije, sukladno **odredbama PPUO Tisno**, štiti se sljedeće područje:

- Modravsko-pirovački kanal s Prosikom

8.2. Kulturno-povijesna baština

Prema Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (NN 145/24) kulturna dobra su materijalna i nematerijalna dobra; pokretne i nepokretne stvari od kulturno-povijesnog, umjetničkog, arhitektonskog, paleontološkog, arheološkog, etnografskog, antropološkog i znanstvenog značenja; nematerijalni oblici i pojave čovjekova duhovnog stvaralaštva u prošlosti koja su od interesa za Republiku Hrvatsku te se na temelju Odluke o proglašenju statusa kulturnog dobra upisuju u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske.

Na području TZM Betina evidentirano je 5 zaštićenih kulturnih dobara materijalne i nematerijalne kulturne baštine, od čega 3 nepokretna kulturna dobra.

Materijalna kulturna dobra upisana u Registar kulturnih dobara RH su:

- Crkva sv. Frane (Z-2701)
- Kulturno-povijesna cjelina naselja Betina (Z-3543),
- Podmorsko i kopneno arheološko nalazište Pačipolje (Z-5948)

Nematerijalna kulturna dobra upisana u Registar kulturnih dobara RH su:

- Umijeće gradnje betinske gajete (Z-6554)
- Starinsko pjevanje šibenskih otoka i primorja (Z-5948)
- Umijeće plovidbe latinskim oglavnim jedrom (Z-7630)

Pokretna kulturna dobra upisana u Registar kulturnih dobara RH su:

- Gajeta Cicibela (Z-6903)
- Inventar crkve sv. Frane (RST-64)

Naselje Betina razvilo se na padini brda, uz samu obalu mora na sjeveroistočnom dijelu otoka Murtera. Njegovi počeci sežu u 15. stoljeće, o čemu svjedoče povijesni zapisi u kojima se spominje kao župa s nekoliko domaćinstava. Iz ugovora iz 1600. godine, vezanog uz izgradnju crkve sv. Frane, vidljivo je da je na tom mjestu postojala i starija crkva. U naselju je pronađen i kameni ulomak s uklesanom godinom 1460., što dodatno potvrđuje njegovu starost. Tijekom 15. i 16. stoljeća Betinu naseljava stanovništvo iz Vrane i Modrava, koje je pred osmanskim osvajanjima potražilo sigurnije područje. Unutar **povijesne jezgre naselja Betine** jasno se prepoznaje stari način gradnje i života uz more. Kuće su zbijene, uske ulice prate teren, a sve je okrenuto prema obali i svakodnevici vezanoj uz more. U toj jezgri vidljivi su slojevi prošlosti – od starijih kamenih građevina do kasnijih dogradnji – što pokazuje kako se naselje postupno razvijalo, ali je zadržalo svoj izvorni izgled i prepoznatljiv identitet.

Područje čitavog poluotoka Gradina pokraj Murtera svojim sadržajem i prisutnošću u prostoru i vremenu predstavlja kulturno dobro nacionalnog značaja, **Arheološka cjelina Colentuma** obuhvaća šire područje oko brda **Gradina** kod Murtera, uključujući vrh na kojem se nalazila akropola. Naselje potječe još iz prapovijesnog razdoblja, kada je na Gradini postojao utvrđeni liburnski grad, koji se kasnije razvio u rimsko naselje. Prostor je bio opasan snažnim suhozidnim bedemima, mjestimice širokim i do nekoliko metara, što upućuje na njegovu povijesnu važnost.

Na vrhu brda nalazili su se ostaci manjih kamenih kuća, dok su padine bile pogodnije za svakodnevni život. Pronađeni su ulomci keramike iz kasnog brončanog i željeznog doba, što potvrđuje dug kontinuitet naseljenosti. Smatra se da je Colentum, uz Zadar, bio jedno od važnijih središta južne Liburnije. U rimsko doba naselje se širi prema obali, gdje se razvijaju gospodarski i stambeni objekti povezani s morem. Uz obalu i u podmorju danas su vidljivi ostaci vila, pristaništa i drugih građevina, što pokazuje da je Colentum imao važnu pomorsku i trgovačku ulogu.

Na tom području pronađeni su brojni arheološki ostaci – od zidova, vila i cisterni do grobova i lučkih građevina. Otkrivene su i raskošne rimske vile okrenute prema moru, često ukrašene mozaicima i zidnim slikama. Među nalazima su i novčići careva Nerona i Vespazijana, što upućuje na razdoblje najvećeg procvata naselja u 1. stoljeću. Danas se Colentum smatra jednim od važnijih arheoloških lokaliteta na cijelom Jadranu, a njegovi ostaci svjedoče o razvijenom životu i značaju Murtera u antičko doba.

Uz arheološki lokalitet Colentum vezani su brojni kulturni, edukativni, rekreacijski i turistički sadržaji koji doprinose valorizaciji antičke baštine otoka Murtera. Lokalitet danas funkcionira kao arheološki park koji obuhvaća uređene šetnice, vidikovce, interpretacijske punktove i jedinstvenu arheološku plažu. Posebno se ističe kopneno-podmorska šetnica koja omogućuje razgledavanje ostataka antičkog naselja, uključujući podmorske arheološke nalaze i replike amfora postavljene u moru. Posjetiteljima su dostupni informativno-edukativni paneli, multimedijalni vodič s proširenom stvarnošću, prostori za radionice i edukacije te sadržaji za odmor i rekreaciju. U sklopu valorizacije lokaliteta organiziraju se i različita događanja i manifestacije, kao i međunarodni arheološki kampovi, edukativne radionice i aktivnosti usmjerene na očuvanje ribarske i pomorske baštine. Colentum se tako razvija kao važan segment kulturno-turističke ponude otoka Murtera s naglaskom na valorizaciju antičke baštine, edukativne aktivnosti i integraciju kulturnih i prirodnih atrakcija destinacije.

Na lokalitetu Plitka Vala u Betini, poznatom i pod nazivom **Pačipolje**, nalaze se ostaci antičkog objekta čije tragovi se vide uz rub obale i u moru. Riječ je o dijelu rimske gospodarske cjeline, odnosno *villae rusticae*, što potvrđuju raspored ostataka i njihov položaj u neposrednoj vezi s morem. U podmorskom dijelu nalazišta evidentirani su i ostaci grobova građenih od tegula složenih na „dvije vode“, što predstavlja tipičan oblik rimskog ukopa i ukazuje na organizirano korištenje prostora u antičkom razdoblju. Osim arhitektonskih ostataka, zabilježeni su i sitni nalazi koji dodatno potvrđuju kontinuitet života i aktivnosti na tom području. Dosadašnja arheološka istraživanja obuhvatila su samo manji dio kompleksa, pri čemu su otkriveni zidovi djelomično konzervirani, dok veći dio nalazišta ostaje neistražen. Dio lokaliteta nalazi se unutar prostora današnjeg autokampa, što dodatno otežava sustavno istraživanje, ali i naglašava potrebu za njegovom zaštitom i stručnom prezentacijom.

Crkva sv. Frane u Betini počela se graditi 1601. godine pod vodstvom majstora Antuna Marušića. Tijekom vremena više je puta nadograđivana i proširivana. Prvo značajnije proširenje zabilježeno

je 1685. godine, dok je 1720. godine crkva proširena izgradnjom dvaju bočnih brodova. Godine 1752. godine izgrađen je zvonik koji dominira vizurom mjesta i predstavlja jedan od prepoznatljivih simbola Betine. Danas je crkva trobrodna građevina s kvadratnom apsidom, građena od kamena i simetrično položena, što je karakteristično za sakralne objekte baroknog razdoblja. Inventar crkve sv. Frane u Betini sastoji se od vrijednih liturgijskih i umjetničkih predmeta nastalih uglavnom tijekom 17. i 18. stoljeća. U unutrašnjosti crkve nalazi se glavni barokni oltar, kao i nekoliko bočnih oltara. Crkva posjeduje i slike Gospe od Ružarija te Gospe od Zdravlja, kao i ikonu Gospe od Gradine iz 18. odnosno 19. stoljeća.

Osim sakralnog značenja, crkva ima i važnu kulturno-povijesnu vrijednost jer svjedoči o razvoju naselja i kontinuitetu života na području Betine. Kao dio tradicijskog mediteranskog ambijenta, doprinosi prepoznatljivosti povijesne jezgre mjesta, te zajedno s ostalim atrakcijama, obogaćuje turističku ponudu destinacije.

Umijeće gradnje betinske gajete predstavlja najvrijednije nematerijalno kulturno dobro Betine i šireg murterskog područja. Riječ je o višestoljetnoj tradiciji drvene brodogradnje koja se kontinuirano razvija od sredine 18. stoljeća, kada se u Betinu doseljava brodograditelj (kalafat) Paško Filipi i utemeljuje prvo organizirano brodogradilište. Od tada se znanje o gradnji gajete prenosi generacijama, najčešće unutar obitelji, s majstora na učenika, pri čemu su pojedini segmenti znanja, poput oblikovanja brodskih linija, bili strogo čuvani i dostupni samo najvještijima. Betinska gajeta je drveni brod duljine približno 5 do 8 metara, prilagođen specifičnim potrebama otočkog života. Izvorno je bila težački i obiteljski brod, namijenjen prijevozu ljudi, stoke i poljoprivrednih proizvoda na udaljene posjede (npr. Kornate ili Modrave), ali i ribolovu. Upravo zbog te višestruke funkcije, njezina konstrukcija predstavlja spoj različitih brodskih tipova, oblikovan prema praktičnim potrebama lokalnog stanovništva. Gajeta nije bila samo prijevozno sredstvo, nego središnji element svakodnevice – njome su upravljali svi članovi obitelji, što svjedoči o njezinoj ključnom mjestu u životu zajednice. Posebnost betinske brodogradnje očituje se u prepoznatljivim konstrukcijskim rješenjima i oblikovnim detaljima, poput karakterističnih hvatišta vesala „U“ oblika ili specifičnih elemenata pramca i krme, koji daju brodu jedinstven rukopis. Proces izgradnje gajete složen je i odvija se u više faza, zahtijevajući visoku razinu znanja, iskustva i preciznosti. Unatoč tehnološkim promjenama, osnovni principi gradnje ostali su gotovo nepromijenjeni do danas, što dodatno naglašava kontinuitet ove tradicije. Umijeće gradnje betinske gajete imalo je snažan utjecaj na oblikovanje prostora i identiteta Betine. Razvoj brodogradnje doveo je do izgradnje škverova, skladišta i brojnih malih pristaništa, koji su i danas vidljivi u obalnom krajoliku. Istodobno se razvilo i specifično brodograđevno nazivlje te niz običaja i društvenih praksi povezanih s morem i brodom.

Umijeće plovidbe latinskim i oglavnim jedrima duž hrvatske obale temelji se na vještini upravljanja plovilom uz pomoć snage vjetera. Ono obuhvaća znanja o opremanju broda, upravljanju jedrima i navigaciji, kao i razumijevanje vjetrova i obilježja morskog prostora. Osim

samog jedrenja, uključuje i brojne druge vještine poput odabira materijala za izradu jedara, krojenja i šivanja jedara, izrade jarbola, snasti, kormila i druge brodske opreme.

Ova tradicija podrazumijeva i bogato poznavanje pomorskog nazivlja, ali i vjerovanja, običaja i društvenih praksi kojima se nastojalo osigurati sigurnu plovidbu. Najstariji dokaz uporabe latinskog jedra na području Hrvatske nalazi se u crkvi sv. Luke kod Donjeg Humca na Braču, gdje zidni prikazi datiraju s kraja 11. i početka 12. stoljeća.

Znanja o opremanju i upravljanju tradicijskim jedrilicama prenose se iskustveno, unutar obitelji i lokalnih zajednica. Tradicijsko jedrenje i danas je prisutno diljem jadranske obale, a njegovi nositelji često su okupljeni u udruge posvećene očuvanju pomorske baštine. U očuvanju ove tradicije sudjeluju i pojedini jedriličarski klubovi kroz posebne programe i sekcije usmjerene na promicanje i prenošenje tradicijskih vještina jedrenja.

Vrijednost ovog nematerijalnog kulturnog dobra očituje se u očuvanju i jačanju pomorskog identiteta hrvatske obale kroz kontinuirani prijenos znanja o plovidbi tradicijskim jedrima, gradnji plovila, izradi i održavanju jedara, kao i kroz pomorsko nazivlje i običaje povezane s morem.

Gajeta Cicibela je betinska gajeta izgrađena je u škveru Šime Filipija Tošulova u Betini 1931. godine za naručitelja Tomu Gregova iz Preka na Ugljanu. Riječ je o gajeti starijeg tipa, ukupne dužine 8 metara. U vrlo lošem stanju 2006. godine otkupljena je i vraćena u Betinu, gdje je provedena zahtjevna rekonstrukcija. Tijekom obnove sačuvan je samo manji dio izvorne građe, dok je konstrukcija obnovljena uz očuvanje izvornih linija broda. Gajeta Cicibela tradicijska je drvena brodica karakteristična za dalmatinsku obalu. Služila je za ribarenje, prijevoz ljudi i tereta, a danas predstavlja važan simbol hrvatske pomorske baštine. Prepoznatljiva je po latinskom jedru i tradicionalnoj drvenoj gradnji te sudjeluje na brojnim regatama i manifestacijama koje čuvaju običaje i umijeće tradicijskog jedrenja.

Muzej betinske drvene brodogradnje je kulturna ustanova posvećena očuvanju i interpretaciji tradicije betinske drvene brodogradnje. Otvoren je 2015. godine i smješten u staroj kamenoj kući unutar povijesne jezgre Betine. Djeluje na adresi Ulica Vladimira Nazora 7. Uz zatvoreni muzejski prostor, njegov sastavni dio čini i „muzej na otvorenom” u mjesnoj luci, gdje su izloženi tradicijski drveni brodovi – gajete, leuti i kaići kao autentičan dio pomorske baštine. Vanjski postav Muzeja betinske drvene brodogradnje krasi četrdesetak tradicijskih drvenih brodova koji se nalaze mjesnoj luci Betina, uz Trg na moru. Informacije o njima, o datumu gradnje, majstoru – brodograditelju koji ih je izgradio i njihovim vlasnicima nalaze se na interaktivnim interpretacijskim tablama.

O drvenoj floti malih drvenih brodova, njihovoj obnovi i revitalizaciji zaslužni su vlasnici drvenih brodova koji obnavljaju stare, grade nove i održavaju postojeće. Vlasnici drvenih brodova kao i brodograditelji -kalafati nosioci su ideje o očuvanju drvenog broda. Stalni postav muzeja

obuhvaća brojne predmete, alate i multimedijalne sadržaje koji prikazuju razvoj brodogradnje, način života lokalnog stanovništva te povezanost broda s ribarstvom, poljoprivredom i svakodnevicom.

Drvena brodogradnja u Betini nadilazi okvir zanata te predstavlja spoj znanja, iskustva i umjetničkog izraza koji se stoljećima prenosio s generacije na generaciju. U suvremenim uvjetima suočava se s brojnim izazovima, ponajprije zbog dominacije serijske, plastične proizvodnje i promjena na tržištu, no upravo njezina autentičnost i vrhunska kvaliteta izrade čine je prepoznatljivom i vrijednom očuvanja. Kao važan dio pomorske i kulturne baštine, drvena brodogradnja ima i potencijal suvremenog razvoja, ali zahtijeva sustavnu zaštitu i podršku kako bi se osigurao njezin daljnji opstanak i prijenos na buduće generacije. Posebice u smislu očuvanja zanata, nužno je osigurati uvjete za prijenos znanja i vještina na mlađe generacije (uvođenje u srednjoškolski program), kako bi se spriječio nestanak ove vrijedne tradicije i očuvao njezin kontinuitet.

Starinsko pjevanje šibenskih otoka i primorja obuhvaća različite oblike jednoglasnog i dvoglasnog pjevanja koji su sve do druge polovice 20. stoljeća predstavljali temeljni način glazbenog izražavanja na tom području. Riječ je o tradicijskom vokalnom izričaju koji se prenosio usmenom predajom, bez formalnog glazbenog obrazovanja, čime je bio čvrsto vezan uz svakodnevni život zajednice i njezin kulturni identitet. Takvo pjevanje izvodilo se u različitim prilikama – od rada i druženja do obiteljskih i društvenih okupljanja – te je imalo važnu društvenu i komunikacijsku funkciju. Njegove karakteristike očituju se u jednostavnoj strukturi, specifičnom načinu vođenja glasova i naglašenoj izražajnosti, koja proizlazi iz lokalne tradicije i osjećaja za zajedništvo.

Iako je s vremenom izgubilo svoju izvornu funkciju u svakodnevnom životu, starinsko pjevanje i dalje je prisutno kao važan element nematerijalne kulturne baštine. Danas se njeguje kroz nastupe, kulturne manifestacije i rad lokalnih skupina (KUD-ova i sl.), pri čemu služi kao snažan simbol pripadnosti prostoru i očuvanja tradicijskog identiteta. Kao oblik nematerijalne baštine, ono predstavlja živi kulturni izraz koji zajednica kontinuirano obnavlja i prilagođava vlastitom okruženju

Ukupno gledano, resursna osnova kulturne baštine Betine iznimno je raznolika i bogata te obuhvaća materijalne i nematerijalne elemente koji zajedno oblikuju jedinstveni kulturni identitet destinacije. Sakralna arhitektura, umijeće brodograditeljstva i tradicijski običaji, folklorna i glazbena baština, rukotvorine i gastronomija čine integrirani sustav kulturnih resursa destinacije. Istodobno, očuvanje i valorizacija ovih resursa zahtijevaju kontinuiranu brigu lokalne zajednice, institucija i udruga koje aktivno sudjeluju u prijenosu tradicije na nove generacije. Kulturna baština Betine stoga ne predstavlja samo povijesno nasljeđe, već i važan razvojni resurs koji doprinosi prepoznatljivosti destinacije i jačanju njezina identiteta u suvremenom turističkom kontekstu.

8.3. Turističke resursi i atrakcije

Turistički resursi predstavljaju temelj razvoja turističke destinacije te obuhvaćaju prirodne, kulturne i ostale vrijednosti koje mogu biti predmet turističke valorizacije. Međutim, svi resursi nemaju jednaku razinu turističke atraktivnosti, već njihov turistički značaj ovisi o stupnju valorizacije, interpretacije i uključenosti u turističku ponudu destinacije. Pritom je bitno spomenuti kako turistički resurs ne mora nužno predstavljati turističku atrakciju, već postaje atrakcija tek kada je odgovarajuće valoriziran, interpretiran i uključen u turističku ponudu destinacije. Stoga se turistička vrijednost resursa očituje se u mogućnosti njezine turističke valorizacije kroz oblikovanje u adekvatan turistički proizvod.

Turističke atrakcije predstavljaju temeljni segment ponude svake destinacije. Njihovo sustavno prepoznavanje, kategorizacija, valorizacija i međusobno povezivanje u koherentnu i interpretacijski jasnu cjelinu stvaraju osnovu za razvoj konkurentne i održive turističke ponude.

Uobičajeno se razvrstavaju na prirodne i kulturne atrakcije, kao i na manifestacije, događanja i druge sadržaje koji obogaćuju turistički doživljaj destinacije.

Prema funkcionalnoj klasifikaciji turističke atrakcije uključuju prirodnu baštinu, kulturno-povijesnu baštinu, kulturu života i rada, manifestacije, turističke putove i staze, sportsko-rekreacijske sadržaje te druge atrakcije koje doprinose atraktivnosti i prepoznatljivosti destinacije.

U sljedećim tablicama evidentirana je i opisana turistička resursna osnova destinacije.

Prirodni resursi

Geološke i geomorfološke značajke prostora

Reljef

Naziv	Opis
Krški reljef	Na području destinacije nalazi se nekoliko vrhova (brda) koji su istaknute panoramski vrijedne točke za promatranje užeg i šireg područja destinacije – Brstine (60 m), Gradina (63 m), Glavatac (123 m), Jasenovac (Kosirina) (119 m), Kokoč (80 m), Tuštica (110 m) i dr.
Betinsko-murtersko polje	Betinsko-murtersko polje nalazi se na otoku Murteru, između naselja Betine i Murtera. To je ravničarski i plodan prostor koji je kroz povijest imao veliku važnost za život lokalnog stanovništva. Na tom području uzgajale su se razne poljoprivredne kulture koje su prehranjivale lokalno stanovništvo i šire područje. Trenutni turistički potencijal cjelokupnog područja nije iskorišten. Betinsko-murtersko polje može se promatrati kao prostor u kojem se isprepliću prirodne, povijesne i kulturne vrijednosti, što ga čini značajnim resursom za daljnji razvoj turističke ponude.
Modrave	Modrave su priobalni prostor u sjevernoj Dalmaciji (dio Ravnih kotara), smješten između Vranskog jezera i Jadranskog mora, nasuprot otoku Murteru. Prostorno se protežu od Draga na sjeverozapadu do Pirovca na jugoistoku, čineći usku kopnenu prevlaku koja predstavlja prijelaz između Vranskog jezera i Jadranskog mora. Geomorfološki, Modrave su niži krševiti prostor razvijen na vapnenačkoj podlozi, s dominacijom kamenjara i slabije razvijenih tala. U funkcionalno-geografskom smislu, Modrave su gospodarski vrijedan prostor, koje je kroz povijest imao veliku važnost za razvoj poljoprivrede, osobito maslinarstva. Danas Modrave predstavljaju vrijedan kulturni krajolik, obilježen gustom mrežom suhozida i ostacima tradicionalne agrarne strukture, te su djelomično uključene u zaštićeno područje Parka prirode Vransko jezero. Cjelokupni turistički potencijal područja nije iskorišten.
Otočić Sustipanac	Sustipanac je mali nenaseljeni otočić smješten u blizini Betine, na ulazu u Pirovački zaljev. Na njemu se nalaze ostaci franjevačkog samostana. Na istom je otočiću je prije samostana trećoredaca (glagoljaša), u ranom srednjem vijeku postojao benediktinski samostan. Zbog svoje male površine, izoliranosti i atraktivnog krajolika, Sustipanac danas predstavlja izletnički prostor te je kao takav važan vizualni i ambijentalni element prostora Betine i okolnog akvatorija.
Uvale	Uvale na području Betine rezultat su složenih geomorfoloških procesa u krškom vapnenačkom reljefu, gdje su endogeni i egzogeni geomorfološki procesi oblikovali razvedenu obalnu liniju s nizom uvala u kojima se nalaze plažni prostori destinacije. Neke od istaknutih uvala su: Zdrače, Plitka Vala, Kosirina, Prosika, Vela luka, Lučica i dr.

Klima

Naziv	Opis
Mediterranska klima	Klima na otoku Murteru je blaga mediteranska, s kišovitim zimama i toplim, suhim ljetima. Prosječna godišnja temperatura mora iznosi oko 17,5 °C, a insolacija traje približno 2700 sati godišnje, što pogoduje dugotrajnom boravku na otvorenom i raznovrsnim sportskim te rekreativnim aktivnostima.

Voda

Naziv	Opis
Jadransko more	Jadransko more karakterizira razvedena obala s kombinacijom stjenovitih i šljunčanih plaža, te čistim, plavim morem pogodnim za razne vodene aktivnosti. More pruža idealne uvjete za jedrenje, ronjenje i druge rekreativne aktivnosti.

Vransko jezero	Vransko jezero je najveće prirodno jezero u Hrvatskoj, smješteno u sjevernoj Dalmaciji između naselja Pakoštane i Pirovac. Prostire se paralelno s obalom Jadranskog mora u smjeru sjeverozapad–jugoistok te je od mora odvojeno uskim vapnenačkim grebenom širine 800 do 2500 metara. Površina jezera iznosi oko 30 km ² , dužina oko 13,6 km, a širina varira između 1,4 i 3,4 km. Geomorfološki, Vransko jezero predstavlja kriptodepresiju, odnosno potopljeno krško polje čije se dno nalazi ispod razine mora, dok je površina iznad nje. Hidrološki je specifično jer s morem komunicira putem podzemnih pukotina i kanala Prosika, zbog čega je voda blago bočata. Jezero prikuplja velik dio površinskih voda iz područja Ravnih kotara, što dodatno utječe na njegov vodni režim.
-----------------------	--

Biljne vrste

<i>Naziv</i>	<i>Opis</i>
Biljni svijet	Područje Betine pretežito pripada mediteransko-litoralnom vegetacijskom pojasu, s karakterističnim vazdazelenim šumama hrasta crnike, hrasta medunca i alepskog bora. Zbog ljudskog utjecaja šume su znatno reducirane, a dominiraju degradacijski oblici poput kamenjara, makije, gariga i submediteranskih travnjaka. Vegetacijskoj raznolikosti šireg prostora doprinosi i područje Parka prirode Vransko jezero, koje obilježavaju močvarna i priobalna biljna staništa. Uz jezero su razvijeni prostrani tršćaci, šaševi i druge močvarne biljne zajednice koje imaju važnu ekološku ulogu te predstavljaju značajan element prirodne i krajobrazne vrijednosti prostora. Podmorski biljni svijet područja Betine obilježavaju livade posidonije (<i>Posidonia oceanica</i>), koje predstavljaju jednu od najvrjednijih morskih biljnih zajednica Jadrana te imaju ključnu ulogu u očuvanju biološke raznolikosti i kakvoće mora. Uz posidoniju, u priobalnom području razvijene su zajednice zelenih, smeđih i crvenih algi karakterističnih za čisto i dobro očuvano more. Kamenita i plitka priobalna staništa dodatno pridonose raznolikosti podmorske vegetacije i stabilnosti morskog ekosustava.

Životinjske vrste

<i>Naziv</i>	<i>Opis</i>
Životinjski svijet	Šire područje destinacije karakterizira izrazita biološka raznolikost, uvjetovana specifičnim geološkim, klimatskim i hidrografskim obilježjima srednjeg Jadrana. Kombinacija morskih, priobalnih, otočnih i kopnenih staništa stvara mozaik ekosustava koji podržavaju velik broj biljnih i životinjskih vrsta, uključujući strogo zaštićene i endemske organizme. Posebnu vrijednost životinjskog svijeta šireg područja predstavlja Park prirode Vransko jezero, koji je jedno od najznačajnijih ornitoloških područja u Hrvatskoj. Na području parka zabilježeno je više od 230 vrsta ptica, među kojima se ističu brojne močvarice, selice i zaštićene vrste ptica. Ornitološki rezervat predstavlja važno stanište i odmorište ptica na migracijskim putevima između Europe i Afrike. Osim bogatog ptičjeg svijeta, područje jezera nastanjuju različite vrste riba, vodozemaca, gmazova i drugih životinjskih vrsta karakterističnih za močvarna i priobalna staništa. Raznolik životinjski svijet predstavlja važan dio prirodne baštine prostora te doprinosi ekološkoj vrijednosti i potencijalu za razvoj održivih oblika turizma, posebice izletničkog turizma, ekoturizma i cikloturizma. Podmorski životinjski svijet područja Betine obilježava velika raznolikost morskih organizama karakterističnih za srednji Jadran. U podmorju su prisutne brojne vrste riba, školjkaša, rakova, glavonožaca i bodljikaša, dok livade posidonije predstavljaju važno stanište i mrjestilište brojnih morskih vrsta. Kamenita i pjeskovita dna pogodna su za razvoj različitih zajednica morske faune, među kojima se ističu ježinci, spužve, morski puževi i koraligenske zajednice. Očuvanost podmorskih staništa doprinosi visokoj biološkoj raznolikosti te predstavlja važan prirodni resurs povezan s tradicijom ribarstva, nautike i razvojem aktivnosti poput ronjenja i rekreacije na moru.

Kulturni atrakcije

Pokretni spomenici

Naziv	Opis
Muzej betinske drvene brodogradnje (postav)	Muzejska zbirka Muzejska zbirka smještena je u zgradi muzeja i obuhvaća brodograditeljske alate, modele brodova te etnografske predmete iz područja ribarstva, poljoprivrede i svakodnevnog života Betine. Na taj se način interpretira razvoj tradicijske drvene brodogradnje i društveni kontekst u kojem je nastala. U zbirci je sakupljeno više od 500 predmeta raspoređenih u 8 zbirki – brodograđevnih predmeta, brodske opreme, poljoprivrednih alata, ribarskih alata, odjevnih predmeta, kućnog inventara, maketa i arhivskih fotografija. Virtualni muzej Virtualni muzej nadopunjuje fizički postav digitalnim sadržajima, bazama podataka i multimedijom, omogućujući šire razumijevanje brodograditeljskih znanja i njihovu dostupnost izvan prostora muzeja. Sastoji se od sljedećih zbirki: likovna radionica te zbirke brodograđevnih alata, brodske opreme i ribarskih alata. Muzej na otvorenom Muzej na otvorenom otvoren je 2019. godine. Nalazi se u mjesnoj luci i čini ga izložba tradicijskih drvenih brodova in situ na ukupnoj površini 1482 m², od čega ukupna morska površina iznosi 1383 m², a kopna 99 m². Riječ je o funkcionalnim plovilima (gajete, leuti, kaići i lađe) koja predstavljaju živi dio baštine i omogućuju neposredno iskustvo brodogradnje u prostoru gdje se ona razvijala. Brodovi imaju svoju poziciju u lučici analogno reprezentativnosti, izvornosti gradnje, održavanosti, ojedrenju i poštivanju tradicijskih materijala i elemenata u opremanju. Tijekom 2025. godine na vezu Muzeja na otvorenom bilo je ukupno 50-tak brodova.
Inventar crkve sv. Frane	Inventar crkve sv. Frane u Betini sastoji se od vrijednih liturgijskih i umjetničkih predmeta nastalih uglavnom tijekom 17. i 18. stoljeća. U unutrašnjosti crkve nalazi se glavni barokni oltar, kao i nekoliko bočnih oltara. Crkva posjeduje i slike Gospe od Ružarija te Gospe od Zdravlja, kao i ikonu Gospe od Gradine iz 18. odnosno 19. stoljeća. Inventar crkve sv. Frane zaštićeno je pokretno kulturno dobro upisano u Registar kulturnih dobara RH (RST- 64). U crkvi se nalazi i glazbeni inventar tj. harmonij iz kraja 19. stoljeća koji je preventivno zaštićeno pokretno kulturno dobro upisano u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske pod oznakom P-6601.

Spomeničke cjeline

Naziv	Opis
Kulturno-povijesna cjelina Betina	Naselje Betina razvilo se na padinama uz obalu na sjeveroistočnoj strani otoka Murtera, u prostoru zaštićene uvale pogodnom za razvoj pomorskih djelatnosti. Među Betinjanima kruže dvije predaje o podrijetlu imena mjesta. Prema jednoj, ime Betina dolazi od keltske riječi „bet“ koja znači „usta“. Ta je teorija uvjerljivija zato što to ime opisuje prirodno oblikovanu uvalu u kojoj se smjestila luka koja poput usta štiti brodove od naleta vjetra. Druga, pak, teorija povezuje ime Betine s riječju „betina“ koja se prije koristila za vode ponornice, kojima mjesto i dandanas obiluje, što se održava i u velikoj plodnosti Betinsko-murterskog polja. Povijesni razvoj naselja vezan je uz kasnosrednjovjekovnu kolonizaciju otoka, a u pisanim izvorima Betina se prvi put spominje u 15. stoljeću, kada je riječ o manjem naselju s ograničenim brojem domaćinstava. Demografski i prostorni razvoj naselja intenzivira se tijekom 16. stoljeća, kada područje naseljava stanovništvo iz zaleđa, osobito iz Vrane i Modrava, koje se sklanja pred osmanskim prodorima. Ovaj migracijski proces značajno je utjecao na oblikovanje društvene i gospodarske strukture naselja. Materijalni tragovi ranog razvoja vidljivi su u očuvanim arhitektonskim elementima, poput kamenih

	natpisa iz 15. stoljeća (npr. natpis iz 1461. godine), koji potvrđuju kontinuitet naseljenosti. Također, početkom 17. stoljeća izgrađena je župna crkva sv. Frane Asiškoga na mjestu starije sakralne građevine, što ukazuje na raniji razvoj naselja i njegovu organiziranu zajednicu. Prostorna struktura Betine razvijala se u skladu s prirodnim uvjetima reljefa i funkcionalnim potrebama stanovništva. Naselje je oblikovano kao kompaktna obalna cjelina s gustim sklopom kamenih kuća i uskih ulica. Kulturno-povijesna cjelina Betine zaštićeno je kulturno dobro upisano u Registar kulturne baštine RH (evidencijski broj Z-3543).
--	---

Pojedinačne sakralne građevine

Naziv	Opis
Crkva sv. Frane	Crkva sv. Frane izgrađena je početkom 17. stoljeća na mjestu starije sakralne građevine. Tijekom vremena više je puta proširivana. Zvonik je izgrađen 1752. godine kao djelo šibenskog graditelja Ivana Skoke. Prvo proširenje izvedeno je krajem 17. stoljeća, dok je početkom 18. stoljeća crkva dodatno proširena dogradnjom dvaju bočnih brodova, čime je dobila današnju trobrodnu prostornu koncepciju. Građevina je izgrađena od kamena i pravilno je orijentirana u smjeru zapad–istok. Tlocrtno je oblikovana kao trobrodna crkva s kvadratnom apsidom. U crkvi se nalazi barokni oltar, slika Gospe od Ružarija sa slikom Gospe od Zdravlja. Svojim položajem na uzvisini iznad naselja i volumenom predstavlja dominantan element kulturno-povijesne cjeline Betine. Nalazi se na adresi Put vrha sela 24. Zaštićeno je kulturno dobro sakralne baštine upisano u Registar kulturnih dobara RH (Z-2701).
Crkva Gospe od Gradine	Crkva Gospe od Gradine je starokršćanska crkva iz 6. stoljeća, koja je u 17. stoljeću nadograđena dodavanjem polukružne apside te je zadržala današnji barokni oblik. Nalazi se na zajedničkom groblju Betine i Murtera. Crkva gospe od Gradine zaštićeno je kulturno dobro sakralne baštine upisano u Registar kulturnih dobara RH (Z-2824) i nalazi se na području naselja Murter.
Kapelica sv. Ante (Jartić)	Kapelica sv. Ante preko puta brodogradilišta u Betini, smještena na hridi, jednostavnim kamenim oblikom i križem na vrhu simbolično povezuje more i brodograditeljsku tradiciju mjesta, a izgradili su je mještani.
Kapelica sv. Ante (Prosika)	Kapelica sv. Ante nalazi se na području Prosike. Predstavlja važan element vjerske i kulturne baštine mjesta. Svake godine 13. lipnja kod kapelice se održava sveta misa povodom blagdana sv. Ante Padovanskog, koja okuplja brojne mještane i posjetitelje.

Pojedinačne civilne građevine

Naziv	Opis
Betinsko brodogradilište	Betinsko brodogradilište smješteno je uz samu obalu u središnjem dijelu Betine, u neposrednoj blizini luke i stare jezgre mjesta. Kao jedno od rijetkih aktivnih malih škverova na Jadranu, predstavlja živu atrakciju u kojoj se i danas mogu vidjeti gradnja, obnova i održavanje tradicijskih drvenih brodova, čime se neposredno doživljava višestoljetna brodograditeljska tradicija po kojoj je Betina prepoznatljiva. Nalazi se na adresi Obala Nikole Škevina 15.
Zgrada uljare	Na adresi Trg na moru 13 u Betini smještena je nekadašnja zgrada uljare, koja svjedoči o dugoj tradiciji maslinarstva i prerade maslina na otoku Murteru. Danas je građevina prenamijenjena u ugostiteljski prostor, pri čemu je zadržala dio izvornog arhitektonskog i ambijentalnog karaktera, te predstavlja vrijedan element kulturno-povijesne cjeline Betine.

Memorijalna područja i građevine

Naziv	Opis
Kuća Paškvalin	Kameni natpis na kući obitelji Paškvalin iz 1461. godine najstariji je sačuvani materijalni trag o postojanju mjesta.
Trg na moru	Trg na moru u Betini predstavlja središnji betinski trg i javni prostor smješten uz luku, okružen tradicionalnim kamenim kućama i uklopljen u povijesnu strukturu mjesta. Oblikovan je kao središnji mjesni javni prostor koji ujedno funkcionira i kao otvoreni muzejski prostor u kojem je prezentirana tradicija drvene brodogradnje. Na trgu se nalazi i kameni žrvanj nekadašnje uljare predstavlja podsjetnik na stoljetnu tradiciju uzgoja maslina i proizvodnje maslinovog ulja u Betini.
Spomenik betinskim brodograditeljima	Spomenik betinskim brodograditeljima smješten je na Trgu na moru u Betini te prikazuje dječaka s brodom u rukama, kao posveta kalafatima i tradiciji višestoljetne drvene brodogradnje.
Bunari	Na području Betinsko-murterskog polja nalazi se velik broj bunara koji predstavljaju važan dio tradicijske baštine i ruralnog krajolika otoka. Njihova izgradnja bila je povezana s potrebama lokalnog stanovništva za prikupljanjem vode, osobito u poljoprivrednim djelatnostima koje su stoljećima obilježavale ovo područje. Smješteni uz maslinike, suhozide i stare poljske putove, bunari danas svjedoče o načinu života i radu nekadašnjeg stanovništva. Zahvaljujući svojoj autentičnosti i povijesnoj vrijednosti, bunari predstavljaju značajan potencijal za razvoj ruralnog turizma. Njihovim uključivanjem u turističku ponudu moguće je posjetiteljima približiti tradicijski način života, lokalne običaje i poljoprivrednu baštinu otoka. Uređenje tematskih staza i interpretacijskih sadržaja dodatno bi pridonijelo valorizaciji prostora.

Arheološka nalazišta

Naziv	Opis
Gradina (Colentum)	Colentum je antički liburnsko-rimski grad smješten u podnožju brda Gradina, u blizini današnjeg naselja Murter. Smatra se jednim od najvažnijih arheoloških lokaliteta na Jadranu, a njegovo ime bilježe antički pisci već u 1. stoljeću. Grad je svoj najveći procvat doživio u 1. stoljeću poslije Krista, osobito u vrijeme rimskih careva Nerona i Vespazijana, o čemu svjedoče pronađeni novci i brojni arheološki nalazi. Colentum je imao razvijenu urbanu strukturu s kućama na kat, cisternama, termama i popločanim ulicama, dok su luksuzne građevine bile terasasto raspoređene niz padinu Gradine s pogledom na more. Važnu ulogu imao je i kao lučko naselje, što potvrđuju ostaci pristaništa i podmorskih struktura. Velik dio grada danas se nalazi pod morem, što ukazuje na promjene obalne linije kroz povijest. Pretpostavlja se da je početkom 2. stoljeća Colentum stradao u razaranju, vjerojatno uslijed gusarskih napada ili potresa, nakon čega gubi svoj značaj. Danas Colentum predstavlja arheološki park i vrijedan kulturno-povijesni lokalitet koji svjedoči o antičkoj urbanizaciji i gospodarskoj važnosti murterskog područja. Obzirom na položaj u prostoru dio resursno-atraksijske osnove nalazi se na području TZO Murter-Kornati. Na lokalitetu Gradina (dio na području naselja Betina) evidentirani su brojni arheološki nalazi iz prapovijesnog i rimskog razdoblja, koji svjedoče o dugotrajnoj naseljenosti ovog prostora.
Pačipolje (Plitka Vala)	Na području Betine, na lokalitetu Plitka Vala (Pačipolje), evidentirani su ostaci antičkog objekta vidljivi uz obalni rub i u podmorju. U moru su zabilježeni i ostaci grobnih struktura, koje se prema dostupnim podacima interpretiraju kao antički grobovi građeni od tegula. Uz arhitektonske ostatke pronađeni su i manji arheološki nalazi, što upućuje na postojanje razvijenijeg obalnog antičkog kompleksa. Arheološko kopneno i podmorsko nalazište Pačipolje zaštićeno je kulturno dobro upisano u Registar kulturnih dobara (evidencijski broj Z-5948).
Sustipanac	Na otočiću Sustipancu nalaze se ostaci franjevačkog samostana tzv. glagoljaša trećoredaca. Na istom otočiću je, prije izgradnje tog samostana izgrađenog u 16. stoljeću, postojao benediktinski samostan.

Kultura života i rada

Folklor

Naziv	Opis
KUD „Zora“	Kulturno-umjetničko društvo „Zora“ predstavlja najstariju folklornu skupinu šibenskog područja. Iako je formalno osnovano 1966. godine, njegovi korijeni sežu u kraj 18. stoljeća, kada se na području Betine razvija organizirano prenošenje usmene i glazbeno-plesne tradicije. Društvo ima važnu ulogu u očuvanju i promicanju nematerijalne kulturne baštine otoka Murtera. Njeguje tradicionalne oblike izražavanja poput pjesama, plesova, napjeva i različitih usmenih oblika (brojalice, rugalice i sl.), koji čine sastavni dio identiteta lokalne zajednice. Kroz svoj rad društvo čuva i prenosi folklornu baštinu karakterističnu za sredinu u kojoj su se razvijali brodogradnja, ribarstvo i poljoprivreda, te time doprinosi očuvanju kulturnog identiteta mjesta. KUD Zora čuva tradiciju starih plesova otoka Murtera i Betine od kojih su najpoznatiji Betinsko kolo, Balambrin, Kolo na križ, Kolo od kanate i dr. Također, ima žensku klapu koja nastupa na brojnim događanjima i manifestacijama u Republici Hrvatskoj i inozemstvu.
Udruga „Betinska gajeta 1740“	Udruga „Betinska gajeta 1740“ osnovana je 2011. godine s ciljem očuvanja i promicanja tradicijske drvene brodogradnje te pomorske baštine Betine i otoka Murtera. Naziv udruge upućuje na dugu tradiciju izrade drvenih brodova u Betini koja seže u sredinu 18. stoljeća, kada se razvija organizirana brodogradnja i nastaje prepoznatljiv tip plovila – betinska gajeta. Djelovanjem udruge nastoji se očuvati znanje o gradnji i korištenju tradicijskih drvenih brodova, kao i potaknuti interes mlađih generacija za pomorsku i brodograditeljsku baštinu. Udruga organizira različite aktivnosti, poput edukacija, manifestacija i sudjelovanja u događanjima vezanim uz tradicijsku plovidbu. Organizator je tradicionalne manifestacije „Regata za dušu i tilo“ te sudjeluje u organizaciji poznate ženske veslačke regate „Dlan i Veslo“.
Udruga za poticanje glazbenog stvaralaštva „Kutić“	Udruga za poticanje glazbenog stvaralaštva „Kutić“ djeluje u Betini na otoku Murteru te je usmjerena na razvoj i promicanje glazbene kulture u lokalnoj zajednici. Njezina djelatnost obuhvaća poticanje glazbenog stvaralaštva, edukaciju djece i mladih te organizaciju koncerata i javnih nastupa. Udruga također doprinosi kulturnom životu mjesta kroz različite glazbene aktivnosti i projekte, potičući kreativnost, suradnju u uključivanje lokalne zajednice u umjetničko izražavanje.
Fotoklub otok Murter	Fotoklub Otok Murter djeluje u Betini (Trg na moru 1) i osnovan je 1996. godine kao udruga koja promiče fotografsku umjetnost i tehničku kulturu. Okuplja ljubitelje fotografije te potiče kreativno izražavanje kroz edukaciju, radionice i rad s djecom i mladima. Udruga organizira izložbe, susrete i provodi različite projekte na temu fotografije, čime aktivno sudjeluje u kulturnom životu otoka Murtera i šire zajednice.

Rukotvorstvo

Naziv	Opis
Betinska gajeta	Izgradnja betinske gajete predstavlja složen proces tradicijske drvene brodogradnje koji se odvija u više faza i temelji se na dugogodišnjem iskustvu i znanju majstora kalafata. Gajeta je drveni brod zaobljenog trupa, prilagođen plovidbi i prijevozu u priobalnom prostoru, a njezina izrada zahtijeva precizno oblikovanje svakog konstrukcijskog elementa. Gradnja započinje odabirom kvalitetnog drva (najčešće hrasta), nakon čega slijedi izrada kobilice kao osnovnog nosivog dijela broda. Na nju se postavljaju rebra koja određuju oblik trupa, a potom se brod oblaže oplatom od drvenih dasaka. Posebno zahtjevan dio izrade odnosi se na oblikovanje krmenog dijela i savijanje drvenih elemenata. Nakon završetka konstrukcije, brod se dodatno obrađuje, brtvi i oprema, uključujući jarbol i latinsko jedro. Cjelokupan proces gradnje odvija se kroz niz jasno definiranih faza, kojih može biti i više od deset, što potvrđuje složenost ovog tradicijskog zanata. Postoje dva tipa betinske gajete, a prekretnica koja je dovela do nastanka drugog tipa je ugrađivanje brodskih motora u gajete, proces koji je započeo 40-tih i 50-ih godina 20. stoljeća. Prvi, izvorni tip gajete, ravne kolumbe i dritog rebra, koji je od svojih početaka u 18. stoljeću do sredine 20. stoljeća ostao nepromijenjen, robustan je brod, vrlo stabilan. Prova mu je prilično visoka, a krma